

Jaarverslag en Jaarrekening 2013

Gemeente Leidschendam-Voorburg

Behandeling raad 15 juli 2014

Inhoudsopgave

Bestuurlijke hoofdlijnen Jaarverslag en Jaarrekening 2013	3
Bestuurlijke Organisatie	8
Kerngegevens.....	9
Leeswijzer.....	10
Programmaverantwoording.....	11
1: INWONERS	12
2: WERK EN INKOMEN.....	17
3: LEEFBAARHEID EN WONEN.....	21
4: RUIMTELIJKE EN ECONOMISCHE ONTWIKKELING.....	27
5: VEILIGHEID EN HANDHAVING	33
6: BESTUUR EN BEDRIJFSVOERING.....	36
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN	43
Paragrafen.....	46
A. BEDRIJFSVOERING	47
B. FINANCIERING	51
C. GRONDBELEID	57
D. LOKALE HEFFINGEN.....	65
E. ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN	68
F. VERBONDEN PARTIJEN	73
G. WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING	79
Jaarrekening.....	86
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.....	87
Overzicht van baten en lasten met toelichting.....	88
Balans en de toelichting	109
Bijlagen.....	133
Staat van gewaarborgde geldleningen	134
Overzicht investeringskredieten 2013.....	135
Model bestuursovereenkomst: Structuur Staat van de Gemeente.....	138
Single Information Singel Audit (SISA)	141
Controleverklaring	143

Bestuurlijke hoofdlijnen Jaarverslag en Jaarrekening 2013

Algemeen beeld

Leidschendam-Voorburg is een aantrekkelijke groene woonstad én een toekomstbestendige, (financieel) gezonde gemeente die de lasten voor de inwoners laag houdt. Deze kernbelofte vormt de basis van de strategische visie “Ruimte voor wensen” en kreeg nadere uitwerking in de herijkte ruimtelijke structuurvisie “Ruimte voor wensen Herijking 2012” en de sociale structuurvisie “Ruimte voor mensen 2024”.

De ruimtelijke doelstellingen van de gemeente focussen zich op het versterken van de groene woonstad, het verbeteren van de economische kansen en voorzieningenstructuur en het beter benutten en verbeteren van (regionale) bereikbaarheid. Goede voorbeelden hiervan in 2013 zijn de inspanningen voor de Duivenvoordecorridor, de Rotterdamsebaan, Leidsenhage, de oplevering van het OV-knooppunt en het waterspoorpark. Daarnaast is de basis gelegd voor het Verkeer- en vervoerplan, is voortdurend contact gezocht met eigenaren van leegstaande kantoren en bedrijventerreinen en heeft een actualisatieslag er voor gezorgd dat de gemeentelijke bestemmingsplannen aansluiten op de genoemde ruimtelijke doelstellingen.

De sociale doelstellingen van de gemeente focussen zich op een solide sociale infrastructuur (“de basis op orde”), dat iedere inwoner op zijn eigen wijze volwaardig mee kan doen in de samenleving, het versterken van het solidaire karakter van de stad en het creëren van het vangnet zonder gaten, waardoor inwoners die het op eigen kracht niet redden niet tussen wal en schip vallen. Daarvoor zijn de belangrijkste wapenfeiten in 2013 de inspanningen ten aanzien van de voorbereiding op de drie decentralisaties (Jeugdzorg, Participatiewet en AWBZ), de realisatie van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) inclusief het besluit tot nieuwbouw voor de Dijsselbloemschool (mèt turnhal), en de aanpak voor het terugdringen van de jeugdwerkloosheid door onder meer de realisatie van een jongerenloopbaancentrum.

De gemeente is het afgelopen jaar veiliger geworden. Er is een daling opgetreden van de criminaliteitscijfers. Voor de handhaving op milieuaspecten zijn de taken en verantwoordelijkheden overgebracht naar de Omgevingsdienst Haaglanden. Het aantal buurtpreventieteams is in 2013 toegenomen tot 8 teams.

Leidschendam-Voorburg wil voor zijn inwoners een moderne overheid zijn en blijven. Daarvoor heeft in 2013 een reorganisatie plaatsgevonden en is gestart met het realiseren van het centraal huisvesten van de ambtelijke organisatie. De ontwikkeling naar een regieoverheid die steeds bewust afweegt welke dingen zij zelf doet en welke zij overlaat aan de maatschappij of de markt is één van de belangrijkste doelstellingen. Meer samenwerking in de regio, de afschaffing van het Stadsgewest Haaglanden en de opbouw van de Metropoolregio Den Haag-Rotterdam zijn dossiers waar in 2013 hard aan gewerkt is.

Om in crisistijd een financieel gezonde gemeente te blijven heeft de raad in 2011 de Voorjaarsnota vastgesteld. Deze behelsde een omvangrijk pakket bezuinigingsvoorstellen, die daarna zijn vertaald in beleidsmaatregelen voor 2012 en volgende jaren. Het jaar 2013 was het tweede jaar waarin de deze beleidsmaatregelen zichtbaar en voelbaar werden. Van de in 2010 en 2011 afgesproken bezuinigingen van in totaal € 23 miljoen was een groot deel al in 2012 afgerond. De tweede tranche is in 2013 gerealiseerd. Door een zeer stringent financieel beheer is in 2013 zelfs een positief financieel resultaat van € 7,6 miljoen behaald.

In het hoofdstuk “Programmaverantwoording” wordt per programma kort weergegeven wat er is gerealiseerd ten behoeve van de opgaven zoals benoemd in de programmabegroting 2013.

Deze jaarrekening 2013 is het laatste financiële verantwoordingsdocument van de collegeperiode 2010-2014. Het college kijkt terug op een intensieve en uitdagende bestuursperiode, die voldoende financiële ruimte biedt om de toekomst met vertrouwen tegemoet te gaan.

Het saldo van de programmarekening

Financieel gezond zijn en blijven en de lasten voor inwoners laag houden, ook in tijden van economische crisis. Dat is waar Leidschendam-Voorburg als aantrekkelijke groene woonstad voortdurend naar streeft.

De programmarekening 2013 sluit, na door de gemeenteraad besloten verrekeningen met de reserves, met een positief resultaat van € 7.561.000. Onderstaande tabel geeft inzicht in de opbouw van dit resultaat. Ter vergelijking zijn ook de begrotingscijfers van 2013 opgenomen.

Tabel 1: Opbouw resultaat programmarekening

	Begroting 2013 na wijziging	Realisatie 2013	Vershil 2013 t.o.v. begroting
Totale lasten	192.821 N	190.095 N	2.726 V
Totale baten	192.821 V	197.656 V	4.835 V
Gerealiseerde resultaat	0 V	7.561 V	7.561 V

Bedragen x € 1.000 (V = voordelig en N = nadelig)

Bij de 2^e Tussentijdse Rapportage 2013 werd een positief begrotingsaldo verwacht van € 0,7 miljoen. Conform besluitvorming van de gemeenteraad is dit bedrag op begrotingsbasis gestort in de reserve recessie. Hierdoor is het voor 2013 actuele begrotingsaldo per saldo geraamd op nihil. Bij het samenstellen van de jaarrekening 2013 is de geraamde storting van € 0,7 miljoen daadwerkelijk gestort in de reserve recessie. Na deze storting bedraagt het saldo van de Jaarrekening 2013 € 7,6 miljoen voordelig.

Het positieve resultaat van € 7,6 miljoen ten opzichte van de begroting wordt verklaard door vooral incidentele mee- en tegenvallers. De grootste afwijkingen worden hieronder op een rij gezet.

Het positieve rekeningsaldo wordt tot een bedrag van € 3,3 miljoen verklaard door projecten die gestart zijn in 2013, maar doorlopen in 2014. Dit betreft onder andere de volgende projecten.

- *Invoeringsbudget decentralisaties, voordeel € 133.000*
In 2013 was een incidenteel budget van € 265.000 beschikbaar voor de invoering van de diverse decentralisaties. In 2013 heeft voor de decentralisaties de nadruk vooral gelegen op planvorming. In dat kader zijn kosten gemaakt voor adviesbureaus en inhuur expertise. In 2014 worden de plannen uitgevoerd en geïmplementeerd.
- *Dakonderhoud en buitenschilderwerk Dobbelaan 4, voordeel € 110.000*
Het dakonderhoud en buitenschilderwerk van het achtergedeelte van de Dobbelaan 4 en de afbraak van het noodgebouw naast Dobbelaan 4 hebben in 2013 niet kunnen plaatsvinden, omdat eerst invulling moest worden gegeven aan het gebouw. Nu de bestemming vaststaat wordt op korte termijn gestart met de werkzaamheden.
- *Herstructurering WSW, voordeel € 255.000*
In 2013 is € 255.000 éénmalig door de Raad van de gemeente Leidschendam-Voorburg beschikbaar gesteld voor de kosten van de herstructurering WSW. Deze herstructurering vindt gefaseerd plaats in de periode 2013-2018. Het budget wordt ingezet voor de gehele periode.
- *Ondernemersloket werkplein en Pilot tegenprestatie voor uitkering, voordeel € 100.000*
De voor 2013 beschikbare middelen voor het Ondernemersloket werkplein en de pilot tegenprestatie voor uitkering zijn niet volledig ingezet, omdat de start van beide initiatieven later was dan verwacht. De vertraging is veroorzaakt doordat het verwerven van het netwerk van ondernemers, benodigd om te starten, meer tijd heeft gekost dan gepland.

- *Pilot loonkostensubsidie nieuwe stijl, voordeel € 997.000*
In 2013 is incidenteel € 1.023.000 beschikbaar gesteld in de gemeenteraad van 13 november 2013 voor de kosten die samenhangen met de Loonkostensubsidie Nieuwe Stijl. In 2013 heeft dit nog maar beperkt geleid tot uitgaven, omdat met name de eerste periode is benut om het instrument te ontwikkelen en te implementeren. Door een proef te nemen met een klein aantal cliënten is het instrument geoptimaliseerd zodat in 2014 maximaal kan worden ingezet op uitstroom door middel van dit instrument.
- *Kostenverhaal, voordeel € 213.000*
Jaarlijks worden vanuit de gemeente particuliere ruimtelijke ontwikkelingen ondersteund waarvoor een vergoeding in rekening wordt gebracht. Deze vergoeding wordt kostenverhaal genoemd. Met deze vergoeding worden de kosten van ambtelijke inzet gedekt en een deel van de vergoeding wordt gebruikt om bij te dragen aan de structurele ombuigingstaakstelling op kostenverhaal.
- *Alpha gebouw, voordeel € 486.000*
In 2013 is gestart met het plegen van groot onderhoud aan het bedrijfsverzamelgebouw Alpha-complex. De onderhoudswerkzaamheden worden in 2014 afgerond.
- *Onderhoud brandkranen, voordeel € 113.000*
In 2013 heeft met het oog op de voorgenomen overdracht van de gemeentelijke brandkranen aan de Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) nauwelijks onderhoud aan de kranen plaatsgevonden. De VRH komt in 2014 met een voorstel voor de overdracht. Voordat de overdracht plaatsvindt wordt in overleg met Dunea het achterstallige onderhoud aan de brandkranen alsnog uitgevoerd.
- *Centrale huisvesting, voordeel € 335.000*
Een aantal voor 2013 geplande werkzaamheden, zoals slopen Kon. Wilhelminalaan 10 en herinrichting van het vrijkomende terrein, zijn naar een later jaar verschoven. De werkelijke lasten voor 2013 zijn daarom lager dan geraamd. In 2014 en 2015 worden deze uitgaven alsnog gedaan.
- *Organisatieontwikkeling, voordeel € 215.000*
Het budget voor organisatieontwikkeling is door de reorganisatie vrijwel niet besteed. In het kader van de organisatieontwikkeling heeft in 2013 vooral de voorbereiding van de onderwerpen plaatsgevonden, onder andere voor de onderzoek- en statistiekfunctie.
- *Studiedagen/cursus/opleidingsplan, voordeel € 163.000*
Door de verandering van de inrichting van de gemeentelijke organisatie per 1 april 2013, de ontwikkeling naar de regieorganisatie en met het oog op het nieuwe werken is in 2013 voor enkele opleidingen en cursussen een pas op de plaats gemaakt.

Hiermee is totaal een voordeel van € 3.120.000 verklaard. Het resterende verschil van € 180.000 voordelig betreft een aantal kleinere positieve verschillen.

Het resterende rekeningsaldo van € 4,3 miljoen voordelig, wordt met name veroorzaakt door lagere lasten en hogere baten, dan verwacht in de begroting 2013. De grootste voordelen worden hieronder toegelicht.

- *Inburgering, voordeel € 324.000*
Een voordeel van € 511.000 op inburgering wordt veroorzaakt door de definitieve afrekening met het Rijk met betrekking tot de ontvangen vaststellingsbeschikking Wet Inburgering Nieuwkomers (WIN) over de jaren 2006 t/m 2013. Daarentegen een nadeel van € 187.000 door het vaststellen van de rijksbijdrage regeling nalatenschap oude Vreemdelingenwet over de jaren 2008 en 2009.

- *WMO individuele voorzieningen, voordeel € 406.000*
Een voordeel van € 861.000 wordt onder andere veroorzaakt doordat een nieuw contract met de leveranciers van hulpmiddelen heeft geleid tot prijsvoordelen en dus minder kosten aan de voorzieningen. Daarnaast zijn er, door het maximaliseren van de eigen bijdrage en de vermogenstoets bij de berekening ervan, op de producten minder uitgaven. Bovendien wordt een voordeel behaald op de medische indicatiestellingen omdat deze zo veel mogelijk met eigen medewerkers van de gemeente wordt uitgevoerd. Daar tegenover staat een nadeel van € 455.000 op de eigen bijdrage. Dit nadeel wordt veroorzaakt doordat minder beroep is gedaan op de individuele voorzieningen.
- *Algemene Bijstand, voordeel € 619.000*
Door de verhoging van het rijksbudget (BUIG) en de verwachte ontwikkeling van de uitkeringsuitgaven in 2013, werd bij de 2e Tussentijdse Rapportage 2013 alleen positief resultaat op de algemene bijstand voorzien. Overeenkomstig de contourennota heeft de raad besloten dit voordeel in te zetten voor de pilot loonkostensubsidie. Uiteindelijk is het gerealiseerde voordeel nog hoger uitgevallen dan verwacht. Dit wordt veroorzaakt door een lagere toename van het cliëntenbestand dan bij de 2^e tussentijdse rapportage werd verwacht. Bovendien is het definitieve door het Rijk toegekende budget hoger dan verwacht.
- *Afrekening bijdrage Haaglanden OV-knooppunt, voordeel € 950.000*
Het project OV-knooppunt, welke gestart is in 2003 en is gefinancierd vanuit subsidie uit Haaglanden, heeft bij de afrekening in 2013 geleid tot een voordeel van € 950.000. Dit voordeel is voor het overgrote deel te verklaren uit een BTW-voordeel (€ 680.000). De subsidie is deels incl. BTW, terwijl de BTW op de uitgaven volledig kan worden gecompenseerd bij het BTW-compensatiefonds. Het resterende voordeel (€ 270.000) heeft betrekking op kosten die in het verleden geboekt en verantwoord zijn in de exploitatie, terwijl deze eigenlijk subsidiabel waren en dus verantwoord hadden kunnen worden op het krediet OV-knooppunt
- *Bouwleges, voordeel € 362.000*
Het incidentele voordeel op de bouwleges wordt verklaard door de legesopbrengst voor de gemeentelijke huisvesting, Raadhuisplein 1 en Koningin Wilhelminalaan 2, totaal € 280.000. Daarnaast zijn enkele grotere vergunningen eind 2013 verstrekt die niet waren geraamd.
- *Apparaatskosten, voordeel € 500.000*
Het voordeel op de apparaatskosten wordt vooral veroorzaakt door lagere salariskosten dan geraamd als gevolg van terughoudendheid in het invullen van vacatures en het inhuren van externen.
- *Algemene Uitkering Gemeentefonds (algemene bijdrage 2013), voordeel € 720.000*
Het voordeel op de algemene uitkering (algemene bijdrage) 2013 komt hoofdzakelijk door een hogere uitkering als gevolg van de decembercirculaire 2013. De gevolgen daarvan konden niet meer in de begroting 2013 worden verwerkt. Dit betekende een hogere uitkering van circa € 400.000 vanwege wijziging van onze gerealiseerde aantallen voor de verdeelmaatstaven en een hoger accres van circa € 320.000.
- *Algemene Uitkering Gemeentefonds (overige), voordeel € 260.000*
Een voordeel van in totaal circa € 260.000 is ontstaan op de Wet maatschappelijke ondersteuning, decentralisatie uitkeringen door de invoeringskosten van inburgering en Centra voor Jeugd en gezin en verrekeningen voorgaande jaren (2011 en 2012) voor de algemene uitkering en de integratie-uitkering Wet maatschappelijke ondersteuning.

Hiermee is een totaal voordeel van € 4.141.000 verklaard. Het resterende verschil van € 159.000 voordelig betreft een groot aantal kleine positieve en negatieve verschillen.

Voor een gedetailleerde analyse en toelichting op het rekeningresultaat wordt verwezen naar hoofdstuk "Rekening van baten en lasten met toelichting". In dit hoofdstuk worden de (financiële) afwijkingen tussen de begroting en jaarrekening 2013 nader toegelicht.

De omvang van de reservepositie

Het eigen vermogen, dat is het totaal van de algemene en bestemmingsreserves en het nog te bestemmen rekeningresultaat, bedraagt ultimo 2013 € 110,4 miljoen. Ultimo 2012 was sprake van een vermogen van € 115,4 miljoen. De vermogenspositie nam dus af met afgerond € 5,0 miljoen.

De opbouw van de reservepositie is als volgt weer te geven:

Reserve	Ultimo 2012	Ultimo 2013	Toe-/afname (-)
Algemene reserves	57.697	50.822	
Bestemmingsreserves	57.667	52.027	
Nog te bestemmen resultaat 2012	93		
Sub totaal	115.457	102.849	- 12.608
Nog te bestemmen resultaat 2013		7.561	+ 7.561
Totaal eigen vermogen	115.457	110.410	- 5.047

Bedragen x € 1.000

De afname van het eigen vermogen met € 12,6 miljoen komt hoofdzakelijk door een onttrekking van € 8,8 miljoen aan de algemene reserve met inkomensfunctie. Dit betreft de bij de 1^e Tussentijdse rapportage 2013 besloten extra afschrijving op investeringen met maatschappelijk nut. Daarnaast zorgen diverse kleinere mutaties met de (bestemmings)reserves per saldo voor een verlaging van het eigen vermogen met € 3,8 miljoen. Rekening houdende met het positieve rekeningssaldo van € 7,6 miljoen bedraagt de afname van het eigen vermogen per saldo € 5,0 miljoen.

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting en de jaarrekening de onderbouwing van de bestemmingsreserves kritisch beoordeeld. Bij het beoordelen van de omvang van een reserve wordt onder andere gekeken naar het doel van de reserve en of de hoogte van deze reserve voldoende is om dit doel te verwezenlijken. Waar mogelijk worden de bestemmingsreserves afgeroomd of opgeheven ten gunste van de algemene reserves. Aangezien de recente doorlichting van de reserves hiertoe geen aanleiding geeft, zullen dit jaar aan de raad geen voorstellen worden gedaan tot het afromen en opheffen van bestemmingsreserves.

De paragraaf weerstandsvermogen gaat in op de weerstandscapaciteit. Hiervan zijn de reserves een belangrijk onderdeel. In deze paragraaf wordt, onder andere via de stresstest, geconcludeerd dat de weerstandscapaciteit van de gemeente ruim voldoende is voor de geïdentificeerde risico's.

De investeringen

Voor 2013 had de gemeente een investeringsopgaaf van € 28,4 miljoen. Werkelijk is bijna € 21,3 miljoen geïnvesteerd. Van de nog niet bestede middelen ad. € 7,1 miljoen wordt € 5,7 miljoen doorgeschoven naar 2014, 2015 en 2016. Het restant van € 1,4 miljoen is niet gerealiseerd. In de bijlage "overzicht investeringskredieten 2013" is informatie opgenomen over de stand van uitvoering van de investeringen.

Afrondend

Het jaar 2013 is afgesloten met een positief resultaat op de programmarekening. Dit betreft het saldo van vooral incidentele mee- en tegenvallers. Door eenmalige onttrekkingen aan de algemene reserve met inkomensfunctie en overige (bestemmings)reserves, is de reservepositie van de gemeente iets verslechterd. Desondanks is de financiële positie van Leidschendam-Voorburg als aantrekkelijke woonstad gezond te noemen.

Bestuurlijke Organisatie

De bestuurlijke organisatie van de gemeente Leidschendam-Voorburg is als volgt:

Gemeenteraad en raadscommissies

De gemeenteraad bestaat uit 35 leden. In de gemeenteraad zijn zes politieke partijen vertegenwoordigd met de volgende zetelverdeling:

VVD	10
CDA	6
Gemeentebelangen	6
D66	5
PvdA	5
GroenLinks	3

Binnen de gemeenteraad zijn de volgende commissies ingesteld:

1. Commissie Maatschappelijke activiteiten
2. Commissie Openbaar gebied
3. Commissie Algemene zaken
4. Commissie Rekening en Audit.

De samenstelling van de gemeenteraad en de leden van de raadscommissies zijn opgenomen op de gemeentelijke website: www.leidschendam-voorburg.nl/gemeenteraad.

College van burgemeester en wethouders

Met deze jaarstukken legt het college verantwoording af over het in 2013 gevoerde beleid. Per 31 december 2013 heeft het college van burgemeester en wethouders de volgende portefeuilleverdeling:

Burgemeester drs. J.W. van der Sluijs

Portefeuille: Veiligheid en handavingscoördinatie - Bestuurlijke beleidscoördinatie en samenwerking - Stedenbanden en ontwikkelingssamenwerking - Interne zaken, incl. Personeel en organisatie – Communicatie.

Wethouder mr. M.A. Houtzager (VVD) 1e loco burgemeester

Portefeuille: Financiën - Grondzaken - Water - Groen - Haaglanden - Leidschendam Centrum.

Wethouder drs. P.M.M. van Ostaijen (CDA) 2e loco burgemeester

Portefeuille: Economie en werkgelegenheid - Verkeer en vervoer - Beheer openbare ruimte - Wonen - Kunst en Cultuur - Wijkgericht werken - Leidsenhage (incl. ruimtelijke plannen).

Wethouder drs. G.G.J. Rensen (PvdA) 3e loco burgemeester

Portefeuille: Sociale zaken en arbeidsmarktbeleid - Zorg en welzijn - Stedelijke vernieuwing – Sport – Prinsenhof - Kulturhus Stompwijk - Participatie en emancipatie – Integratiebeleid.

Wethouder drs. S. Bruines (D66) 4e loco burgemeester

Portefeuille: Onderwijs - Jeugd (incl. gezondheidszorg) en kinderopvang - Duurzaamheid en milieu - Innovatie - Kwaliteit dienstverlening - Centrale huisvesting.

Wethouder W.H. Mijdam (VVD) 5e loco burgemeester

Portefeuille: Ruimtelijke ontwikkeling - Recreatie en toerisme - Monumenten, archeologie en cultuurhistorie - Ruimtelijk beleid – Beeldkwaliteit – Bestemmingsplannen.

Concerndirectie

De concerndirectie bestond op 31 december 2013 uit:

- De heer mr. ing. J. Eshuis (gemeentesecretaris / algemeen directeur);
- Mevrouw mr. C.A. v.d. Burg (concerndirecteur);
- De heer B.J.D A. Huykman (concerndirecteur).

Kerngegevens

	1 jan 2013	31 dec 2013
<u>Sociale structuur</u>		
Aantal inwoners	72.581	73.364
waarvan 0-4 jaar	4.015	4.087
waarvan 5-19 jaar	11.072	11.221
waarvan 20-64 jaar	41.933	42.154
waarvan 65 jaar en ouder	15.561	15.902
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden	1.404	1.594
waarvan personen jonger dan 21 jaar	11	16
waarvan personen tussen 21 en 65 jaar	1.374	1.553
waarvan personen van 65 jaar en ouder*	0	0
waarvan personen in inrichting	19	25
Aantal loaw/loaz-uitkeringsgerechtigden	61	72
 <u>Fysieke structuur</u>		
Oppervlakte gemeente (in hectare)	3.562	3.562
waarvan binnenwater	288	288
waarvan historische stads- of dorpskern	3	3
Aantal woningen en wooneenheden	35.964	36.200
Capaciteit bijzondere woongebouwen	1.431	1.431
Oppervlakte van de wegen binnen de bebouwde kom in m ²	2.719.790	2.719.790
Oppervlakte van de wegen buiten de bebouwde kom in m ²	173.148	173.148
Lengte van de waterwegen binnen de bebouwde kom in kilometer	95	95
Lengte van de waterwegen buiten de bebouwde kom in kilometer	15	15
Oppervlakte openbaar groen in hectare	228	228

*Uitvoering regeling 'Uitkeringen WWB 65 jaar en ouder' is per 01-01-2010 gewijzigd en overgenomen door de Sociale Verzekeringsbank.

Leeswijzer

Deze jaarstukken zijn opgebouwd in overeenstemming met de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording (het BBV). De jaarstukken bestaan uit twee delen:

- Het jaarverslag; bestaat uit de programmaverantwoording en de paragrafen.
- De jaarrekening; bestaat uit de rekening van baten en lasten met toelichting en de balans met een toelichting op beide.

Aan de jaarrekening is een viertal bijlagen toegevoegd:

- de staat van gewaarborgde geldleningen;
- het overzicht van investeringskredieten;
- model bestuursovereenkomst: structuur staat van de gemeente;
- de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen ("Sisa").

Programmaverantwoording en paragrafen

De programmaverantwoording geeft antwoord op de in de programmabegroting 2013 geformuleerde drie W-vragen:

- Wat willen we bereiken? versus Wat hebben we bereikt?
- Wat gaan we daarvoor doen? versus Wat hebben we daarvoor gedaan?
- Wat mag het kosten? versus Wat heeft het gekost?

Voor de verantwoording over de doelstellingen en prestaties van 2013 gelden de doelen en prestaties zoals geformuleerd in de programmabegroting 2013.

In deze jaarstukken blikken we zoals gezegd dus nog terug op de realisatie van de begroting 2013 met de daarin geformuleerde doelstellingen.

De mate waarin we de doelstellingen en activiteiten hebben gerealiseerd brengen we tot uitdrukking met de volgende kleuren:

Toelichting op de weergave van de voortgang van de speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013:	
	Geen knelpunten in de uitvoering
	Knelpunten in de uitvoering, de prestaties kunnen we wel verrichten
	Knelpunten in de uitvoering, prestaties kunnen we niet verrichten

De (mate van) realisatie van de speerpunten is per speerpunt toegelicht.

De paragrafen bevatten de verantwoording van wat in de overeenkomstige paragrafen in de begroting is opgenomen.

Rekening van baten en lasten en balans met toelichting

De toelichting op de rekening van baten en lasten bevat een analyse van de oorzaken van de verschillen tussen de gerealiseerde baten en lasten en de begrote baten en lasten.

De balans met toelichting gaat in op de onderdelen van de bezittingen en schulden van de gemeente en geeft zodoende de samenstelling van het eigen en vreemd vermogen weer.

Programmaverantwoording

Inwoners

Werk en inkomen

Leefbaarheid en wonen

Ruimtelijke en economische ontwikkeling

Veiligheid en handhaving

Bestuur en bedrijfsvoering

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

1: INWONERS

Relatie met kerndoelstelling	Bewoners centraal
Raadscommissie(s)	Algemene zaken, Maatschappelijke ontwikkeling
Portefeuillehouder(s)	Wethouders Rensen en Bruines

Programma: Inwoners

1.1 Zorg, ouderen, vrijwilligers en sociale structuur

1.2 Jeugd

1.3 Onderwijs

A1 Visie op het programma

Wij werken aan een stad waar het voor al onze inwoners prettig leven is. Daarom streven wij naar een evenwichtige samenhang tussen culturen, generaties en inkomensgroepen. Leidschendam-Voorburg is een aantrekkelijke woon- en werkstad waarin de inwoners zoveel mogelijk maatschappelijk participeren en de jeugd zich kan ontwikkelen.

A2 Wat willen we bereiken?

Hoofddoelstelling(en):

1. Een samenleving waarin zoveel mogelijk inwoners maatschappelijk participeren waarbij de gemeente allereerst een appèl doet op de eigen verantwoordelijkheid.
2. Een samenleving waarin de jeugd zich kan ontwikkelen.

Subdoelstelling(en):

- A. Een samenleving, waarin de inwoners zoveel mogelijk actief deelnemen aan de samenleving.
- B. Een samenleving, waarin de inwoners naar vermogen of indien nodig met ondersteuning van de gemeente zelfstandig functioneren.
- C. Leidschendam-Voorburg voorziet in de wettelijke taak op onderwijshuisvesting (en op het bemiddelen bij voor- en naschoolse opvang).
- D. Leidschendam-Voorburg biedt, waar burgers de eigen verantwoordelijkheid niet kunnen waarmaken, opvoed- en opgroei-ondersteuning.
- E. Leidschendam-Voorburg heeft gevarieerde en bereikbare mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding.

1.1 Zorg, ouderen, vrijwilligers en sociale structuur

In lijn met het coalitieakkoord integreren wij de beleidslijnen zorg, ouderen, vrijwilligers en sociale structuur. In 2012 is De Sociale Structuurvisie 'Ruimte voor mensen 2024' vastgesteld¹. Deze lange termijnvisie beschrijft de stad die wij op sociaal gebied willen zijn en blijven:

Een veilige stad, waar de meeste inwoners zelfstandig en op hun eigen wijze deelnemen aan de samenleving. Zij gaan naar school, aan het werk, voeden kinderen op, hebben een sociaal leven en zorgen voor elkaar als het nodig is. Ook regelen inwoners op eigen kracht de ondersteuning en zorg die in het leven soms nodig is. Ze vinden die steun bij familie, vrienden of bij één van de maatschappelijke organisaties die hierin een taak hebben. Maar soms gaat dat niet, dan is extra ondersteuning, hulp of zorg nodig. Inwoners die het zelf, of met hulp uit hun omgeving niet redden, vallen niet tussen wal en schip. De gemeente zorgt dat zij de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben om mee te kunnen doen in de samenleving.

---

¹ De Sociale Structuurvisie 'Ruimte voor Mensen 2024' betreft niet alleen de beleidslijnen 'zorg', 'ouderen', 'vrijwilligers' en 'sociale structuur', maar ook de beleidslijnen 'Jeugd' en 'Onderwijs'.

De Sociale Structuurvisie benoemt vier opgaven:

- A. De Basis op Orde;
- B. Iedereen doet mee;
- C. De Solidaire stad;
- D. Een vangnet zonder gaten.

In 2013 zijn de doelstellingen bij deze opgaven geformuleerd (De Sociale Agenda 2013-2014) en zijn de prioriteiten en acties bij de uitvoering van deze doelstellingen vastgesteld.

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Zorg, ouderen, vrijwilligers en sociale structuur zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Invoering decentralisaties (AWBZ en Jeugdzorg) voorbereiden.	
2. Uitvoeren van het integrale uitvoeringsprogramma Sociale Structuurvisie 'Ruimte voor Mensen 2024'.	

Toelichting:

Ad 1. Beide decentralisaties worden, in samenwerking met Voorschoten en Wassenaar opgepakt. Met de vaststelling van een gezamenlijke kadernota 3D door de gemeenteraden van Leidschendam-Voorburg, Voorschoten en Wassenaar is de basis gelegd onder de samenwerking van de drie gemeenten. Met de vaststelling van deze nota zijn besluiten op hoofdlijnen genomen over de regionale samenwerking, de dienstverlening in het sociaal domein, het gemeentelijk opdrachtgeverschap, participatie en communicatie. Op onderdelen zijn deze kaders verder ingevuld met het Integraal Stappenplan 3D. Het Stappenplan 3D bevat richtinggevende uitspraken over: 'De vernieuwing van het ondersteuningsaanbod, De toegang tot ondersteuning en regionale inkoop en opdrachtgeverschap'.

Ad 2. In maart 2013 heeft de raad de prioriteiten en de acties bij de uitvoering van de Sociale Agenda 2013-2014 vastgesteld. Voor zover deze uitvoeringsmaatregelen de voortzetting van bestaand beleid betreffen, worden ze volgens planning en met de daarvoor beschikbare middelen uitgevoerd. Voorbeelden zijn: besluitvorming over de realisatie van een jongerencentrum in De Heuvel, inbedden van stichting Mantelzorg bij Woej, succesvolle preventie op het gebied van schuldhulpverlening etc. Daarnaast is een groot deel van de geplande acties uit de Sociale Agenda 2013-2014 verder uitgewerkt in de hierboven genoemde Kadernota en Stappenplan 3D. Aanvullend hierop heeft het college in december nog besloten tot een aantal maatregelen om:

- de inzet van extra (zorg)vrijwilligers te kunnen faciliteren en stimuleren;
- extra activiteiten te kunnen ontwikkelen om de overbelasting van mantelzorgers te voorkomen.
- het lokale aanbod van collectieve dagbesteding te vergroten en te innoveren;
- te kunnen voorkomen dat bestaande lokale (wijk)voorzieningen die belangrijk zijn voor de uitvoering van de nieuwe wettelijke taken, volgend jaar verdwijnen omdat de financiering afloopt;
- samen met maatschappelijke partners een communicatietraject te kunnen ontwikkelen.

Door deze maatregelen in verder 2014 uit te werken verwachten wij in 2015 en verder het beroep op de duurdere individuele vormen van ondersteuning en zorg te kunnen beperken.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving (effect)indicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Klanttevredenheid individuele voorzieningen	7	7	7,1	7	7.2
Score sociale cohesie (Bron: Wijkatlas)	6.4	*	6.2	*	*

*Het onderzoek i.h.k.v. De Wijkatlas wordt eens in de twee jaar uitgevoerd. Van 2011 en 2013 zijn daarom geen gegevens beschikbaar. In 2014 zal het onderzoek wel weer worden uitgevoerd.

Toelichting:

De score sociale cohesie is een schaalscore voor de manier waarop mensen in de buurt met elkaar omgaan. Deze is gebaseerd op vier stellingen: (1) de mensen in deze buurt kennen elkaar nauwelijks (2) de mensen in deze buurt gaan prettig met elkaar om (3) ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid (4) ik voel me thuis bij de mensen in deze buurt. Een hoge score is gunstig.

1.2 Jeugd

De Sociale Structuurvisie 'Ruimte voor Mensen 2024' betreft niet alleen de beleidslijnen 'zorg', 'ouderen', 'vrijwilligers' en 'sociale structuur', maar ook de beleidslijnen 'Jeugd' en 'Onderwijs'.

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Jeugd zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. In kader van wetgeving "Zorg in en om school" en "Passend onderwijs" komen tot afspraken met schoolbesturen en zorgpartijen over een dekkend zorgaanbod voor jeugdigen.	
2. Organiseren van de transitie jeugdzorg.	
3. Invulling geven aan het "recht op opvoeding" in plaats van het "recht op zorg" (transformatie jeugdzorg).	
4. Uitvoeren van nota "herijking brede schoolbeleid".	

Toelichting:

Ad 1. Bij de implementatie van de Wet Passend Onderwijs werkt Leidschendam-Voorburg samen met de gemeenten Den Haag en Rijswijk. Scholen werken samen in de Samenwerkingsverbanden PO en VO. Deze Samenwerkingsverbanden hebben in overleg met de drie gemeenten ondersteuningsplannen opgesteld. In januari vindt een regionaal OOGO (Op Overeenstemming Gericht Overleg) plaats, waarbij de gemaakte afspraken tussen het onderwijs en de gemeenten worden bekrachtigd. Passend Onderwijs staat als ontwikkeling niet op zichzelf, maar heeft een nauwe relatie met organisatie van de zorg voor jeugd. De aansluiting van de ondersteuning in de school op de voorzieningen voor (jeugd)hulp buiten de school is een gedeelde verantwoordelijkheid van schoolbesturen en de gemeente.

Ad 2. In Haaglandenverband wordt samengewerkt op de inkoop van specialistische (jeugd/Awbz)zorg. In oktober is het Regionaal Transitiearrangement (RTA) Haaglanden vastgesteld. Met het RTA wordt de continuïteit van zorg voor jeugdigen en gezinnen in 2015 gewaarborgd. Het RTA is ook gericht op het beperken van frictiekosten en het behoud van de infrastructuur. Gemeenten gaan een zakelijk partnerschap aan met 12 focusaanbieders voor de periode van 2014 – 2017. Door te kiezen voor deze langere transitieperiode is er ook ruimte voor innovatie van zorg.

Ad 3. In 2013 is een start gemaakt met nieuwe werkwijzen in het CJG (ronde tafelgesprekken met cliënten in plaats van casuïstiek overleg zonder cliënten) en met de doorontwikkeling van de opvoedondersteuning. Een voorbeeld is de inzet van Homestart.

Vrijwilligers van Homestart worden ingezet om gezinnen te ondersteunen bij de opvoeding en praktische vraagstukken. Deze ontwikkelingen zullen in 2014 verder worden ingevuld.

Ad.4. Het beleid is gericht op de scholen met verhoudingsgewijs veel gewichtenleerlingen. Deze scholen hebben, in lijn met het beleid, uitvoeringsplannen ontwikkeld en (gedeeltelijk) met subsidie van de gemeente uitgevoerd. De combinatiefunctionarissen worden ingezet om de ontwikkelingen van kinderen op het gebied van sport en cultuur te bevorderen. In overleg met de Stuurgroep Onderwijs Jeugdzorg (SJO) is een start gemaakt met de evaluatie van het brede schoolbeleid.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving (effect)indicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Aantal voortijdig schoolverlaters als % van de leerlingen / deelnemers Voortgezet Onderwijs en Middelbaar Beroepsonderwijs ²	N.v.t.	3,0%	3,0%	2.8%	2,5%*

Toelichting:

*Het betreft de voorlopige resultaten van het schooljaar 2012/2013. De definitieve resultaten worden pas in oktober 2014 bekend gemaakt. De daling van het percentage past in het regionale beeld.

1.3 Onderwijs

De Sociale Structuurvisie 'Ruimte voor Mensen 2024' betreft niet alleen de beleidslijnen 'zorg', 'ouderen', 'vrijwilligers' en 'sociale structuur', maar ook de beleidslijnen 'Jeugd' en 'Onderwijs'.

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor onderwijs zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Het realiseren van de afspraken zoals vastgelegd in het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs en de afspraken uit de zogenaamde "Scholenschuif" operatie in het voortgezet onderwijs.	
2. Aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt stimuleren.	

Toelichting:

Ad. 1 De gemeente is verantwoordelijkheid voor onderwijshuisvesting voor het primair, voortgezet speciaal en voortgezet onderwijs. Ten behoeve van deze sectoren zijn in 2013 voorzieningen gerealiseerd en ook besluiten genomen om toekomstige bouwprojecten te kunnen starten. Daarbij zijn de benodigde financiën beschikbaar gesteld.

In augustus is gestart met de feitelijke nieuwbouw van de Prof. Casimirschool en zijn de leerlingen tijdelijk gehuisvest in de Oranje Nassaustraat. Ook is een start gemaakt met het ontwerp voor de nieuwbouw van de Groen van Prinstererschool. Bovendien is consensus bereikt met het schoolbestuur van basisschool De Dijsselbloem over de omvang van de nieuwbouw van de school in combinatie met een gymzaal en turnhal. Ook dit project is inmiddels gestart (Alle primair onderwijs).

In januari is de nieuwbouw van het Schakenbosch College in gebruik genomen. De gemeente neemt daarbij de verantwoordelijkheid om ook leerlingen vanuit het voortgezet speciaal onderwijs binnen de gemeente te huisvesten. In augustus is op het Fluitpolderplein nieuwbouw in gebruik genomen voor Veurs Stip (voortgezet onderwijs). In het gebouw is tevens een school voor middelbaar beroepsonderwijs gehuisvest en een vestiging van de bibliotheek aan de Vliet. Tenslotte is met het schoolbestuur van Veurs Voorburg overeenstemming bereikt om nieuwbouw te gaan realiseren op de bestaande locatie van de school aan de Van Horvettestraat.

² Bron: DUO (overgenomen uit: aanval op schooluitval 2009-2010, RMC regio 28, Haaglanden, Min. OCW)

Ad. 2 Dit gebeurt onder andere in het Platform Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt. Concrete acties waren: ontwikkeling van een Stagekalender en een film over omgangsvormen. Daarnaast wordt de brede aanpak van jeugdwerkloosheid ook in de Arbeidsmarktregio opgepakt.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving (effect)indicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streefwaarde 2013	Realisatie waarde 2013
Realisatie nieuwbouw en verbouw/uitbreiding van schoolgebouwen	N.v.t.	0	1	2	2
Percentage kindercentra waar handhaving nodig is	0%	10%	22%	5%	23%*
Percentage doelgroepkinderen dat deelneemt aan voorschoolse educatie (2- en 3-jarigen)	100%	80%	85%	90%	48%**
Percentage doelgroepkinderen dat deelneemt aan vroegschoolse educatie (4- en 5-jarigen)	100%	75%	85%	90%	77%***

Toelichting:

* Een verklaring voor de stijging van het percentage is onder meer gelegen in de economische omstandigheden die een groot effect hebben op deze sector. In de meeste gevallen gaat het om kleine tekortkomingen die inmiddels hersteld zijn.

** De stichting JGZ is overgestapt op een ander (digitaal) registratiesysteem voor de signalering en toeleiding van doelgroepkinderen. Hierdoor is het beeld anders (minder gunstig) dan in voorgaande jaren. In 2013 waren er 161 doelgroepkinderen. Daarvan zijn er 119 toegeleid naar een peuterspeelzaal (74%) De rest was voor het grootste deel (34) nog te jong. Opvallend is dat er van die 119 plaatsingen slechts 57 op een VVE-peuterspeelzaal zijn geplaatst (48%). De rest is toegeleid naar een reguliere peuterspeelzaal (40) of kinderopvang (18) of anders. Met de stichting JGZ worden afspraken gemaakt om de resultaten te verbeteren.

*** Dit is een schatting gebaseerd op een evenredige verdeling van de doelgroepkinderen over de groepen 1 en 2.

C. Wat heeft het gekost?

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Rekening 2012	Begroting voor wijziging 2013	Begrotingswijzigingen 2013	Begroting na wijziging 2013	Rekening 2013	Vershil
Totaal Lasten	32.833	32.230	155	32.385	29.944	2.441
Totaal Baten	5.208	4.393	341	4.734	4.445	289
Saldo van baten en lasten	27.625	27.837	-186	27.651	25.500	2.152
Stortingen in reserves	523	0	0	0	509	-509
Onttrekkingen aan reserves	448	624	446	1.070	448	621
Resultaat	27.700	27.213	-631	26.582	25.561	1.021

2: WERK EN INKOMEN

Relatie met kerndoelstelling	Bewoners centraal
Raadscommissie(s)	Algemene zaken, Maatschappelijke ontwikkeling
Portefeuillehouder(s)	Wethouders Rensen

Programma: Werk en inkomen

2.1 Sociale zaken en werkgelegenheid

A1 Visie op het programma

Wij werken aan een stad waar het voor al onze inwoners prettig leven is. Daarom streven wij naar een evenwichtige samenhang tussen culturen, generaties en inkomensgroepen. Leidschendam-Voorburg is een aantrekkelijke woon- en werkstad waarvan de inwoners zoveel mogelijk economisch zelfstandig zijn.

A2 Wat willen we bereiken?

Hoofddoelstelling(en):

1. Elke inwoner heeft de verantwoordelijkheid om in zijn eigen inkomen te voorzien.

Subdoelstelling(en):

- A. De gemeente stimuleert inwoners waar nodig om zelfstandig in het eigen inkomen te voorzien. Het betreft toeleiding naar werk en het vergroten van kansen op de arbeidsmarkt.
- B. De gemeente ondersteunt inwoners die niet in hun eigen inkomen kunnen voorzien.

Toelichting:

In 2013 is de omslag in gang gezet om nog meer focus aan te brengen in onze dienstverlening aan werkgevers. Geïnspireerd door de Contourennota en de nieuwe wetgeving zoals de concepten van de Participatiewet en de zgn Quotumwet is dit jaar geïnvesteerd in het versterken van de relatie met ondernemers. Dat is gebeurd vanuit het besef dat regulier werk, scholing en werkleerbanen en stageplekken de beste weg zijn tot bemiddeling van onze cliënten om hen (weer) een zelfstandig bestaan te bieden. Specifiek is aandacht geweest voor jeugdwerkloosheid. In de speerpunten is deze inzet verantwoord en toegelicht zowel vanuit lokaal als regionaal perspectief. Deze inzet laat onverlet dat als vangnet de financiële dienstverlening aan mensen op peil is en we met minimabeleid bereiken dat de mensen met de laagste inkomens een menswaardig bestaan hebben en houden.

2.1 Sociale zaken en werkgelegenheid

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Sociale zaken en werkgelegenheid zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Wij begeleiden mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt richting werk door o.a. in te zetten op een versterking van de samenwerking met lokale en regionale partners. Een actieve werkgeversbenadering, de realisatie van een Leerwerkloket en de uitvoering van een opzet van een ondernemersloket maken daar deel van uit. In 2013 zal de Contourennota die in 2012 wordt voorbereid, omgezet in concrete maatregelen. Mede vanwege hoger oplopende jeugdwerkloosheid starten we met een jongerenloopbaancentrum.	
2. Wij geven op basis van wettelijke taken inkomensondersteuning aan inwoners die op grond van sociale wetgeving in aanmerking komen voor een uitkering. Aandachtspunt is het streven naar meer overeenstemming van het minimabeleid met Wassenaar en Voorschoten. Tevens investeren we in een goed overleg met de Klankbordgroep vanuit cliëntenparticipatie.	
3. Wij gaan het handavings- en controleplan actualiseren vanuit het principe dat fraude nooit mag lonen	

4. In samenwerking met de gemeenten Zoetermeer en Rijswijk wordt de uitvoeringsorganisatie voor de WSW, de DSW, geherstructureerd om te komen tot een efficiënte organisatie voor beschut werken. Arbeidsontwikkeling en plaatsing bij reguliere werkgevers zal worden opgepakt door de gemeenten.

Toelichting:

Ad 1. De gemeente heeft geparticipeerd in diverse overlegvormen en structuren om de samenwerking met het bedrijfsleven verder te versterken. Boven regionaal wordt vanuit de arbeidsmarktregio Haaglanden samengewerkt om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te begeleiden naar werk. De gemeenten werken verder samen in de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal aan onder andere de ontwikkeling van een uniforme werkgeversbenadering. Lokaal is gestart met een ambassadeursnetwerk, het matchen van vraag en aanbod. Tevens maken het ondernemersloket en het leerwerkloket inmiddels deel uit van het Werkplein Corbulo. Jongeren tussen de 16 en 27 kunnen terecht in het Jongerenloopbaancentrum. Het Jongerenloopbaancentrum richt zich op het terugdringen van de jeugdwerkloosheid en voortijdig schoolverlaten. Tot slot is ook de publiek private samenwerking opgestart.

Ad 2. De gemeente heeft te maken met een toenemend bestand uitkeringsgerechtigden, de gevolgen van de landelijke economische teruggang zijn ook op plaatselijk niveau duidelijk zichtbaar. Voor het minimabeleid tussen de samenwerkende gemeenten binnen Werk en Inkomen zijn voorstellen tot afstemming doorgevoerd. De focus van schuldhulpverlening ligt sinds 2013 op preventie, het effect hiervan is duidelijk zichtbaar, de kosten en het aantal aanvragen zijn gestabiliseerd. De Klankbordgroep neemt door intensief en constructief overleg een duidelijke plaats in binnen het proces van de afdeling Werk en Inkomen.

Ad 3. Het dossier Handhaving, bestaande uit een beleidsplan, een verordening en beleidsregels, is eind 2013 bestuurlijk vastgesteld. De ingezette weg van Hoogwaardig Handhaven wordt daarmee voortgezet en versterkt en de nieuwe wettelijke kaders zijn hierin opgenomen, het gaat hier bijvoorbeeld om de invoering van de Wet Boete. Verder is handhaven binnen de poortwachtersfunctie een effectief middel om oneigenlijk gebruik te voorkomen.

Ad 4. Het afgelopen jaar hebben de gemeenten samen met DSW een aantal pilotprojecten opgezet in het kader van de herstructurering. Het ging om groepsgewijze re-integratie trajecten bij reguliere werkgevers. In 2014 worden de pilots verder ontwikkeld en uitgebreid. De besluitvorming over de herstructurering DSW heeft bij partner Zoetermeer meer tijd gekost dan oorspronkelijk verwacht. Het was hierdoor niet mogelijk alle onderdelen van de herstructurering al vorm te geven. In 2014 is hierdoor nog sprake van een overgangsmoedel en wordt de organisatorische vormgeving en inrichting verder uitgewerkt.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
1. Bijstand:					
Aantal uitkeringsgerechtigden		1.449	1.462	1.476	1.633
Bedrag bijzondere bijstand per huishouden (1)		€1.017,10	€946,29	€334,72	€1003,77
Percentage aanmeldingen dat niet tot uitkering heeft geleid		36,4%	24,7%	40%	28,1%
Het percentage terugvordering o.g.v. fraude		11,82%	12,60%	12%	7,9%
Het percentage van het aantal stopgezette uitkeringen o.g.v. fraude		6,30%	7,60%	8%	6,5%

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streefwaarde 2013	Realisatie waarde 2013
2. Uitstroom werkzoekenden:					
Percentage werkloze van de beroepsbevolking	<6,4%	6%	8,2%	<6,4%	8,5%
Percentage bijstandsgerechtigden in een traject	70%	64,67%	72,1%	75%	98%
Percentage uitstroom naar regulier werk	25%	45,69%	23,8%	25%	24%
Percentage ontheffingen	42,5%	45,79%	44,3%	45%	43%
3. Jongeren tot 27 jaar in de WWB:					
Gemiddeld aantal jongeren in de WWB			111	93	129
Percentage t.o.v. het hele bestand			7,6%	8%	7,4%
Instroom in aantal			60	94	137
Uitstroom in aantal			59	40	105
Percentage van de uitstroom naar werk				15%	30,5%
Percentage van de uitstroom naar onderwijs				25%	4,8%
Percentage met leer- en/of werktraject				85%	89,8%
4. Sociale werkvoorziening:					
Percentage geplaatste WSW formatieplaatsen in detachering of begeleid werken	32%	25,91%	25,91%	32%	32%
Aantal personen met indicatie op wachtlijst	N.t.b.	19	17	15	35
Aantal toekenningen persoonsgebonden budget aan WSW-formatieplaatsen	5	1	1	2	2
Percentage aanvragen persoonsgebonden budget afgehandeld binnen wettelijke termijn	100%	100%	100%	100%	100%

(1) De streefwaarde 2013 voor het bedrag bijzondere bijstand per huishouden is foutief in de indicatoren opgenomen. De ogenschijnlijke afwijking met de realisatie berust dus op een onjuistheid.

Toelichting:

Effectindicator 1. Bijstand

Het aantal uitkeringsgerechtigden is in 2013 opnieuw gestegen, dit is uiteraard onder andere het gevolg van de landelijke krimp op de arbeidsmarkt. De verslechterde inkomenspositie bij de betreffende huishoudens heeft ook geleid tot een groter beroep op de bijzondere bijstand. De afdeling Werk en Inkomen heeft vanwege de verhoogde instroom de poortwachtersfunctie versterkt en effectiever ingericht. Dit heeft geresulteerd in een hoger percentage aanmeldingen dat niet heeft geleid tot een uitkering én in het terugdringen van oneigenlijk gebruik, dit laatste is te zien in een lager percentage terugvorderingen en stopzetten van uitkeringen op grond van fraude.

Met betrekking tot de cliëntenparticipatie is een goede werkrelatie opgebouwd met de Participatieraad van L-V en de cliëntenraden WWB van Voorschoten en Wassenaar. Deze organen voeren gezamenlijk periodiek overleg met de afdeling W&I in de zogenaamde Klankbordgroep.

Op het vlak van de Schuldhulpverlening is in 2013 gestart met de focus op preventie en lichte ondersteuning, zoals die in de Sociale Structuurvisie en het Beleidsplan Schuldhulpverlening 2013-2016 is weergegeven. Deze focus heeft er mede toe geleid, dat er in 2013 een afname is geconstateerd van het aantal aanvragen schuldhulpverlening, tegen de landelijke trend in en voor het eerst sinds de start van de economische crisis in 2008. Landelijk gezien neemt het aantal aanvragen om een schuldregeling nog steeds toe. De afname bedraagt in Leidschendam-Voorburg 9%, circa 30 aanvragen. In het voorjaar wordt ten behoeve van de raad een rapportage schuldhulpverlening opgesteld. Met name de schuldhulpverlening aan jongeren, ouderen, zelfstandigen zonder personeel en eigenwoningbezitters heeft aandacht gehad en dat zal ook in 2014 het geval zijn.

Effectindicator 2. Uitstroom werkzoekenden

Als gevolg van de recessie is in 2013 het landelijke percentage werklozen van de beroepsbevolking op nieuw gestegen. In dit percentage zijn alle werkzoekenden opgenomen, onder andere ook WW-gerechtigden. Ondanks dit feit is de afdeling Werk en Inkomen erin geslaagd het percentage uitstroom naar werk nagenoeg gelijk te houden ten opzichte van 2012, landelijk is dit percentage gedaald naar circa 10%. Bovendien heeft, met een dalend participatiebudget, 98% van de bijstandsgerechtigden en hun partners een re-integratietraject. Verder heeft de dienstverlening van de afdeling tot een daling van het aantal ontheffingen van de arbeidsplicht geleid, intensieve begeleiding zorgt dus merkbaar voor een verbetering van de positie van cliënten. De inspanningen en investeringen op het gebied van uitstroom naar werk hebben kortom een duidelijk effect gehad op de resultaten op dit vlak.

Indicator 3. Jongeren tot 27 jaar in de WWB

Het aantal jongeren met een WWB uitkering is gestegen ten opzichte van vorig jaar. Deze stijging hangt samen met de crises en de slechte economische omstandigheden. Landelijk gezien ligt de stijging van het aantal jongeren met een WWB uitkering op 51%. De instroom van het aantal jongeren blijkt desondanks toch hoger te liggen dan streefwaarde. Wel blijkt een groot gedeelte van de jongeren uiteindelijk uit te stromen naar werk. Het aantal jongeren wat terug wordt begeleid naar het onderwijs lijkt tegen te vallen. Vanuit de praktijk blijkt het lastiger om jongeren vanuit een uitkeringspositie terug naar een school te begeleiden. Daarnaast blijkt een groot gedeelte van de jongeren, die in WWB terechtkomen, diverse problemen op uiteenlopende vlakken te hebben waardoor bijvoorbeeld een leer – of werktraject beter lijkt aan te sluiten bij de mogelijkheden van de jongere.

Indicator 4. Sociale werkvoorziening

De wachtlijst WSW is gestegen doordat enerzijds de indicatieverstrekking door het UWV wordt gecontinueerd, maar anderzijds de taakstelling (te realiseren arbeidsplaatsen) voor de gemeente door het Rijk is verlaagd, en daarmee samenhangend het budget dat door het Rijk wordt verstrekt voor de uitkeringen. Eventuele ruimte in de taakstelling vullen wij direct in. Hierbij gelden in verband met de komende Participatiewet wel voorwaarden.

C. Wat heeft het gekost?

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Rekening 2012	Begroting voor wijziging 2013	Begrotings- wijzigingen 2013	Begroting na wijziging 2013	Rekening 2013	Verschil
Totaal Lasten	44.079	41.213	1.262	42.475	41.399	1.076
Totaal Baten	36.777	31.846	4.603	36.449	37.110	-660
Saldo van baten en lasten	7.303	9.367	-3.341	6.026	4.289	1.737
Stortingen in reserves	2.361	415	-415	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	123	6	-6	0	0	0
Resultaat	9.541	9.776	-3.750	6.026	4.289	1.737

3: LEEFBAARHEID EN WONEN

Relatie met kerndoelstelling	Bewoners centraal en Diversiteit in stedelijke en landelijke ontwikkeling
Raadscommissie(s)	Algemene Zaken, Maatschappelijke ontwikkeling, Openbaar gebied
Portefeuillehouder(s)	Wethouders Houtzager, Mijdam, Van Ostaijen, Bruines en Rensen

Programma: Leefbaarheid en wonen

3.1 Groen

3.2 Milieu

3.3 Wonen

3.4 Cultuurhistorie, Kunst en cultuur

3.5 Sport

A1 Visie op het programma

Wij werken - samen met onze inwoners - aan een aantrekkelijke, groene en duurzame stad waar het prettig wonen en werken is. De stad is schoon, het onderhoud en beheer van de openbare ruimte is goed op orde. Er zijn voldoende woningen die aansluiten op de woningbehoefte. Er is van alles te doen: er zijn culturele, recreatieve en sportvoorzieningen. Om dit te bereiken spreken wij onze inwoners aan op hun eigen verantwoordelijkheid en zoeken aansluiting bij initiatieven in de regio.

A2 Wat willen we bereiken?

Hoofddoelstelling(en):

1. Een ruimtelijke ontwikkeling die het karakter van de gemeente versterkt (aantrekkelijk, groen en duurzaam).
2. Stad en buitengebied zijn schoon, duurzaam en van kwaliteit.
3. In Leidschendam-Voorburg zijn voldoende woningen, die aansluiten op de huidige bevolkingssamenstelling en de toekomstige woningvraag.
4. Leidschendam-Voorburg heeft een gevarieerd aanbod van culturele en sportieve voorzieningen.

Subdoelstelling(en):

- A. Op basis van beleid ontwikkelen wij samenhangende ruimtelijke strategieën en daarbij horende uitvoeringsprogramma's, waarbij wonen, groen, voorzieningen en werken elkaar versterken.
- B. Het doen uitvoeren en versnellen van projecten die het karakter van de gemeente versterken, volgens ruimtelijke strategieën.
- C. Leidschendam-Voorburg streeft naar een duurzame woonomgeving. Inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte zijn afgestemd op het karakter van de wijk.
- D. Openbare gebouwen en de openbare ruimte zijn voor iedereen toegankelijk.
- E. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte gebeurt genormeerd, planmatig en efficiënt.
- F. Wij streven naar en verbeteren waar mogelijk de kwaliteit van de woningvoorraad.
- G. Wij streven naar en verbeteren waar mogelijk de kwaliteit van de woonomgeving.
- H. Wij behouden en versterken waar mogelijk de variatie in woontypen en -milieus, waardoor de doorstroming wordt bevorderd.
- I. Wij spannen ons in om voldoende woningen in de sociale sector te laten realiseren.
- J. Leidschendam-Voorburg houdt het cultureel erfgoed in stand en maakt het toegankelijk.
- K. Het voorzieningenniveau houden we op een aanvaardbaar niveau en is afgestemd op het voorzieningenniveau in de regio.
- L. Wij bevorderen waar mogelijk sportbeoefening en cultuurparticipatie.

Toelichting:

Een belangrijke mijlpaal was de oplevering van het Waterspoorpark met de velostrada in Leidschendam. Hiermee is een bijdrage geleverd aan gedegen waterbeheer (voldoende en schoon water), aan de recreatie in Leidschendam en aan een 'snelle' fietsroute voor woon-werk- en woon-schoolverkeer. Ook is het hoofdriool in de Zijdesingel vervangen.

Het beeld van aantrekkelijke groene woonstad werd afgelopen jaar overtuigend bevestigd door onze eigen inwoners in De Grote Woontest Haaglanden. Vijfentachtig procent van onze inwoners is tevreden over zijn woonsituatie. Helaas blijven ook de zorgen over de toekomst van de woningmarkt bestaan. Starters op de woningmarkt vinden moeilijk een betaalbare woning. In het stedelijk gebied is gewerkt aan enkele kleinschalige bouwprojecten.

3.1 Groen

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Groen zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Een duurzame impuls geven aan het groene karakter van de gemeente, onder andere door een begin te maken met het realiseren van het uitvoeringsprogramma van het Groenstructuurplan.	
2. Realisatie van regionale groenprojecten in het buitengebied.	
3. Realisatie van groenbeheerplannen voor verschillende wijken.	

Toelichting:

Ad 1. De uitvoering van het programma loopt. Opgeleverd zijn Waterspoorpark Leidschendam en de buitenplaats Arentsburgh Hoekenburg. De voorbereiding van projecten loopt inhoudelijk goed maar trager dan gepland door afhankelijkheid van andere partijen of beschikbaarheid van capaciteit.

Ad 2. Een nieuwe recreatieve wandelroute met pluktuin is opgeleverd. Voor nieuwe projecten is cofinanciering verkregen bij Haaglanden; de oplevering is voor eind 2014.

Ad 3. De uitvoering op basis van groenbeheerplan Essesteijn loopt. De plannen voor de Rietvink en 't Lien zijn opgeleverd. Het plan voor Zuid is opgestart.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Rapportcijfer klanttevredenheid	7	6,9.	7	7	n.b.

Toelichting:

De Wijkatlas verschijnt om het jaar. In 2013 is de tevredenheid niet gemeten.

3.2 Milieu

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Milieu zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Bestendigen van de gemeentelijke duurzaamheidsambitie.	

Toelichting:

Ad 1. In 2050 wil Haaglanden een klimaatneutrale regio en Leidschendam-Voorburg een duurzame stad zijn. In 2013 zijn de gemeentelijke panden aan de Veurse Achterweg en de Einddorpstraat en vier scholen voorzien van zonnepanelen. In totaal zijn er nu op de gemeentelijke gebouwen en (15) scholen 762 zonnepanelen geplaatst. De subsidieregeling Duurzame Energievoorzieningen was wederom succesvol. In Haaglandenverband is een Backcasting Haaglanden Klimaatneutraal opgesteld, een opmaat naar het uitvoeringsprogramma 2014-2020. Op het gebied van leefomgeving is het Waterspoorpark ingericht, een belangrijk project in de klimaatadaptatie. Er is een begin gemaakt met de introductie van een e-laad infrastructuur om duurzame mobiliteit te stimuleren. Het aantal woningen boven de plandrempel van 65 dB is teruggebracht door de aanleg van stil asfalt op de Veursestraatweg en de Boslaan.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Percentage gescheiden afvalstromen (LAP norm + 5%)	50%	44%	43%	46%	n.b.*
Percentage meldingen en klachten over de dienstverlening afvalinzameling	Ntb	7%	8%	5%	n.b.
Percentage duurzame inkoop adhv Zelfscan Duurzaam inkopen	Ntb	80%	85%	85%	85%
Kwaliteit riolering leveringsbetrouwbaarheid	25	29	26	25	23
Aantal woningen belast met verkeerslawaaai boven plandrempel (65 dB)*	0	265	233	170	171

Toelichting:

*De gegevens over 2013 zijn nog niet beschikbaar. De verwachting is dat de scheidingspercentages vergelijkbaar zijn met 2012. In Avalex verband wordt gewerkt aan gezamenlijk inzamelbeleid. Dat beleid zou vanaf 2015 moeten zorgen voor het halen van hogere scheidingspercentages.

Het aantal woningen met geluidsbelasting door wegverkeer boven de plandrempel is in 2013 conform planning afgenomen met 62 door de aanleg van stiller asfalt op de Veursestraatweg tussen de Boslaan en de komgrens.

3.3 Wonen

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Wonen zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Het doorontwikkelen van de woonmilieus die in de Woonvisie zijn benoemd	
2. Actualisatie van de woonvisie en het woningbouwprogramma.	

Toelichting:

In 2013 is het onderzoek "De Grote Woontest" uitgevoerd. De uitkomsten van dit onderzoek worden gebruikt om de gewenste woonmilieus te definiëren en uiteindelijk in het woningbouwprogramma een plaats te geven.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Instroom gezinnen	25%	17%	25%	30%	n.b.

Toelichting:

Gegevens rond instroom van gezinnen in 2013 zijn (nog) niet bekend.

3.4 Cultuurhistorie, Kunst en Cultuur

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Cultuurhistorie, Kunst en cultuur zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Participeren rijksprogramma 'cultuureducatie met kwaliteit'.	
2. Vernieuwing bibliotheekfunctie locatie Fluitpolderplein Leidschendam.	
3. Versterken van de cultuurhistorische kwaliteit van het beschermde stads- en dorpsgezicht onder andere door intensivering van subsidieregelgeving.	
4. Start onderzoek actualisatie gemeentelijke monumentenlijst (gemeentebreed).	

Toelichting:

Ad 1. Sinds begin 2013 vormt Leidschendam-Voorburg samen met buurgemeente Rijswijk en de culturele instellingen Trias en de bibliotheek aan de Vliet een stuurgroep Cultuureducatie met kwaliteit. In september 2013 zijn Trias en de bibliotheek samen met enkele basisscholen begonnen met het ontwikkelen van leerlijnen theater, muziek en lezen/literatuur. Leidschendam-Voorburg neemt deel aan een landelijke klankbordgroep.

Ad 2. De vernieuwing bibliotheekfunctie locatie Fluitpolderplein Leidschendam is gerealiseerd. In oktober 2013 is de locatie officieel geopend en in gebruik genomen.

Ad 3. In 2013 is de Subsidieverordening aangepast, zodat met een kleiner budget meer eigenaren bediend kunnen worden. Tevens is deze verordening uitgebreid met een artikel voor de aanpak van detonerende reclame in het beschermde stads-en dorpsgezicht. Daarnaast hebben leertafels plaatsgevonden met betrokkenen in het dorpsgezicht Oud-Voorburg over kwaliteitsverbetering van de Herenstraat en omgeving, dit zal in 2014 resulteren in een richtlijnengids voor bewoners en ondernemers.

Ad 4. De gemeente is gestart met de actualisatie van de gemeentelijke monumentenlijst. Dit heeft geresulteerd in een groslijst van ca. 220 objecten die in aanmerking komen voor een beschermde status. De uiteindelijke selectie van ca. 50 nieuwe gemeentelijke monumenten zullen in 2014 worden uitgevoerd.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Tevredenheid van de inwoner over het culturele aanbod in de gemeente (bron: bewonersenquête)	7	7	6,5	7	n.b.

Toelichting

De Wijkatlas verschijnt om het jaar. In 2013 is de tevredenheid niet gemeten.

3.5 Sport

De gemeente biedt een basispakket aan sportvoorzieningen aan, gericht op breedtesport. Er wordt naar gestreefd dat deze sportvoorzieningen, inclusief zwemfaciliteiten, voor alle inwoners, van jong tot oud, bereikbaar zijn. Voldaan wordt aan de wettelijke verplichting om gymnastieklokalen te realiseren voor het onderwijs. De sportvoorzieningen worden adequaat onderhouden en gestreefd wordt naar een hogere mate van kostendekkendheid. Gestreefd wordt naar het verzelfstandigen van het beheer van sportaccommodaties en –velden door het exploitatiebeheer over te dragen aan stichtingen of aan commerciële exploitanten.

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Sport zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Realisatie nieuwbouw zwembad De Fluit.	
2. Privatisering binnensport accommodaties.	
3. Realisatie van herijkte bestemming van de reserve Nota Binnensport € 1,4 miljoen.	
4. Het realiseren van aanvullende sportvoorzieningen op de buitensportparken Duivesteijn en 't Loo met de Stichting Duivesteijn als medefinancier.	
5. Het monitoren van de prestatieafspraken met de beheerders van de buitensportaccommodaties en het ontwikkelen van afspraken voor de andere sportaccommodaties.	

Toelichting:

Ad 1. In 2013 is de aanbestedingsstrategie met behulp van een marktconsultatie bepaald en is krediet door de gemeenteraad beschikbaar gesteld voor de nieuwbouw van zwembad de Fluit. Tevens is het Functioneel Programma van Eisen vastgesteld. Begin 2014 is de aanbesteding voor de nieuwbouw afgerond.

Ad 2. Het beheer en de exploitatie van de vier sporthallen en de twee zwembaden wordt per 1 januari 2015 overgedragen aan een marktpartij. Momenteel loopt de aanbesteding voor deze opdracht. Het sociaal plan voor de medewerkers van sportcomplex de Fluit is in overleg met het Georganiseerd Overleg in 2013 vastgesteld door B&W.

Ad 3. De overdracht van een drietal Leidschendamse gymnastieklokalen, te weten Van Ruysdaellaan 93, Pr. Carolinelaan 1 en Leenkamp 11, wordt binnenkort afgerond.

De onderstaande bestemmingen zijn benoemd en worden (zijn) uitgewerkt:

Realiseren van een gymzaal met turnhal bij de nieuwbouw van basisschool De Dijsselbloem, het plaatsen van een glaswand tussen de kantine en de gymzaal bij Tafeltennisvereniging VVV, overdracht Leidschendamse gymnastieklokalen aan de bijzondere schoolbesturen en overdracht beheer en exploitatie sporthal Kastelenring aan een beheerstichting, Zwembadconfiguratie.

Ad 4. De verhuizing van Honk/Softbalvereniging Catch van Sportpark Duivesteijn naar 't Loo bleek niet mogelijk. Daarom is overgestapt naar Westvliet. De realisatie is vrijwel afgerond. Met deze verhuisbeweging wordt de speelcapaciteit van de betrokken verenigingen (Cartouche, SEV Korfbal, Catch en VEO) vergroot.

Ad 5. De informatie, bedoeld voor het maken van prestatieafspraken met de beheerders en exploitanten van sportaccommodaties, is verzameld. In 2013 is een conceptnotitie opgesteld. Gezien de conceptnotitie en op basis van voortschrijdend inzicht, wordt het niet meer opportuun geacht om algemene regels te stellen voor het maken van prestatieafspraken. Uitgegaan wordt van een praktische individuele benadering. Met commerciële exploitanten worden wel gedetailleerde afspraken gemaakt en in een overeenkomst vastgelegd.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Tevredenheid gebruikers	6,75	6,75	6,75%	6,75	n.b.(*)
Optimale bezetting:					
Gymzalen	50%	42%	37%	40%	46%
Sporthallen	80%	83%	67%	80%	82%
Buitensportaccommodaties	100%	94%	100%	100%	100%
Zwembaden (bezoekersaantal)	364.000	322.000	327.211	364.000	265.550(**)

Toelichting:

(*)Bij de voorjaarsnota 2011 is besloten om de Sportmonitor niet meer uit te voeren. De tevredenheid van de gebruikers en het aantal georganiseerde (jeugdige) sporters worden zodoende niet meer gepeild.

(**)Het teruglopend zwembadbezoek is een landelijke trend. In het bijzonder speelt voor zwembad De Fluit daarbij de sluiting van het buitenbad. Het negatieve effect daarvan wordt ingeschat op 38.000 minder bezoekers. De bouw van het nieuwe zwembad zal naar verwachting een positieve impuls betekenen voor het zwembadbezoek.

C. Wat heeft het gekost?

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2012	Begroting voor wijziging 2013	Begrotings-wijzigingen 2013	Begroting na wijziging 2013	Rekening 2013	Verschil
Totaal Lasten	38.939	39.776	-1.557	38.218	32.535	5.683
Totaal Baten	20.370	21.914	-696	21.219	21.174	44
Saldo van baten en lasten	18.569	17.861	-862	17.000	11.361	5.639
Stortingen in reserves	1.983	1.579	1.261	2.840	2.694	146
Onttrekkingen aan reserves	2.033	2.752	5.219	7.971	2.444	5.526
Resultaat	18.520	16.689	-4.820	11.869	11.611	258

4: RUIMTELIJKE EN ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Relatie met kerndoelstelling	Diversiteit in landelijke en stedelijke ontwikkeling
Raadscommissie(s)	Openbaar Gebied
Portefeuillehouder(s)	Wethouders Houtzager, Mijdam en Van Ostaijen

Programma: Ruimtelijke en economische ontwikkeling

4.1 Ruimtelijke ontwikkeling

4.2 Verkeer, vervoer en parkeren

4.3 Economie

4.4 Recreatie en toerisme

A1 Visie op het programma

Leidschendam-Voorburg is een gemeente met een bijzondere woonomgeving en rijkdom aan excellente groene en stedelijke voorzieningen op loop- en fietsafstand. Wij werken aan opgaven die passen bij het ruimtelijke karakter van de stad: wij versterken de groene woonstad, wij verbeteren de economische voorzieningenstructuur en wij benutten en verbeteren de regionale bereikbaarheid. Wij stimuleren activiteiten op het gebied van economie die recht doen aan het karakter van de stad en dit karakter zelfs versterken. Deze passen binnen onze economische context, de regio Haaglanden. Leidschendam-Voorburg is en blijft goed bereikbaar. Wij bouwen om het voorzieningenniveau in stand te houden en om een kwaliteitsimpuls aan de omgeving te geven. Bij verdichting blijft de balans tussen bebouwing en groen in stand.

A2 Wat willen we bereiken?

Hoofddoelstelling(en):

1. Versterken van de groene woonstad.
2. Verbeteren van de economische voorzieningenstructuur.
3. Benutten en verbeteren van de regionale bereikbaarheid.

Subdoelstelling(en):

- A) Wij verbeteren de herkenbaarheid van de recreatieve waarde van het historische lint.
- B) Wij versterken de cultuurhistorische betekenis.
- C) Wij realiseren goede langzaamverkeerverbindingen.
- D) Wij sluiten onze bereikbaarheid goed aan op het regionale netwerk.
- E) Wij verbeteren het verkeers- en vervoersknooppunt voor de gemeente en regio.
- F) Wij versterken de Vlietoevers als de identiteitsdrager van Leidschendam-Voorburg.
- G) Wij verbeteren de recreatieve kwaliteit van het buitengebied.

Toelichting:

De Structuurvisie Ruimte voor Wensen 2040, herijking 2012 vormt het integrale kader voor de ruimtelijke opgaven in de stad. Aan de hand van drie pijlers, genoemd bij de *hoofddoelstellingen*, geven we richting aan een duurzame stedelijke ontwikkeling en positionering van onze gemeente binnen de regio.

Het uitgangspunt voor de ruimtelijke opgaven is dat we ons als gemeente steeds meer richten op het creëren van optimale omstandigheden voor ruimtelijke initiatieven en het aanjagen van aanwezige potenties. Daarbij streven we naar een open communicatieproces waarin we in een vroegtijdig stadium nadenken over participatie van inwoners, ondernemers en stakeholders.

Zo is afgelopen jaar onder andere een stedenbouwkundig plan vastgesteld voor de Duivenvoordecorridor, waarin onder andere de toegangslanen, de locatie van vijf nieuwe buitenplaatsen en de recreatieve mogelijkheden in beeld zijn gebracht.

Ook is in 2013 het beeldkwaliteitsplan voor het gebied vastgesteld. Alle (toekomstige) ruimtelijke plannen in het gebied worden hieraan getoetst.

De herontwikkeling van winkelcentrum Leidsenhage is opnieuw een stap dichterbij gekomen met de vaststelling van het regionale detailhandelsbeleid met daarin ruimte voor de verdere ontwikkeling van Leidsenhage, en de overeenstemming tussen gemeente en Unibail-Rodamco, de eigenaar van het winkelcentrum.

In juli werd het opgeknapte stationsgebied in Voorburg feestelijk geopend. Het station en het historisch centrum van Voorburg zijn nu weer voor veel vormen van eigen en openbaar vervoer uitstekend te bereiken. Een andere mijlpaal was de vaststelling van het bestemmingsplan, dat realisering van de Rotterdamsebaan, voor zover gelegen op het grondgebied van Leidschendam-Voorburg, juridisch-planologisch mogelijk maakt.

In het afgelopen jaar is er ook sprake geweest van een aantal vraagstukken binnen Klein Plaspoelpolder waarop we als gemeente een passend antwoord moesten geven. De gemeente heeft voor het gebied een Nota van Uitgangspunten opgesteld, waarmee we samen met belanghebbenden en belangstellenden een ontwikkelingsvisie geformuleerd hebben. Uitgangspunt is, dat Klein Plaspoelpolder een herkenbaar gebied wordt met een eigen ruimtelijke kwaliteit, dat goed aansluit op zijn omgeving.

4.1 Ruimtelijke ontwikkeling

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Ruimtelijke ontwikkeling zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Actualiseren bestemmingsplannen.	
2. Uitvoering geven aan het programma Structuurvisie Ruimte voor Wensen 2040, herijking 2012, met daarin de prioriteit voor het project Duivenvoordecorridor.	
3. Uitvoering geven aan de faciliterende en regisserende rol van de gemeente bij ruimtelijke projecten. Hierbij specifieke aandacht in 2013 voor de woonzorgprojecten: Rustoord, Mariënpark en Sonneruyter.	

Toelichting:

Ad 1. In 2013 hebben wij voldaan aan de wettelijke verplichting van actualisatie bestemmingsplannen.

Ad 2. In 2012 zijn de Structuurvisie Ruimte voor Wensen en bijbehorend uitvoeringsprogramma vastgesteld. Zo is afgelopen jaar onder andere een stedenbouwkundig plan vastgesteld voor de Duivenvoordecorridor, waarin onder andere de toegangslanden, de locatie van enkele woonkavels en de recreatieve mogelijkheden in beeld zijn gebracht. Ook is in 2013 gewerkt aan het beeldkwaliteitsplan voor het gebied. Alle (toekomstige) ruimtelijke plannen in het gebied worden hieraan getoetst.

Ad 3. De ruimtelijke ontwikkelingen worden zoveel mogelijk aan private partijen overgelaten. In onze faciliterende en regisserende rol ondersteunen wij initiatieven van derden waarbij wij een maximaal kostenverhaal toepassen. Het betekent ook dat wij niet meer actief (financieel) participeren in nieuwe ruimtelijke projecten en dat wij bij lopende projecten versoering en kostenbesparing centraal stellen.

In 2013 zijn een beperkt aantal nieuwbouwprojecten gestart en deels opgeleverd: woningbouw Rozenlaan en De Gilden Nieuwstraat en uitbreiding ziekenhuis MCH. Daarnaast komt er beweging in de kantorenmarkt, bijvoorbeeld bij het CBS en het Zurich gebouw.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving (effect)indicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Actualisatie bestemmingsplannen: Bestemmingsplannen < 10 jaar als percentage van het totale grondoppervlak	100%	75%	80%	100%	100%

Toelichting:

Met het vaststellen van een beheersverordening voldoet de gemeente Leidschendam-Voorburg aan haar wettelijke verplichting om per 1 juli 2013 voor haar grondgebied een geactualiseerd ruimtelijk kader te hebben. De vastgestelde beheersverordening, ter grootte van 15% van het gemeentelijk grondgebied, wordt stapsgewijs vervangen door nieuwe bestemmingsplannen. Voor 1 juli 2014 worden vijf bestemmingsplannen in ontwerp ter inzage gelegd.

Het bestemmingsplan Landelijk gebied is, op enkele percelen na, onherroepelijk.

4.2 Verkeer, vervoer en parkeren

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Verkeer, vervoer en parkeren zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Het huidige Verkeers- en Vervoersplan (VVP) wordt geactualiseerd, inclusief een meerjarig uitvoeringsprogramma met daaraan gekoppeld een begrenst investeringsvolume.	
2. Opstellen en laten vaststellen van een nieuwe nota Parkeernormen.	

Toelichting:

Ad 1. In 2012 is gestart met de herijking van het Verkeers- en Vervoerplan. Volgens de in 2012 vastgestelde planning zou het herijkte plan eind 2013 aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Inmiddels hebben we de planning moeten herzien onder invloed van de extra capaciteitsvraag rond de Rotterdamse Baan. Het concept Verkeers- en Vervoerplan wordt in het eerste kwartaal van 2014 vastgesteld, vaststelling van het definitieve plan is voorzien voor het vierde kwartaal van 2014.

Ad 2. De Nota Parkeernormen is in november 2012 door de raad vastgesteld.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving (effect)indicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
I. Kwaliteit wegen:					
a. Rapportcijfer klanttevredenheid	7	-	6,3	7	n.b.*
b. Beheerkwaliteit	B	B	B	B	B
c. Percentage wegen met kwaliteitsniveau (B)	100%	Ntb	100%	100%	100%
II. Doorstroming verkeer					
a. Leveringsbetrouwbaarheid	90	123**	159	90	110
III Tevredenheid burgers over parkeervoorzieningen	70%	geen	7,0	70%	n.b.
IV Parkeerdruk op donderdagavond, uitgedrukt in het % parkeerplaatsen bezet	85%	84%	8,5	85%	n.b.
V Afname parkeerdruk in Voorburg	Ntb	-1.5%	n.b.	n.b.	n.b.

Toelichting:

* De Wijkatlas verschijnt om het jaar. In 2013 is de tevredenheid niet gemeten.

** In 2009 was de realisatiewaarde 89 en werd aan de norm voldaan.

Ad Ib. Met beheerkwaliteit wordt bedoeld de visuele beheerkwaliteit van de gemeentelijke verhardingen, gemeten met de beeldsystematiek (beeldmeetlatten) uit het in 2004 door de raad vastgestelde Beheerkwaliteitsplan. In het Beheerkwaliteitsplan is met de raad een gemiddeld kwaliteitsniveau B voor de verhardingen afgesproken.

Ad IIa. Gemeten in aantallen klachten over verkeerslichten.

Ad IV en V. Uitgangspunt is de parkeerdruk op koopavonden zoals die in december 2010 is gemeten.

Koopavonden blijken het drukste moment te zijn. In tegenstelling tot eerdere jaren wordt de parkeerdruk over de hele gemeente bekeken en niet alleen in het Voorburgse deel van de gemeente. Ook Leidsenhage en Leidschendam Centrum worden op deze manier meegenomen in de beschouwing.

Omdat vanuit de Voorjaarsnota 2011 gekozen is zo min mogelijk nieuw beleid op te zetten, zijn de ambities ten aanzien van de toekomstige parkeerdruk naar beneden bijgesteld. In voorgaande jaren is ingezet op afname van de parkeerdruk met 1% per jaar. Vanaf nu is de ambitie een status quo: het handhaven van de parkeerdruk, zoals die in 2010 is gemeten.

4.3 Economie

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Economie zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Stimuleren van een integrale aanpak van sociaaleconomische opgaven samen met lokale partners door het faciliteren van en participeren in het Platform Economie, Onderwijs & Arbeidsmarkt	
2. Afronden van de actualisatie van het economisch beleid, afgestemd op het Uitvoeringsprogramma van de Structuurvisie Ruimte voor Wensen 2040, herijking 2012, en de actualisatie van het regionale beleid voor kantoren, detailhandel en bedrijventerreinen.	
3. Besluitvorming over het verbeteren van de regionale winkelfunctie door herontwikkeling van winkelcentrum Leidsenhage.	

Toelichting:

Ad 1. De agenda 2011-2014 'Samen ondernemen(d) in Leidschendam-Voorburg' vormt de basis voor de jaarlijkse actieplannen van het Platform. De acties leveren een bijdrage aan de doelstellingen die zijn geformuleerd onder de vijf pijlers: ruimte voor ondernemen, comfortabel ondernemen, ondernemend leren, ondernemend werken en impulsen voor ondernemen. Een groot deel van het activiteitenplan 2013 is afgerond (onder andere het detailhandelsbeleid, ondernemers voor de klas, promotie recreatie en toerisme, uitgave van de stagekalender, verbinden jeugdzorgacademie en ondernemersacademie met lokale bedrijven en instellingen, inzet ambassadeurs om maatschappelijk ondernemerschap te stimuleren).

Ad 2. Het economisch beleid komt voort uit de Structuurvisie Ruimte voor Wensen 2040, herijking 2012 en bijbehorend uitvoeringsprogramma, en het regionale kantoren- en detailhandelsbeleid. Actualisering van het regionale beleid voor bedrijventerreinen is nog onderwerp van gesprek in de regio.

Ad 3. Op 2 juli 2013 heeft de gemeenteraad ingestemd met de Gebiedsvisie Herontwikkeling Leidsenhage en de Haalbaarheidstoets en is het Ruimtelijke Kader winkelcentrum Leidsenhage vastgesteld. Het Algemeen Bestuur van Haaglanden heeft de regionale detailhandelsvisie vastgesteld. Leidsenhage is uitgezonderd van de daarin gestelde grens van maximale groei van regionale winkelcentra. Ontwikkelingen groter dan 2.000 m² bruto vloeroppervlak hebben instemming van de Provincie nodig. Het stadsgewest Haaglanden adviseert de Provincie over detailhandelsontwikkelingen- en initiatieven (REO-advies). Het stadsgewest heeft positief geadviseerd ten aanzien van de uitbreidingsplannen van Leidsenhage.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Handhaven van positie op ranglijst van de beste gemeenten van NL	12	13	14	12	19
Aantal startende ondernemers in de gemeente	400	503	522	410	654
Percentage aanbod kantoorgebouwen*	17%	18%	18%	18%	32,8%

*Rapportage Haaglanden is alleen aanbod van leegstand. Aanbod is alleen die leegstand die wordt aangeboden, dus een leegstaand pand dat niet op de markt is, zoals CBS, zit daar niet in. De gemeente heeft overigens geen invloed op vraag en aanbod op de kantorenmarkt.

Toelichting:

Er is dit jaar een nieuwe systematiek gebruikt waardoor volgens Elsevier zelf de uitslagen van vorig jaar en dit jaar niet goed met elkaar te vergelijken zijn. Het feit dat Leidschendam-Voorburg t.o.v. vorig jaar "gezakt" is van een 14e naar een 19e plek kan dus goed hiermee te maken hebben. De stijging van het percentage aanbod kantoorgebouwen van 18% in 2012 naar 32,8% in 2013 is in zijn geheel toe te schrijven aan het feit dat het CBS-gebouw nu op de markt wordt aangeboden. In de cijfers van voorgaande jaren was het CBS niet meegenomen, aangezien het niet werd aangeboden op de markt.

4.4 Recreatie en toerisme

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Recreatie en toerisme zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Stimuleren van de versterking van het recreatieve routenetwerk in de gemeente met meer samenhang tussen Vliet en Vlietoevers, het buitengebied en recreatiegebied Vlietland.	
2. Stimuleren van de versterking van de recreatieve voorzieningen zoals uitbreiding van de passantenhaven in Voorburg.	

Toelichting:

Ad 1. Er is een provinciale en regionale subsidie toegekend voor aanleg van recreatieve verbindingen (wandel- en fietspaden). Uitvoering hiervan vindt plaats in 2014 e.v.

Ad 2. Op verschillende manieren is gewerkt aan versterking van recreatieve voorzieningen. Er is cofinanciering verkregen van de provincie Zuid-Holland voor voorzieningen bij de Leidsekade en cofinanciering aangevraagd voor voorzieningen bij houtzaagmolen De Salamander en park Rozenrust. Uitvoering is voorzien in 2014.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Aantal banen in de horecasector	Geen	1.279	1.254	1.330	n.b.

Toelichting:

Cijfers over 2013 zijn nog niet beschikbaar.

C. Wat heeft het gekost?

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Rekening 2012	Begroting voor wijziging 2013	Begrotings- wijzigingen 2013	Begroting na wijziging 2013	Rekening 2013	Vershil
Totaal Lasten	48.217	18.449	12.415	30.864	35.769	-4.905
Totaal Baten	38.104	6.260	4.923	11.183	15.165	-3.982
Saldo van baten en lasten	10.113	12.189	7.491	19.681	20.604	-924
Stortingen in reserves	7.654	682	548	1.230	5.330	-4.100
Onttrekkingen aan reserves	6.583	208	1.553	1.761	7.904	-6.143
Resultaat	11.183	12.663	6.486	19.149	18.030	1.119

5: VEILIGHEID EN HANDHAVING

Relatie met kerndoelstelling	Bewoners centraal
Raadscommissie(s)	Algemene Zaken
Portefeuillehouder(s)	Burgemeester Van der Sluijs en wethouder Bruines en Mijdam

Programma Veiligheid en handhaving

5.1 Veiligheid

5.2 Handhaving

A1 Visie op het programma

Inwoners moeten zich veilig voelen in hun eigen gemeente. Maar de gemeente kan niet alleen de veiligheid waarborgen. Binnen het veiligheidsbeleid neemt de gemeente een regierol in. Inwoners en bedrijven hebben een eigen verantwoordelijkheid als het om veiligheid gaat. Wij willen bevorderen dat zij hun verantwoordelijkheid nemen. Ook bij het tegengaan van (jeugd)overlast hebben inwoners naast de gemeente een verantwoordelijkheid. Als het gaat om paraatheid en geoefendheid op crisisbeheersing doen wij niet meer dan wettelijk verplicht is.

A2 Wat willen we bereiken?

Hoofddoelstelling(en):

1. Wij zijn een veilige gemeente.

Subdoelstelling(en):

- A. De gemeente geeft invulling aan de wettelijke taken op het gebied van handhaving en toezicht, crisisbeheersing en rampenbestrijding.
- B. De gemeente is proactief in het veiligheidsbeleid.
- C. Bewoners en bedrijven dragen bij aan een veilige gemeente.
- D. Wij pakken alleen overlast aan, die de veiligheid en het veiligheidsgevoel negatief beïnvloeden.

Toelichting:

In 2013 is verder vorm gegeven aan de multidisciplinaire integrale ketenaanpak van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit. Met de partners is gezamenlijk vanuit ieders verantwoordelijkheid op casusniveau gewerkt aan de overlast en criminaliteit.

Ook op het gebied van woninginbraken is in gezamenlijkheid met partners gewerkt aan een vermindering van het aantal inbraken. Zo zijn de buurtpreventieteams actief bezig met dit onderwerp en wordt door onder andere deze teams de bewoners gestimuleerd tot het treffen van preventieve maatregelen om zo de kans tot slachtofferschap te verkleinen.

Verder is in 2013 naar aanleiding van de reorganisatie de gemeentelijke crisisbeheersingsorganisatie geactualiseerd.

5.1 Veiligheid

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Veiligheid zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Vermindering van het aantal woninginbraken.	
2. Vermindering van jeugdoverlast, -criminaliteit en het voorkomen van jeugdige aanwas.	
3. Gemeentelijke crisisbeheersingsorganisatie laten voldoen aan de eisen Wet veiligheidsregio's.	

Toelichting:

Over de gehele linie gezien is er sprake van een daling op het gebied van de criminaliteitscijfers. Zo ook op de speerpunten woninginbraken en jeugdoverlast- en criminaliteit.

In 2013 is naar aanleiding van de reorganisatie de volledige crisisbeheersingsorganisatie geactualiseerd en voldoen we aan de Wet veiligheidsregio's.

B3 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Het veiligheidsgevoel van de inwoner	80%	78,3%	82,8%	80%	80,2%
Aantal misdrijf-aangiften in de gemeente Leidschendam-Voorburg	4.235	5.408	4.873	4.539	4.226
Aantal woninginbraken (basisjaar 2008: 548)	493	825	620	555	458
Aantal diefstallen uit/vanaf voertuigen	326	586	578	452	357
Aantal fietsdiefstallen	282	409	485	383	398
Aantal meldingen jeugdoverlast	600	755	599	600	644
Aantal criminele jeugdgroepen	0	1	1	0	1
Aantal overlastgevende jeugdgroepen	0	0	0	0	0
Aantal hinderlijke jeugdgroepen	0	2	0	0	0

Toelichting:

In de raadsvergadering van 14 mei is de Nota Veiligheid 2013 tot en met 2014 vastgesteld. Hierin is ook een wijziging van de effectindicatoren opgenomen zodat deze gelijk zijn aan de in het beleid opgenomen doelstellingen. Dit betekent dat de in de begroting 2013 opgenomen indicatoren zijn komen te vervallen en vervangen door bovenstaande effectindicatoren.

5.2 Handhaving

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Handhaving zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Het uitvoeren van het handhavingsuitvoeringsprogramma, waarin de prioriteiten worden bepaald voor het komende jaar voor de wettelijke taken op het terrein van toezicht en handhaving.	
2. De opdrachtgeversrol voor de Omgevingsdienst Haaglanden in 2013 strak vormgeven en de benodigde ontvlechting afronden.	

Toelichting:

In 2013 is het handhavingsuitvoeringsprogramma uitgevoerd en het nieuwe handhavingsuitvoeringsprogramma voor 2014 is vastgesteld door het college. Daarnaast is in 2013 de Omgevingsdienst Haaglanden per 1 april operationeel geworden waarbij de gemeente de opdrachtgeversrol vervult.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef- waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Inhaalslag paardenbeleid afgerond					
- inventarisatie; 1e aanschrijving	100%	100%	-	-	-
- juridische procedures afgerond	100%	34%	42%	100%	56%

Toelichting:

In 2013 is prioriteit gesteld aan de behandeling van de handhavingsdossiers landelijk gebied in verband met de actualisering van het betreffende bestemmingsplan. Daarnaast spelen bij een aantal zaken juridische procedures.

C. Wat heeft het gekost?

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Rekening 2012	Begroting voor wijziging 2013	Begrotings- wijzigingen 2013	Begroting na wijziging 2013	Rekening 2013	Vershil
Totaal Lasten	9.541	9.688	-1.166	8.523	8.175	347
Totaal Baten	179	188	28	216	167	49
Saldo van baten en lasten	9.362	9.500	-1.194	8.306	8.008	298
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	5	5	0	5
Resultaat	9.362	9.500	-1.199	8.301	8.008	293

6: BESTUUR EN BEDRIJFSVOERING

Relatie met kerndoelstelling	Bewoners centraal, Verantwoordelijke regiospeler
Raadscommissie(s)	Algemene Zaken, Rekening en Audit
Portefeuillehouder(s)	Burgemeester Van der Sluijs, wethouders Houtzager en Bruines

Programma: Bestuur en Bedrijfsvoering

6.1 Bestuursstijl

6.2 Communicatie en participatie

6.3 Financiële middelen en belastingen (voorheen Financiën)

6.4 Algemene bestuursondersteuning (voorheen ambtelijke organisatie)

6.5 Gemeenteraad (voorheen ondersteuning van de Raad)

6.6 Dienstverlening en innovatieve dienstverlening

6.7 Regio

6.8 Bedrijfsvoering (Nieuw per 1 april 2013)

6.9 Facilitaire Zaken (Nieuw per 1 april 2013)

A1 Visie op het programma

Wij streven ernaar een efficiënt, ambitieus en modern bestuur te zijn dat ten dienste staat van de eigen bevolking. Wij betrekken burgers nauw bij ontwikkelingen en zijn een goede (samenwerkings)partner voor andere gemeenten in de regio.

A2 Wat willen we bereiken?

Hoofddoelstelling(en):

1. Onze bestuursstijl is open en kenmerkt zich door participatie.
2. Leidschendam-Voorburg heeft een ambitieus, slagvaardig overheidsapparaat, gericht op het uitvoeren van haar kerntaken en in staat effectief in te spelen op toekomstige ontwikkelingen.
3. Leidschendam-Voorburg werkt actief en constructief samen met diverse partners.
4. Er is een op termijn sluitend meerjarenperspectief voor de periode 2011–2018.
5. Onze dienstverlening aan individuele burgers en bedrijven is vraaggericht en proactief.

Subdoelstelling(en):

- A. Onze voorstellen bevatten een zekere mate van ruimte voor aanvulling van raad, inwoners, partners, bedrijven en organisaties.
- B. Wij streven naar een kortere doorlooptijd van formele besluitvorming.
- C. Een effectieve, innoverende en efficiënte organisatie.
- D. Leidschendam-Voorburg is een moderne aantrekkelijke werkgever.
- E. Versterken positie LV door samenwerking met andere overheden en (keten)partners op alle niveaus (wijk, regio, provincie, landelijk).
- F. Dienstverlening en voorzieningenniveau zoveel mogelijk handhaven.
De tarieven voor retributies en leges zijn kostendekkend.
- G. Uitgaven voor diverse beleidsvelden blijven binnen de rijksnorm (bij doeluitkeringen, bij de algemene uitkering).
- H. Inwoners kunnen zichzelf bedienen voor alle vragen aan de overheid.
- I. Wij leveren maatwerk wanneer persoonlijke aandacht nodig is.
- J. Onze dienstverlening is proactief, innovatief, effectief en efficiënt.
- K. Wij sturen op het gebruik van de dienstverleningskanalen.
- L. Wij sturen op het voorkomen van vragen.

Toelichting:

De troonrede verwoordde met de term participatiesamenleving de andere rol van onder andere gemeenten; flexibeler met particuliere initiatieven omgaan, minder zorgen voor maar zorgen dat een maatschappelijk behoefte wordt gerealiseerd. In die ontwikkeling gaat de gemeente Leidschendam-Voorburg mee door de ontwikkeling naar een regiegemeente in 2018. De gemeente doet niet meer alles zelf en laat het initiatief meer over aan de bewoners en ondernemers. Daarbij heeft de gemeente ook in 2013 een verantwoord financieel beleid gevoerd zodat haar financiële positie sterk is en zij daardoor in 2013 heeft kunnen investeren in de verbetering van de leefbaarheid en bereikbaarheid van de gemeente.

De focus van de samenwerking in de regio ligt voornamelijk op de samenwerking met de gemeenten Voorschoten en Wassenaar en is voor een belangrijk deel gericht op de toekomstige drie decentralisaties. Op het terrein van regionale samenwerking zijn verdere stappen gezet in de opbouw van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag en de afbouw van stadsgewest Haaglanden. Verantwoord Vooruit betekent verantwoord financieel beleid, gezonde ambitie van dit bestuur (en van de inwoners), eigen verantwoordelijkheid van bestuurders én van inwoners, en het zoeken van samenwerking in de regio.

6.1 Bestuursstijl

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Bestuursstijl zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. De bestuurlijke opdracht vernieuwd sturen voeren wij uit, in samenwerking met alle betrokkenen.	

Toelichting:

In 2013 is het Projectenboek gelanceerd waardoor men sneller kan beschikken over de actuele stand van zaken bij projecten. Daarnaast presenteert de gemeente de begroting en jaarrekening in één oogopslag, zodat mensen op eenvoudige wijze kennis kunnen nemen van de belangrijkste financiële informatie.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Oordeel burgers over waarmaken beloften door college	7	5,7	n.b.	7	n.b.

Toelichting:

De gemeente heeft geen cijfers die een indicatie kunnen geven van het oordeel van de burgers over het waarmaken van beloften van het college. Dat komt omdat de vragenlijst van de Wijkatlas 2012 op verzoek van de raad is aangepast. Dit heeft tot gevolg dat deze indicator niet meer kan worden gebruikt.

6.2 Communicatie en participatie

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor communicatie en participatie zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Communicatie gebeurt vanuit de gemeente per definitie digitaal.	
2. Bij maatschappelijke vraagstukken wordt steeds helder gemaakt hoe de stad (inwoners, instellingen en bedrijven) daarbij wordt betrokken en welke rol- en taakverdeling daarbij hoort.	

Toelichting:

De digitale informatievoorziening gaat voort. De gemeente zet social media in om burgers kort en snel te informeren over dagelijkse vragen en opmerkingen. De stormschade in oktober en de ontmanteling van de Leidse vliegtuigbom uit WOII in Vlietlanden zijn voorbeelden van incidenten waarbij uitgebreid is getwitterd. Bij de communicatie rondom ruimtelijke vraagstukken worden bewoners steeds vaker in een vroegtijdig stadium geconsulteerd.

Met de komst van het digitale projectenboek is een actueel overzicht van alle lopende gemeentelijke projecten beschikbaar. De Wijkontwikkelingsvisie de Heuvel is tot stand gekomen in nauwe samenspraak met de bewoners, evenals de herontwikkeling van Klein Plaspoelpolder. De veranderende rol van de gemeente is hierbij steeds besproken.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Duidelijkheid gemeentelijke informatie	7	n.b.	7	7	n.b.

Toelichting:

Deze informatie is voor het laatst opgenomen in de wijkatlas 2012. De eerstvolgende wijkatlas komt in 2014 uit. Daarom beschikt de organisatie niet over gegevens over 2013.

6.3 Financiële middelen en belastingen (voorheen Financiën)

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Financiële middelen en belastingen zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Onderzoek naar de kostendekkendheid van legesproducten.	
2. Monitoren van de maatregelen uit de voorjaarsnota 2011 (uitkomst kerntakendiscussie).	
3. Het bewaken van het weerstandvermogen.	
4. Het vereenvoudigen van financieel-administratieve processen.	

Toelichting:

De kostendekkendheid van legesproducten blijft periodiek aandacht vragen, vooral bij de jaarlijkse belasting- en tarievenvoorstellen. In het tarievenvoorstel 2013 zijn de tarieven voor huwelijken, parkeeronthefingen en gehandicaptenparkeerkaarten aangepast op basis van gericht onderzoek in 2012. In 2013 zijn voor het tarievenvoorstel 2014 de kostendekkende tarieven voor afval en rioolrecht opnieuw bepaald.

De bezuinigingsmaatregelen zijn uitgewerkt in een implementatieplan en moeten gefaseerd tot 2018 worden gerealiseerd. Naast monitoring van de voortgang wordt de gemeenteraad door middel van bestuursrapportages tweemaal per jaar geïnformeerd.

De uitkomsten van de stresstest uit 2012 worden jaarlijks geactualiseerd voor de onderbouwing van het weerstandsvermogen. Onder andere een verlaging van het aantal budgethouders (financieel verantwoordelijken) en een versimpeling van de kostenverdeling hebben geleid tot een vereenvoudiging van financieel-administratieve processen.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Repressief provinciaal toezicht*	1	1	1	1	1

*De gemeente Leidschendam-Voorburg valt onder het repressief begrotingstoezicht van de provincie.

6.4 Algemene bestuursondersteuning (voorheen ambtelijke organisatie)

We werken aan een kleinere gemeentelijke organisatie, in combinatie met het herijken van het gemeentelijke takenpakket. Voorop staat dat de gemeentelijke organisatie efficiënt en effectief moet werken. Maar de grootste hervorming die de gemeente door heeft te maken is de ontwikkeling naar een regieorganisatie. Een regieorganisatie kenmerkt zich door het scheiden van regie, klantcontact en uitvoering.

Om de gemeentelijke doelstellingen te realiseren, is het een vereiste dat de organisatie beschikt over voldoende, goed opgeleide en gemotiveerde medewerkers, die kwalitatief en kwantitatief goede producten leveren tegen verantwoorde kosten. Ondanks de bezuinigingen willen wij daarom nu en in de toekomst invulling geven aan goed werkgeverschap, waarbij aandacht is voor onder andere loopbaan, gezondheid en de combinatie van werk en privé.

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Algemene bestuursondersteuning zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Afronden van implementatie van de reorganisatie.	
2. Professionaliseren van de organisatie, mede ingegeven door de reorganisatie.	

Toelichting:

Per 1 april 2013 was de nieuwe organisatiestructuur een feit. De organisatie heeft in 2013 verdere stappen gezet in de ontwikkeling naar een regieorganisatie. Dan gaat het bijvoorbeeld om onderwerpen als centrale huisvesting, het nieuwe werken (plaats- en tijdonafhankelijk werken), het digitale Projectenboek en de verbeterde P&C-cyclus. Maar ook het voorbereiden van de nieuwe HR-gesprekscyclus per 2014 draagt daaraan bij. Daarbij gaat het om planning, voortgang en beoordelingen van de medewerkers, met als doel de juiste mens op de juiste plaats. En de invoering van de nieuwe jaarplansystematiek die zich richt op de ontwikkeling van de afdelingen naar de regieorganisatie. Ten slotte is in 2013 gestart met de vernieuwbouw van het Raadhuis, onderdeel van het proces om in 2015 tot een geconcentreerde huisvesting in Leidschendam te komen.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Tevredenheid medewerkers	7	n.b.	7	7	n.b.

Toelichting:

De organisatie voert het medewerkers tevredenheidsonderzoek in 2014 uit. Dat komt vanwege de reorganisatie van 2013.

6.5 Gemeenteraad (voorheen ondersteuning van de Raad)

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor de Gemeenteraad zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Herinrichting griffie uitwerken in relatie tot bezuinigingen.	
2. Digitaliseren stukkenstroom.	
3. Voorbereiden raadsverkiezingen 2014.	

Toelichting:

Ad 1. Herinrichting griffie is in 2013 uitgevoerd.

Ad 2. De digitalisering van de stukkenstroom is in 2013 uitgevoerd.

Ad 3. Het voorbereiden van de raadsverkiezingen is in 2013 uitgevoerd (de activiteit loopt door in 2014).

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streefwaarde 2013	Realisatie waarde 2013
Opkomst bij lokale verkiezingen	60%	57,6%	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Vermindering aantal raadsleden			N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Toelichting:

De opkomst bij lokale verkiezingen is niet van toepassing in 2013.

Het verminderen van het aantal raadsleden is niet doorgevoerd in 2013. De Eerste Kamer heeft het initiatiefvoorstel van het Tweede Kamerlid Heijnen (PvdA) dat een reductie beoogt van het aantal gemeentebestuurders verworpen.

6.6 Dienstverlening en Innovatieve dienstverlening

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Dienstverlening en Innovatieve dienstverlening zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Verbeteren van de dienstverlening aan burgers en bedrijven.	

Toelichting:

Vanuit het programma de Moderne Overheid en het Klantcontactcentrum is gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de dienstverlening. Zo is onder andere de website en het digitaal loket verder verbeterd. Het nieuwe KlantContactSysteem (KCS) is in gebruik genomen, het middel om klantcontacten centraal vast te leggen en voor de hele organisatie inzichtelijk te maken. Alle digitale aanvraagformulieren in het digitaal loket zijn via alle moderne internetbrowsers te benaderen en worden geautomatiseerd in het KCS verwerkt. Dit maakt de afhandeling van de aanvragen eenvoudiger en voor de burgers sneller. Dat komt onze dienstverlening ten goede en past bij de ontwikkeling die we maken naar een moderne overheid. Het KCS systeem is ook klaar voor E-herkenning (DigiD voor bedrijven). De gemeente heeft met succes de DigiD audit afgesloten, waardoor wij een veilige digitale omgeving hebben kunnen creëren voor onze inwoners.

De gemeente heeft in het afgelopen jaar meer digitale dienstverlening geleverd met als gevolg dat er minder baliebezoeken en telefoongesprekken waren. Wij hebben 43.705 digitale verzoeken afgedaan, dit is een stijging van 56% ten opzichte van 2012. Als gevolg hiervan hebben wij 39% minder bezoekers aan de balies gehad (totaal 57.846) ten opzichte van 2012. De gemeente was in 2013 via 14 070 zeer goed bereikbaar. Bij het Klantcontactcentrum zijn 108.054 telefoontjes binnengekomen, dat is 17% minder dan in 2012. Het KCC monitort de telefonische dienstverlening op basis van een servicelevel. De norm vanuit Antwoord© is bepaald op 80% en wij hebben gemiddeld 80,9% gescoord.

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft in 2013 een samenwerkingsovereenkomst met The Hague International Center van de gemeente Den Haag afgesloten over de Expatservice. De Expatservice biedt een snellere service voor kennismigranten, waardoor zij straks sneller aan het werk kunnen bij hun werkgever. De Expatservice levert hiermee een aanzienlijke bijdrage aan de economische uitstraling van de regio.

B2 (Effect)indicator

Omschrijving effectindicator	Norm	Realisatie waarde 2011	Realisatie waarde 2012	Streef-waarde 2013	Realisatie waarde 2013
Klanttevreden dienstverlening gemeente	7,5	Geen meting	Geen meting	7,5	Geen meting

Toelichting:

Het Klanttevredenheidsonderzoek wordt uitgevoerd in februari 2014.

In 2013 is wel het jaarlijkse Clienttevredenheidsonderzoek Wmo uitgevoerd. De resultaten geven een positief beeld over de tevredenheid van vragers om maatschappelijke ondersteuning. Ondanks de genomen bezuinigingsmaatregelen is de tevredenheid van de burgers niet tot nauwelijks afgenomen. Door met de klant te onderzoeken welke mogelijkheden er nog wel zijn wordt begrip en acceptatie gekweekt, wordt de zelfredzaamheid bevorderd en is de klant meer tevreden.

6.7 Regio

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Regio zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. De gemeente werkt constructief mee aan de ontwikkelingen die leiden tot de vorming van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag.	
2. Wij hanteren bij intergemeentelijke samenwerking het "Voorschoten-Wassenaar, mits..."-principe.	

Toelichting:

Het proces om een Metropoolregio te vormen is in de besluitvormende fase gekomen. De gemeente heeft bij de behandeling van de concept- en definitieve versie van de gemeenschappelijke regeling de nadruk gelegd op een sterke positie van de gemeenteraden en het algemeen bestuur. De gemeente neemt in 2014 een definitief besluit over deelname aan de gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag.

In 2013 heeft de gemeente in lijn met het principe nauw samengewerkt met de gemeenten Voorschoten en Wassenaar bij de voorbereiding van de komende decentralisaties in het sociale domein. Op andere meer uitvoerende terreinen hebben de gemeenten de mogelijkheden van samenwerking nader verkend.

6.8 Bedrijfsvoering

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Bedrijfsvoering zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Het inzicht in de bedrijfsvoeringskosten verbeteren.	

Toelichting:

Het beleidsterrein Bedrijfsvoering is in 2013 ontstaan als gevolg van een gewijzigde wijze van overhead-doorbelasting. Er is voor gekozen om te gaan werken met voorcalculatorische tarieven en het verantwoorden van indirecte kosten op één programma, te weten het programma Bestuur en bedrijfsvoering. Op deze manier is het totaal van bedrijfsvoeringskosten inzichtelijk voor de gemeenteraad. Voorheen werden deze kosten indien mogelijk verantwoord op de producten en programma's waar deze kosten een relatie mee hadden.

6.9 Facilitaire Zaken

B1 Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten c.q. prioriteiten van beleid in 2013 voor Facilitaire Zaken zijn:

Speerpunten van beleid:	Status
1. Het kostenbewustzijn vergroten.	
2. Keuzes maken in het kader van de moderne overheid, het nieuwe werken en Centrale Huisvesting.	

Toelichting

De afdeling Facilitaire Zaken heeft bij diverse ondersteuningsvragen de kosten vooraf kenbaar gemaakt aan de aanvrager. Daar waar dit mogelijk en/of noodzakelijk was heeft de afdeling FZ alternatieven aangedragen. Voorbeelden zijn: drukwerk, telefoon, iPads en abonnementen. De diverse werkgroepen die verbonden zijn met Centrale Huisvesting hebben zich gericht op duurzaamheid, efficiency en toekomstbestendigheid. De resultaten van de keuzes zullen op langere termijn zichtbaar worden.

C. Wat heeft het gekost?

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Rekening 2012	Begroting voor wijziging 2013	Begrotings- wijzigingen 2013	Begroting na wijziging 2013	Rekening 2013	Verschil
Totaal Lasten	14.916	16.328	14.292	30.621	28.849	1.771
Totaal Baten	1.699	1.490	86	1.576	1.708	-132
Saldo van baten en lasten	13.217	14.838	14.207	29.045	27.142	1.903
Storting in reserves	9.919	2.579	3.069	5.648	4.885	762
Onttrekkingen aan reserves	6.602	2.144	13.526	15.671	15.230	440
Resultaat	16.534	15.273	3.749	19.022	16.797	2.225

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN

Algemeen

Voor de dekking van de kosten van de programma's beschikt de gemeente over een aantal inkomstenbronnen. Deze inkomsten behoren niet tot één programma, maar worden hier weergegeven in een overzicht Algemene dekkingsmiddelen. De opbrengsten van de lokale heffingen waarvan de besteding gebonden is (bijvoorbeeld de rioolrechten, de afvalstoffenheffing en de leges) zijn verantwoord onder de desbetreffende programma's.

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen zijn opgenomen in tabel 1 onder de rubrieken (a.) baten belastingen, (b.) algemene baten en (c.) verrekeningen met reserves. De posten worden vervolgens toegelicht.

Tabel 1

	Rekening 2012	Begroting voor wijzigingen 2013	Begrotings wijzigingen 2012	Totaal begroting na wijzigingen 2013	Rekening 2013	Vershil 2013
A. Baten belastingen						
1. Onroerende zaakbelastingen	10.047	10.660	-363	10.297	10.174	-123
2. Hondenbelasting	216	203	0	203	219	16
3. Precariobelasting	785	617	68	684	581	-103
4. Toeristenbelasting	107	100	0	100	112	11
Totaal baten belastingen	11.155	11.580	-295	11.284	11.085	-199
B. Algemene baten						
1. Uitkeringen gemeentefonds	72.627	71.543	-1.146	70.398	71.384	986
2. Dividenden algemeen	3.738	3.276	1.024	4.300	4.306	6
3. Rente eigen financieringsmiddelen	4.870	1.772	0	1.772	908	-864
4. Saldo financieringsfunctie	543	3.213	0	3.213	4.175	962
Totaal algemene baten	81.778	79.804	-122	79.683	80.772	1.090
Saldo algemene dekkingsmiddelen	92.933	91.384	-417	90.967	91.858	891
C. Verrekeningen met reserves						
Niet van toepassing	-	-	-	-	-	-
Resultaat	92.933	91.384	-417	90.967	91.858	891

Bedragen x € 1.000

Ad A. Baten belastingen

Het geringe nadeel (1% van de opbrengst) op de onroerende zaakbelastingen wordt veroorzaakt door afwijkingen in de opleveringen van nieuwbouw projecten en waarden van verkochte woningen.

De opbrengst precariobelasting is lager omdat in 2013 de aanslagen voor de terrassen bij horecagelegenheden voor het belastingjaar 2013 nog niet zijn opgelegd. De reden hiervan is dat eind 2013 een nieuw belastingstelsel in gebruik is genomen en deze aanslagen niet tijdig opgelegd konden worden. De aanslagen precariobelasting 2013 voor terrassen zullen daarom in 2014 worden opgelegd.

Ad B. Algemene baten

1. Uitkeringen gemeentefonds

Met ingang van het jaar 2012 is de normeringssystematiek trap-op en trap-af van het Gemeentefonds hervat. Dit betekent dat de ontwikkeling van het Gemeentefonds is gekoppeld aan de ontwikkeling van een geselecteerd deel van de uitgaven van het rijk: de netto gecorrigeerde rijksuitgaven.

Het Rijk blijft streven naar een vermindering van het aantal specifieke uitkeringen. Dit wordt onder andere gerealiseerd door die budgetten zoveel mogelijk te integreren in de algemene uitkering. Daarmee behoren die middelen tot de algemene middelen en bestaat er niet langer een bestedingsplicht voor. Wel blijft natuurlijk sprake van een uitvoeringsplicht ten aanzien van de door het Rijk overgedragen taken. De bijbehorende budgetten worden door middel van integratie- en decentralisatieuitkeringen aan de gemeenten overgedragen. Integratieuitkeringen zijn bedoeld voor het geleidelijk overdragen van specifieke inkomsten naar de algemene uitkering. Decentralisatieuitkeringen hebben hetzelfde doel maar daarbij is in tegenstelling tot de integratieuitkeringen niet vooraf een termijn vastgesteld voor de overheveling.

De beheerders van het Gemeentefonds hebben in overeenstemming met de verzoeken van de Raad voor de financiële verhouding en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten besloten dat de invoering van de herijking van de uitgavenclusters van het Gemeentefonds niet eerder dan per 2014 plaatsvindt.

De opbouw van de uitkering uit het Gemeentefonds over 2013 is als volgt:

Tabel 2

	Rekening 2012	Begroting voor wijzigingen 2013	Begrotings wijzigingen 2013	Totaal begroting na wijzigingen 2013	Rekening 2013	Vershil 2013
1. Algemene uitkering	63.059	62.214	-2.005	60.209	60.927	718
2. Integratie-uitkeringen	7.547	7.546	246	7.793	7.813	20
3. Decentralisatie-uitkeringen	1.874	1.783	208	1.991	2.067	76
4. Verrekeningen voorgaande jaren	146	0	405	405	577	172
	72.627	71.543	-1.146	70.398	71.384	986

Bedragen x € 1.000

Ad 1. Algemene uitkering

Op de algemene uitkering 2013 is een voordeel van € 720.000 ontstaan ten opzichte van de raming. Dit komt door een hogere uitkering a.g.v. de decembercirculaire 2013. De gevolgen daarvan konden niet meer in de begroting 2013 worden verwerkt. Dit betekende een hogere uitkering van circa € 400.000 vanwege wijziging van onze gerealiseerde aantallen voor de verdeelmaatstaven en een hoger acres van circa € 320.000. Het acres is met 8 punten toegenomen van 1,439 naar 1,447.

Ad 2. Integratie-uitkering

Het voordeel van € 20.000 wordt veroorzaakt door de Wet maatschappelijke ondersteuning.

Ad 3. Decentralisatieuitkering

Het voordeel van € 76.000 wordt veroorzaakt door de invoeringskosten van inburgering en Centra voor Jeugd en gezin.

Ad 4. Verrekeningen voorgaande jaren

In 2013 hebben verrekeningen over de jaren 2011 en 2012 plaatsgevonden voor de algemene uitkering en de integratie-uitkering Wet maatschappelijke ondersteuning, onder andere als gevolg van het door het Rijk aanpassen van de uitkeringsfactor en de hoogte van verdeelmaatstaven. De verrekeningen hebben een positief effect van € 172.000.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft in 2013 de algemene uitkering uit het Gemeentefonds voor het jaar 2011 definitief vastgesteld op afgerond € 64,9 mln. Het bedrag is in de afgelopen jaren als voorschot uitgekeerd. Sprake is van een verhoging van het acres met 1 punt wegens ontwikkeling uitkeringsbasis, waaronder de WOZ-waarden.

Onvoorzien

De post voor onvoorziene uitgaven is in de begroting 2013 begroot op € 170.000 en gebaseerd op het aantal inwoners. Overigens is er voor gekozen de post voor onvoorziene uitgaven centraal te houden, en niet te verdelen over de verschillende programma's. Het verloop van de post onvoorzien is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 3

ONVOORZIEN

Rekening 2012	Begroting voor wijzigingen 2013	Begrotings- wijzigingen 2013	Totaal begroting na wijzigingen 2013	Rekening 2013	Verschil 2013
-	170	-153	17	-	17

Bedragen x € 1.000

In het jaar 2013 is tot een bedrag van € 153.000 beschikt over de post voor onvoorziene uitgaven voor incidentele inhuur advocaten.

Paragrafen

Bedrijfsvoering

Financiering

Grondbeleid

Lokale heffingen

Onderhoud kapitaalgoederen

Verbonden partijen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

A. BEDRIJFSVOERING

Algemeen

De paragraaf bedrijfsvoering geeft inzicht in de stand van zaken en de realisatie van beleidsvoornemens rondom de bedrijfsvoering. De uitgangspunten zijn als volgt:

- a. Een kleinere gemeentelijke organisatie (regieorganisatie) die aansluit op het gemeentelijke takenpakket. Voor de bedrijfsvoering is het uitgangspunt een algemene capaciteitsreductie van 10% (exclusief specifieke bezuinigingsmaatregelen in relatie tot de regieorganisatie) naast de specifieke taken die ten gevolge van de kerntakendiscussie vervallen en de gevolgen van de gemeentebrede afname van de formatie voor de functiegerelateerde kosten (bijv. werkplekken).
- b. Een efficiënt en effectief werkende gemeentelijke organisatie, waaronder begrepen wordt het op ambtelijk gebied (regionaal) samenwerken en uitbesteden van werkzaamheden, maar ook het meer benutten van de moderne middelen zoals digitalisering.

Organisatieontwikkeling

Om in te kunnen spelen op alle ontwikkelingen en ambities moeten de ambtelijke organisatie en haar medewerkers zich continu blijven ontwikkelen. De ontwikkeling naar een regieorganisatie is gestart in 2012 en richt zich op een ontwikkeling naar een slanke, flexibele en efficiënte organisatie in 2018. De eerste noodzakelijke stap daartoe is de reorganisatie, die per 1 april 2013 is doorgevoerd. De organisatie is daarbij opnieuw ingericht en bestaat nu uit tien nieuwe afdelingen, die onder zijn te verdelen naar beleidsontwikkelen, uitvoerend en ondersteunend en sluiten op deze wijze aan bij de principes van een regieorganisatie.

Maar om een volwaardige regieorganisatie te worden, is een structuurwijziging (reorganisatie) alleen niet genoeg. Minstens zo belangrijk is verandering in werkwijze (cultuuromslag) van de ambtelijke organisatie. De eerste stappen om daar te komen zoals de ontwikkeling van de juiste wijze van aansturing vanuit een regieorganisatie en de ontwikkeling van de juiste competenties van de medewerkers in een regieorganisatie zijn in 2013 gezet en zullen de komende jaren verder ontwikkeld worden. Via ons interne opleidingshuis blijven we dan ook permanent investeren in leren. Andere thema's die in dit kader zijn gestart zijn verbindend leiderschap, mobiliteit, het nieuwe werken, klantmanagement en professioneel opdrachtgeverschap binnen het model van de regieorganisatie. Het gaat om een totaalontwikkeling van een moderne overheid die klaar is voor de toekomst, ten dienste van de inwoners.

Human Resource (HR) beleid

Het Human Resources beleid (HR-beleid) wordt ingezet ten behoeve van de organisatieontwikkeling én de ontwikkeling van medewerkers. Het HR-beleid richt zich op (1) het versterken van de kwaliteit van de medewerkers, (2) goed werkgeverschap en (3) de juiste medewerker op de juiste plaats. Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en ontwikkelingen binnen de organisatie, hebben het accent nog meer verschoven richting mobiliteit van medewerkers. Ontwikkelingen en activiteiten die zich over 2013 hebben voorgedaan zijn:

- a. De verdere professionalisering van het team Mobiliteit & Ontwikkeling heeft gestalte gekregen onder meer door training en coaching.
- b. De start van de ontwikkeling van een brede HR-visie van waaruit de Strategische Personeels Planning vorm kan krijgen.
- c. Het sectorale functiewaarderingssysteem HR21 is ingevoerd. De functies zijn in 2013 definitief omgezet naar dit nieuwe functiehuis.
- d. Het optimaliseren van de (bedrijfsvoerings)processen op HR-gebied zal verder uitgebouwd moeten worden binnen de nieuw gevormde afdeling Bedrijfsvoering.
- e. De start van de ontwikkeling van zes leerlijnen binnen de Sijtwende Academie. Elke leerlijn komt overeen met één van de zes functiereksen uit HR21. Dit betekent dat iedere medewerker gaat deelnemen aan een leerlijn. De grootste vordering is gemaakt met de leerlijn "Dienstverlening".

Deze leerlijn (ca. 200 deelnemers) richtte zich in deze eerste fase met name op de 1e lijn van het Klant Contact Centrum (KCC). Doelstelling is aspecten van dienstverlening bij medewerkers verder te professionaliseren. Voor het implementeren van een klantgerichte cultuur is het concept “Hostmanship” geïntroduceerd. De ontwikkeling van de overige leerlijnen is in tijd vertraagd door de focus op de reorganisatie.

Daarnaast is ook gestart met een “Kweekvijver” waarin ‘potentials’ zich kunnen ontwikkelen en de kans vergroten hun potentie daadwerkelijk te gaan vervullen. Binnen de leerlijn werd aan een twintigtal (verborgen) talenten in de organisatie een maatwerkprogramma aangeboden, dat specifiek bijdraagt aan de verdere ontwikkeling van hun kwaliteiten om zodoende een volgende stap te kunnen maken, bij voorkeur binnen Leidschendam-Voorburg.

Formatie

Onderstaande tabel geeft een aantal kengetallen met betrekking tot de formatie en het verloop daarin.

	Rekening 2012 (per 31-12-2012)	Rekening 2013 (per 31-12-2013)	Begroting 2014 (per 1-1-2014)
1. Aantal toegestane fte's	661,36	598,31	593,39
2. Aantal bezette fte's	618,08	607,26	604,17
3. Aantal medewerkers	696	672	667
4. Uitstroom 2011 t/m 2018 voor 65+	12	7	Nnb
5. Ziekteverzuim in % (excl. zwangerschap)	6,2	5,5	Nnb

In april 2013 is de organisatie gereorganiseerd waardoor werkelijke en toegestane formatie dicht bij elkaar is komen te liggen. In het genoemde aantal bezette fte's per 31 december 2013 zijn nog een aantal (ongeveer 10 fte/13 medewerkers) herplaatsingskandidaten opgenomen.

Het verzuim is ten opzichte van 2012 gedaald. Concreet is geen verklaring voor deze daling aan te geven. Mogelijk heeft de door de leidinggevendenden gevolgde training op het gebied van verzuim en verzuimbeleid een positieve bijdrage geleverd aan de daling van ziekteverzuim.

Regionale samenwerking

Uitgangspunt is dat intergemeentelijke en regionale samenwerking moet bijdragen aan de gemeente die wij willen zijn. Voor een nadere toelichting wordt korthedshalve verwezen naar de paragraaf verbonden partijen.

Informatie en Automatisering

Voor de periode tot 2015 zijn in het kader van het landelijke programma i-NUP (implementatie Nationaal Uitvoerings Programma) eisen gesteld aan de gemeentelijke informatievoorziening. Deze eisen zijn vertaald naar projecten en hebben voor een groot gedeelte betrekking op zowel bestaande als nieuw te ontwikkelen (landelijke) basisregistraties (zoals een nieuw handelsregister, een basisregister grootschalige topografie en de modernisering van de gemeentelijke basisadministratie). Daarnaast zijn ook de eigen gemeentelijke geplande vervangings- en vernieuwingstrajecten in kaart gebracht en geprioriteerd met de bijbehorende investeringen tot 2015. Deze zijn in de voorjaarsnota 2012 opgenomen met als belangrijkste project voor 2013 de vervanging van het vergunningensysteem. Begin 2013 is gestart met de vervanging van het vergunningensysteem. Doordat dit systeem gekoppeld is aan andere gemeentelijke en landelijke systemen heeft de voorbereiding meer tijd gekost dan te voren ingeschat. Resultaat is dat het nieuwe vergunningensysteem inmiddels is geïnstalleerd. Het verder inrichten, testen en koppelen aan andere systemen wordt in 2014 afgerond.

Zoals in de voorjaarsnota 2012 al is aangekondigd zal het Klant Contact Systeem in de komende jaren uitgebreid worden met nieuwe releases, zodat er steeds meer back offices (en het digitale gemeentelijk archiefsysteem Verseon) op aan kunnen sluiten. In 2013 zijn naar aanleiding van de nulmeting voor (digitale) vervanging van het archief de dringende en dwingende te nemen maatregelen opgevolgd in het project Digitaliseren postproces. In 2013 is de inventarisatie afgerond over het huidige papieren archief. Dit archief wordt in 2014 deels gedigitaliseerd en deels als papier opgeslagen.

Zaakgericht werken neemt een belangrijke plaats in. Om ook in de toekomst informatiebehoefte op een goede manier te kunnen ondersteunen wordt de vernieuwing van de infrastructuur, zoals die in 2012 is ingezet, verder afgerond. In 2013 is een optimalisatie van de ICT omgeving doorgevoerd. Hiermee is een basis gelegd om aansluiting te houden bij ontwikkelingen op gebied van de Moderne Overheid.

Daarnaast is in 2012 het facturatieproces gedigitaliseerd. Voor Werk en Inkomen is met de realisatie van 'de Flitsbalie' een mooie stap vooruit gemaakt in de digitale dienstverlening. De realisatie van de digitale cliëntendossiers W&I is vertraagd. De verwachting is dat dit nu in 2014 zal plaatsvinden. Ook hier geldt dat het koppelen met andere systemen meer voorbereidingstijd heeft gevraagd.

Om de kwetsbaarheid van de ICT-functie te reduceren is in 2012 de mogelijke samenwerking met de gemeente Westland onderzocht. Begin 2013 is een advies met betrekking tot een ICT samenwerking met Westland uitgewerkt. Dit heeft per 1 april 2013 geresulteerd in een Dienst Verlenings Overeenkomst (DVO) met Westland en betekent dat het technisch ICT beheer als een dienst wordt afgenomen bij Westland.

Inkoop

Na de reorganisatie in 2013 is het inkoopbureau per 1 april 2013 in zijn geheel gepositioneerd onder de afdeling Bedrijfsvoering. Er is een onderzoek gestart naar de mogelijkheden om in de regio Haaglanden de inkoop samenwerking tussen acht gemeenten (exclusief Den Haag) verder te intensiveren/verbeteren. Dit onderzoek zal naar verwachting medio 2014 zijn afgerond.

Samenwerking binnen een netwerkorganisatie zal verder worden uitgewerkt. Daarnaast is er per 1 april 2013 een geactualiseerd inkoop- en aanbestedingsbeleid. Deze actualisatie is geënt op de nieuwe aanbestedingswet, welke ook in werking is getreden per 1 april 2013.

Centrale huisvesting

In navolging op het positieve besluit van de raad op 8 mei 2012 aangaande het Programma van Eisen (PVE) CHV, inclusief financiële onderbouwing, is het projectplan voor de ontwerp- en voorbereidingsfase opgesteld en geaccordeerd door de stuurgroep CHV. In 2013 heeft het project Centrale Huisvesting grote stappen gemaakt. Hieronder staan de relevante ontwikkelingen en activiteiten die in 2013 met betrekking tot Centrale Huisvesting hebben plaatsgevonden:

1. Het Definitief Ontwerp plus (DO+) van RP1 en KW2 is onder leiding van het projectteam opgeleverd, door de stuurgroep en het college geaccordeerd en heeft van de OR een positief advies gekregen.
2. Het vlekkenplan is i.s.m. met de afdelingen opgesteld. Geaccordeerd door de stuurgroep en heeft een positief advies gekregen van de OR.
3. De omgevingsvergunningen zijn verleend en de monumentencie / welstandscie is zeer tevreden.
4. Interne verhuizingen zijn succesvol uitgevoerd, waarbij een enorme hoeveelheid papier is afgevoerd en overtollig meubilair een tweede leven bij diverse instellingen heeft gekregen.
5. RP1 is schoon gesloopt. Met de nieuwe inzichten die de schoonsloop heeft opgeleverd, zijn wij in staat geweest om de opdracht aan de aannemer nog specifiek te definiëren.
6. Het bestek voor de losse inrichting is i.s.m. met de Klankbordgroep door de interieurarchitect OTH ontwikkeld. De stuurgroep en het college hebben ingestemd.

7. De aannemer is o.b.v. een succesvolle Europese aanbesteding geselecteerd. De BAM heeft de opdracht voor de engineeringfase voor RP1 en KW2 ontvangen en er is een intentieverklaring aan de BAM afgegeven voor de volgende fase. Per 3 februari 2014 is de gemeente overgegaan tot opdrachtverstrekking voor de realisatie van de bouw- en renovatieactiviteiten van RP1 en KW2.

Sinds juli 2013 is de realisatiefase van het project CHV gestart. Deze fase loopt t/m maart 2015 en kent twee delen: 1. De engineering, waarin de plannen nader worden uitgewerkt en 2. De realisatie van de bouwwerkzaamheden. Te behalen mijlpalen van de realisatiefase zijn:

1. Bouwkundig:
RP1 en KW2 wordt gerenoveerd en KW2 wordt aangebouwd; KW10 wordt gesloopt, waarna de buitenruimte rond KW2 opnieuw wordt ingericht; De Warmte-Koude-Opslag wordt gerealiseerd en aangesloten op KW2 en RP1; Het maatwerkmeubilair en losse meubilair wordt in RP1 en KW2 geplaatst; De technische installaties en ICT-infrastructuur zijn getest en werken naar behoren; De duurzaamheidsmaatregelen zijn gerealiseerd, waarmee het BREEAM-certificaat wordt behaald.
2. Organisatorische voorbereidingen:
Het contract voor realisatie bouw wordt afgesloten; Het losse meubilair wordt Europees aanbesteed; Ter voorbereiding op de bouwwerkzaamheden wordt een gedeelte van de organisatie nogmaals tijdelijk op een andere locatie gehuisvest.
Het servicecenter verhuist tijdelijk naar KW10 om daarna terug te keren in het gerenoveerde KW2; Uiteindelijk verhuist elke medewerker naar zijn/haar definitieve afdelingsvloer. Het projectdossier wordt overgedragen aan de lijnorganisatie.

Planning & control

Sturing en beheersing zijn centrale begrippen binnen planning & control. Daarbij richt planning & control zich niet alleen op de managementrapportages, jaarrekening en begroting. Het heeft ook een duidelijke samenhang met de organisatiestructuur, de cultuur en de besturingsfilosofie. De formele informatievoorziening in de vorm van kadernota, begroting, tussentijdse rapportage en jaarrekening is in 2013 doorontwikkeld, vanuit de lijnen van Vernieuwd Sturen en in relatie tot de geactualiseerde verordening ex artikel 212 GW (financiële beheersverordening) en nota planning & control. Met name is vooruitgang geboekt in de afstemming van de informatie op de informatiebehoefte.

Artikel 213a Gemeentewet

In 2013 is in het kader van artikel 213a GW de onderzoeksrapportage "Evaluatie proces onderhoud gemeentelijke onderwijsgebouwen" afgerond. In 2013 zijn in dit kader twee onderzoeken opgestart, die ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2013 nog niet geheel waren afgerond. Het betrof de processen "verstrekking horeca- en exploitatievergunning" en "investeringen". De voorgenomen actualisatie van de verordening ex artikel 213a GW is aangehouden en zal in 2014 in samenhang met het actualiseren van diverse nota's ex artikel 212 GW worden bezien.

Rekenkameronderzoeken

Eind 2011 is door de rekenkamercommissie een onderzoek gedaan naar vermindering van regelgeving/deregulering. Na een zogenaamde "0-meting" zijn alle op dat moment geldende verordeningen en de daarmee gepaard gaande processen door de afdelingen zelf getoetst op mogelijkheden tot deregulering en of de verordening naar landelijk (VNG-) model is opgesteld. Op dit moment zijn nog 16 gevallen (van de 82) in onderzoek. De verwachting is dat dit onderzoek in 2014 zal zijn afgerond. Bij het opstellen van beleid, een nieuwe verordening of regelgeving, wordt aandacht gegeven aan deregulering.

De rekenkamercommissie Leidschendam-Voorburg zelf is per 1 april 2013 opgeheven. In 2013 is een onderzoek gedaan naar een mogelijk samenwerkingsverband met de gemeenten Voorschoten, Wassenaar en Oegstgeest. Dit samenwerkingsverband heeft per 1 januari 2014 gestalte gekregen. Door de "oude" rekenkamercommissie zijn over 2013 geen onderzoeken gestart of afgerond.

B. FINANCIERING

Algemeen

Wij besteden in deze paragraaf aandacht aan het financieringsbeleid en de uitvoering ervan in 2013. De Wet financiering decentrale overheden (wet Fido) is de basis voor de financiering en de treasurytaken. Het Treasurystatuut is door de gemeenteraad in december 2005 vastgesteld. Per 1 januari 2013 is de nieuwe financiële beheersverordening van kracht waarin ook nadere regels voor de financieringsfunctie zijn bepaald.

In deze paragraaf wordt ingegaan op:

1. Treasurybeleid
2. Risicobeheer
3. Financieringspositie
4. Opnemen kortlopende geldleningen
5. Uitzetten van overtollige geldmiddelen (schatkistbankieren)
6. Treasuryresultaat
7. Solvabiliteit.

1. Treasurybeleid

Het gemeentelijk treasurybeleid is gebaseerd op de wet Fido en de financiële beheersverordening. De financiële beheersverordening is per 18 december 2012 aangepast. De hoofdlijnen zijn:

- a. De gemeente gaat leningen aan, zet middelen uit en verleend garanties uitsluitend ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak.
- b. De treasuryfunctie draagt zorg voor duurzame en voordelige toegang tot de financiële vermogensmarkten, het beperken van renterisico's en levert adequate informatie over onze liquiditeits- en financieringspositie.
- c. De treasuryfunctie zorgt ook voor het optimaliseren van renteresultaten binnen de kaders van de wet Fido en de financiële beheersverordening.
- d. Er wordt zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van interne financieringsmiddelen om het aantrekken van leningen te beperken.
- e. De gemeente verstrekt geen garanties, borgtochten of leningen aan derden.
- f. Overtollige geldmiddelen worden uitgezet bij financiële instellingen met minimaal een AA-rating.

Het liquiditeitsbeheer van de gemeente (beheer van betalingen en ontvangsten) is gebaseerd op een prognose voor een periode van twaalf maanden. Met het wekelijks monitoren van de liquiditeitspositie en informatie uit de organisatie wordt de liquiditeitsprognose regelmatig geactualiseerd.

De financieringspositie (op lange termijn financieren van investeringen) geeft een vooruitzicht op de financieringspositie van de gemeente voor de komende acht jaren.

De Treasurycommissie overlegt viermaal per jaar. De commissie evalueert de gedane financieringstransacties en bespreekt de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van financiering (rente en omvang) voor de gemeente. De commissie bestaat uit de wethouder financiën, de concerncontroller (treasurer), het afdelingshoofd bedrijfsvoering en de medewerker treasury.

2. Risicobeheer

De risico's voor de gemeente doen zich voor op:

- 2.1 Liquiditeitspositie; het renterisico op de vlottende schuld
- 2.2 Financieringspositie; het renterisico op de vaste schuld
- 2.3 Verstrekte geldleningen; kredietrisico.

2.1 Liquiditeitspositie

De kasgeldlimiet is een belangrijke graadmeter voor de beoordeling van de liquiditeitspositie. De kasgeldlimiet is het maximum bedrag dat is toegestaan aan de gemeente om haar (kapitaal)uitgaven te financieren met kortlopende geldleningen (vlottende schuld).

De kasgeldlimiet wordt bepaald door een percentage (8,5%) van het begrotingstotaal van de gemeente. Voor 2013 kwam dit uit op een bedrag van afgerond € 14 miljoen.

De liquiditeitspositie in relatie tot de kasgeldlimiet is in 2013 als volgt verlopen:

Tabel 1

Liquiditeitspositie 2013	1 ^e kwartaal	2 ^e kwartaal	3 ^e kwartaal	4 ^e kwartaal
<u>Toegestane kasgeldlimiet</u>				
1. in procenten van de grondslag	8,5	8,5	8,5	8,5
2. in bedrag	14.000	14.000	14.000	14.000
<u>Omvang vlottende korte schuld</u>				
3. Opgenomen gelden < 1 jaar	14.600	7.800	-	5.700
4. Schuld in rekening courant	1.800	3.500	2.900	4.000
5. Gestorte gelden door derden < 1 jaar	-	-	-	-
6. Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	-	-	-	-
Totaal vlottende korte schuld	16.400	11.300	2.900	9.700
<u>Vlottende middelen</u>				
7. Contante gelden in kas	-	-	-	-
8. Tegoeden in rekening courant	300	2.600	200	-
9. Overige uitstaande gelden < 1 jaar	-	-	-	-
Totaal vlottende middelen	300	2.600	200	-
<u>Toets kasgeldlimiet</u>				
10. Totaal netto vlottende schuld	16.100	8.700	2.700	9.700
11. Toegestane kasgeldlimiet	14.000	14.000	14.000	14.000
Ruimte (+) / overschrijding (-)	-2.100	5.300	11.300	4.300

Bedragen x € 1.000

Onder een vlottende of korte schuld worden schuldtitels gerekend met een rentetypische looptijd korter dan één jaar. De belangrijkste vormen hiervan zijn (opgenomen) daggeld- en kasgeldleningen en rekening-courantkrediet. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet maximaal drie achtereenvolgende kwartalen overschrijden voordat de korte schuld omgezet moet worden in een vaste schuld. In 2013 is de kasgeldlimiet 1 kwartaal overschreden en hiermee binnen de wettelijke norm gebleven.

Beleidslijn van de treasuryfunctie is om bedragen tot de kasgeldlimiet te financieren met kort geld. Dit gebeurt omdat financiering met kortlopende geldleningen meestal goedkoper is dan met langlopende geldleningen. Op lange termijn is het renterisico op kortlopende geldleningen echter groter omdat de rente snel kan wijzigen. De rente op langlopende geldleningen wordt voor een vooraf bepaalde periode vastgezet, waardoor de gemeente voor een langere periode rekening kan houden met stabiele financieringslasten. In 2013 zijn geen langlopende geldleningen aangetrokken.

2.2 Financieringspositie

Voor de financieringspositie is de renterisiconorm van belang. Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld. De norm geeft aan over welk maximaal bedrag per jaar renterisico gelopen mag worden. Dit betreft onder andere leningen waarvan de rente herzien gaat worden maar ook de herfinanciering van aflossingen. Door spreiding in de tijd van aflossingen en herzieningen wordt het renterisico verkleind. De renterisiconorm wordt berekend met een vastgesteld percentage van het begrotingstotaal. Dit percentage is ministerieel bepaald op 20% en betekent voor onze gemeente een renterisiconorm van € 32 miljoen.

Tabel 2

Renterisico 2013 – 2016	2013	2014	2015	2016
1. Renteherziening op vaste schuld o/g	-	-	-	-
2. Aflossingen	2.584	1.782	2.799	3.816
3. Renterisico (1+2)	2.584	1.782	2.799	3.816
4. Renterisiconorm	32.000	32.000	32.000	32.000
5a. Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	29.416	30.218	29.201	28.184
5b. Overschrijding renterisiconorm (3>4)	0	0	0	0
<u>Berekening renterisiconorm</u>				
4a. Begrotingstotaal van 2013	161.000			
4b. percentage ministeriële regeling	20%			
4. Renterisiconorm 2013 (4a x 4b)	32.000			

Bedragen x € 1.000

De huidige opgenomen leningen bieden de geldgevers geen mogelijkheid tot tussentijdse renteaanpassingen. Nieuw aan te trekken geldleningen hebben bij voorkeur ook een vaste rente. In de tabel is rekening gehouden met de aflossingen van in de toekomst nog aan te trekken geldleningen op basis van de begin 2014 geactualiseerde liquiditeitsprognose.

De gemeente heeft binnen de renterisiconorm op basis van de huidige beleidslijn nog ruime mogelijkheden voor het aantrekken van langlopende geldleningen. De conclusie is dat onze gemeente een beperkt renterisico loopt in het kader van de langlopende financiering en binnen de wettelijke risiconorm blijft.

2.3 Verstrekte geldleningen

Het kredietrisico op verstrekte geldleningen wordt omschreven als de mogelijkheid van een waardedaling van de vorderingspositie ten gevolge van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. In tabel 3 is een overzicht per risicogroep opgenomen.

Tabel 3

Risicogroep	Hypothecaire zekerheid	31-12-2013
1. Hypotheken aan personeel	wel	88
2. Stadsgewest Haaglanden	geen	2.092
3. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland	gedeeltelijk	1.691
4. Overige leningen	Geen	8
Totaal		3.879

Bedragen x € 1.000

De gemeente verstrekt sinds 2002 geen nieuwe hypotheek meer aan personeel.

De lening aan het Stadsgewest Haaglanden betreft gelden die in het kader van het project 'Bereikbaarheids Offensief Randstad' (BOR) bij het Stadsgewest zijn ondergebracht. Bij de afrekening met Haaglanden van dit project komt de lening te vervallen.

Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) zet op voordracht van de gemeente geldleningen uit in de sector volkshuisvesting. De gemeente heeft de opbrengst uit de verkoop aandelen Bouwfonds gebruikt voor de storting in het fonds als een geldlening. Een gedeelte van het gestorte bedrag is door SVN vastgelegd in verstrekte geldleningen aan derden tot een bedrag van circa € 1,7 miljoen. Daarnaast is een bedrag bij het SVN beschikbaar in de vorm van een rekening-courant met de gemeente tot een bedrag van € 2,4 miljoen. Dit is inclusief een bedrag van € 1,3 miljoen voor funderingsherstel.

3. Financieringspositie

Voor de bepaling van de financieringspositie zijn de financieringsbehoefte (geïnvesteed vermogen in vaste activa) en de financieringsmiddelen (opgenomen langlopende leningen, reserves en voorzieningen) van belang. Tweemaal per jaar wordt de financieringspositie van de gemeente geactualiseerd. Bij de samenstelling van de jaarrekening en de begroting. De financieringspositie aan het einde van de jaren 2012 tot en met 2014 is opgenomen in tabel 4.

Tabel 4

Financieringspositie	31-12-2012	31-12-2013	31-12-2014
<u>Financieringsbehoefte</u>			
Investerings	134.010	136.214	171.000
Langlopende verstrekte geldleningen	11.812	9.887	8.000
Grondexploitatie	29.517	33.085	40.000
Totaal financieringsbehoefte (1)	175.339	179.186	219.000
<u>Financieringsmiddelen</u>			
Reserves	115.456	104.117	95.000
Opgenomen langlopende leningen	50.773	45.854	97.000
Voorzieningen	13.103	13.315	12.000
Vooruitontvangen overheidsbijdragen	515	891	-
Totaal financieringsmiddelen (2)	179.847	164.177	204.000
Financieringssaldo (2-1) overschot / tekort	4.508	-/- 15.009	-/- 15.000

Bedragen x € 1.000

De financieringsbehoefte is met circa € 4 miljoen toegenomen ten opzichte van 2012. Deze zal in 2014 nog verder toenemen vanwege investeringen voor centrale huisvesting en grondverwerving voor de Duivenvoordecorridor. Dan moeten er langlopende geldleningen aangetrokken worden.

Tabel 5 geeft inzicht in het verloop van de langlopende geldleningen in 2013.

Tabel 5

Portefeuille langlopende geldleningen	Bedrag	Gemiddelde rente
1. Beginstand per 1 januari 2013	50.773	4,2 %
2. Nieuwe geldleningen 2013	-	3,1 %
3. Reguliere aflossingen	- 3.381	n.v.t.
4. Vervroegde aflossingen	0	n.v.t.
5. Eindstand per 31 december 2013	47.392	

Bedragen x € 1.000

De tarieven op de kapitaalmarkt waren in 2013 relatief laag. De werkelijke rente voor langlopende geldleningen (20 jaar annuïtair) bedroeg in 2013 gemiddeld 3,1% (geraamd voor nieuwe langlopende geldleningen was 3,25%).

4. Opnemen van kortlopende geldleningen

De gemeente financiert de lopende betalingen en ontvangsten tot het maximum van de kasgeldlimiet (€ 14 miljoen) met kortlopende geldleningen (kas- en daggeld). Wanneer de kasgeldlimiet structureel (meer dan 3 opeenvolgende kwartalen) wordt overschreden trekt de gemeente langlopende geldleningen aan. De kortlopende schulden worden dan geconsolideerd naar een langlopende geldlening.

5. Uitzetten van overtollige geldmiddelen

Eventuele overtollige liquide middelen worden op deposito uitgezet. Dit heeft zich in 2013 niet voorgedaan. Met ingang van december 2013 moeten gemeenten met hun overtollige liquide middelen schatkistbankieren. Hiervoor geldt een vrijgesteld bedrag dat per gemeente verschilt. Voor Leidschendam-Voorburg is dat € 1.350.000 per dag (gemiddeld per kwartaal).

6. Treasuryresultaat

De tarieven op de geldmarkt waren relatief laag in 2013. In de begroting 2013 was uitgegaan van gemiddeld 1,0%. In 2013 zijn diverse kasgeldleningen opgenomen die varieerden van € 5 miljoen tot € 10 miljoen. De gemiddelde rente op deze leningen bedroeg 0,12%.

Per saldo is in 2013 een positief treasuryresultaat behaald van € 370.000. De rente op kort geld (kasgeldleningen) leverde in 2013 een voordeel ten opzichte van de raming op van € 117.000. Dit komt door de lagere korte rente dan aangenomen bij de opstelling van de begroting 2013.

7. Solvabiliteit

De solvabiliteit is een ratio die aangeeft in hoeverre een organisatie in staat is om zijn schulden af te lossen. Bij gemeenten speelt dit een ondergeschikte rol omdat een gemeente in principe altijd in staat zal zijn zijn schulden af te lossen. Ter indicatie geven we de solvabiliteitsratio van Leidschendam-Voorburg in tabel 6 weer. Een ratio van 40% of meer wordt in het algemeen als goed beschouwd.

Tabel 6

Solvabiliteit	Rekening 2012	Rekening 2013
1. Eigen vermogen	115.457	103.911
2. Vreemd vermogen	60.233	59.332
3. Totaal vermogen	175.690	163.243
Ratio EV / TV	66	64

Bedragen x € 1.000

De verhouding eigen vermogen/totaal vermogen (solvabiliteit) 2013 bedraagt 64 %. Dit is goed te noemen.

C. GRONDBELEID

Inleiding

Deze paragraaf gaat in op het grondbeleid van de gemeente in juridische, strategische en financiële zin. Eerst worden de beleidsstukken besproken die aan het grondbeleid ten grondslag liggen. Vervolgens worden de lopende grondexploitaties, de hierbij behorende risicoprofielen en mutaties ten aanzien van de te treffen voorzieningen besproken. Tot slot zullen de mutaties ten aanzien van de voorzieningen en risicoprofielen worden afgezet tegen de stand van de Algemene Reserve Grondexploitaties met bufferfunctie.

Beleidsmatige verankering

Nota Grondbeleid

De gemeente beschikt over een Nota Grondbeleid die aansluit op de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de hierin opgenomen Grondexploitatiewet (Grexwet). Het gemeentelijke uitgangspunt is faciliterend grondbeleid, dat uitgaat van een private grondexploitatie en toepassing van kostenverhaal voor gemeentelijke inzet. Alleen onder bepaalde voorwaarden, die in de Nota Grondbeleid zijn vastgelegd, staat de keuze voor actief grondbeleid, waarbij sprake is van een gemeentelijke grondexploitatie, open.

Verwerving, uitgifte en kostenverhaal

Strategische verwervingen

Soms krijgt de gemeente de gelegenheid gronden te verwerven voor projecten waarvoor (nog) geen projectbudget beschikbaar is. Ingeval de verwerving strategisch gezien wenselijk is, is het College door de Raad gemachtigd om tot een bedrag van maximaal € 5 mln. te verwerven. In de notitie strategisch verwervingsbudget is vastgelegd dat strategische verwervingen vooraf getoetst worden aan het grondbeleid, het ruimtelijk beleid en de financiële haalbaarheid. Ook wordt een risicoanalyse uitgevoerd. Direct na de verwerving wordt de Raad geïnformeerd.

Gemeentelijke gronduitgifte

In het geval van gemeentelijke uitgifte van bouwrijpe grond wordt de Nota Grondprijnsbeleid toegepast. De nota schrijft voor dat verkoopprijzen van grond ter voorkoming van ongeoorloofde staatssteun door middel van een onafhankelijke taxatie of openbare biedingsprocedure worden bepaald. Ter indicatie zijn voor projectmatig uit te geven woningen grondquotes per type woning en prijsklasse benoemd. Voor gronden voor vrije kavels, bedrijven, kantoren en (commerciële) voorzieningen zijn indicatieve prijzen per m² opgenomen.

Gemeentelijk kostenverhaal

Zoals aangegeven wordt in de basis ingezet op faciliterend grondbeleid. Dit betekent dat ruimtelijke initiatieven voor rekening en risico door een private partij ter hand worden genomen. De kosten van gemeentelijke inzet ten behoeve van het faciliteren van het bouwplan worden middels intentie- en anterieure overeenkomsten op de initiatiefnemer verhaald.

Bovenwijkse voorzieningen

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) geeft mogelijkheden voor bovenwijken en bovenplannen kostenverhaal. In het kader van de structuurvisie is in 2012 onderzocht of hiertoe mogelijkheden zijn. Toen is de conclusie getrokken dat deze mogelijkheden niet op korte termijn (tot en met 2016) worden verwacht, dus op korte termijn zijn geen fondsen gevormd. Dat betekent dat vanuit de grondexploitaties geen bijdrage wordt geleverd aan een fonds voor bovenwijkse voorzieningen.

Financiële kaders

Toerekening van apparaatskosten

In de Kadernota 2010 is als onderdeel van de professionalisering van projectmatig werken besloten ambtelijke uren te begroten en verantwoorden op projecten en investeringen. Daarmee wordt bereikt dat de organisatie steeds beter kan sturen op capaciteitsinzet en de efficiency daarvan. Dit is inmiddels ingevoerd.

Tussentijdse winstneming

Er wordt *geen* tussentijdse winstneming toegepast in de gemeente, tenzij sprake is van een te sluiten deelplan van een grondexploitatie die ruimtelijk en financieel los gezien kan worden van de rest van het project. Grondexploitaties worden administratief afgesloten op het moment dat alle of bijna alle werken zijn afgerond. Dit laatste geval zal alleen voorkomen als alle nog benodigde werken en het benodigd budget daarvoor vastliggen.

Voorzieningen voor verliezen worden gevormd op basis van jaarlijks geactualiseerde grondexploitatieberekeningen en dan wanneer het beeld heerst dat er nauwelijks nog sprake is van de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op het verwachte negatieve exploitatieresultaat.

Grondexploitaties: resultaten, risico's en voorzieningen

Lopende grondexploitaties

In 2013 was sprake van twee lopende gemeentelijke grondexploitaties, waarvan de laatste herzieningen (per prijspeil 1 januari 2013) op 2 juli 2013 door de raad zijn vastgesteld. Het betreft hier de grondexploitaties:

1. Rozenlaan;
2. Duivenvoordecorridor.

Daarnaast neemt de gemeente deel in de VOF Leidschendam Centrum. De VOF heeft haar eigen grondexploitatie.

De gemeentelijke grondexploitaties worden jaarlijks herzien. De herzieningen van de lopende grondexploitaties per 1 januari 2014 worden gelijktijdig met de jaarrekening aan de gemeenteraad aangeboden.

Onderstaand volgt een korte beschrijving van deze exploitaties en worden de herziene grondexploitaties per 1 januari 2014 afgezet tegen deze per 2013. Tevens wordt per exploitatie ingegaan op de ontwikkeling van het resultaat over het afgelopen boekjaar. Verder wordt kort ingegaan op de mutaties ten aanzien van de voor de grondexploitatie te treffen voorziening en het risicoprofiel. Alvorens de resultaten per exploitatie te bespreken, volgt eerste een korte toelichting op het begrip 'mutaties voorzieningen' en de wijze waarop het risicoprofiel is bepaald.

Mutaties voorzieningen

Voor de verwachte verliezen is per grondexploitatie een voorziening gevormd. Deze voorzieningen omvatten de contante waarde van het verwachte verlies en worden daarom jaarlijks met de rekenrente verhoogd. Indien blijkt uit de herziening dat het tekort op een grondexploitatie toeneemt, zal de voorziening verhoogd worden. De Algemene Reserve Grondexploitaties (ARG) is mede gevormd ter dekking van deze verhoging. Een voorziening kan uiteraard ook verlaagd worden, ten gunste van de ARG, als uit de herziening blijkt dat het verwachte resultaat is verbeterd.

Vaststelling risicoprofiel

Aangezien de risico's bij ruimtelijke projecten substantieel kunnen zijn, is het van groot belang om deze te beheersen. Daarom wordt bij de herzieningen jaarlijks per project een uitgebreide inventarisatie van zowel de positieve als van de negatieve risico's uitgevoerd, wat leidt tot een concreet overzicht van de risico's.

Vervolgens worden de risico's door middel van de veelvuldig in de branche gehanteerde 'Risk Mapping methode' in een rangorde gezet. Bij het bepalen van de rangorde wordt rekening gehouden met de impact die de risico's hebben op tijd (vertraging), geld en imago van de gemeente.

Tot slot wordt het risicoprofiel van de grondexploitaties en de op basis hiervan te treffen risicobuffer, bepaald door middel van scenarioanalyses. De hiervoor gehanteerde methode is de 'Monte Carlo simulatie', wat een gangbare methode voor dergelijke analyses is. Hierbij worden de geïnventariseerde risico's als variabelen in de grondexploitaties opgenomen, waarbij, door meerdere scenario's door te rekenen, het effect op het exploitatieresultaat inzichtelijk wordt gemaakt.

Op basis van de verkregen resultaten wordt het risicoprofiel van een grondexploitatie op contante waarde bepaald, evenals de hoogte van de risicobuffer die noodzakelijk is om, uitgaande van de ingeschatte risico's, dit risicoprofiel af te dekken.

Totale resultaten grondexploitaties

In onderstaande tabellen worden de resultaten van de grondexploitaties weergegeven. Vervolgens wordt per project een toelichting gegeven.

In tabel 1 zijn de resultaten van de grondexploitaties op eindwaarde (datum afsluiting) opgenomen, zoals deze bij de herziening per 1-1-2014 zijn geraamd.

Tabel 1 verwachting op 1-1-2014

	Rozenlaan	Duivenvoorde- corridor	Deelname in de VOF
Verwachting resultaat op eindwaarde (herz. per 1-1-2014)	1.271N	6.068 N	0

bedragen x € 1.000

Tabel 2 start met een overzicht per grondexploitatie van de boekwaarde per 1-1-2013. Ook zijn de in 2013 gerealiseerde inkomsten en uitgaven opgenomen, waardoor de boekwaarde per 31-12-2013 is te bepalen. Alle gemeentelijke grondexploitaties kennen per 31-12-2013 een (negatieve) boekwaarde. Tabel 2 vervolgt met een overzicht van de op basis van de herziening per 1-1-2014 verwachte inkomsten en uitgaven. Ook is het verwachte resultaat op eindwaarde (datum afsluiting) opgenomen. De laatste regel geeft het contant gemaakte resultaat weer. Dit bepaalt de benodigde voorziening. Een uitzondering betreft de Duivenvoordecorridor (zie toelichting bij het project).

In deze tabel is ook de deelname in de VOF opgenomen, hoewel dit geen grondexploitatie betreft, maar de financiële afwikkeling van de contractafspraken. Deze is opgenomen, zodat er aansluiting te vinden is met de genoemde getallen elders in de Jaarrekening.

In de toelichtingen per grondexploitatie wordt het verschil met vorig jaar toegelicht.

Tabel 2 gerealiseerd op 31-12-2013

	Rozen- laan	Duivenvoor- decorridor	Deelname in de VOF	Totaal
Boekwaarde per 1-1-2013	610 N	21.942 N	6.966 N	29.518 N
Gerealiseerde inkomsten in 2013	10	287	1.661	1.958
Gerealiseerde uitgaven in 2013	581	4.146	798	5.525
Boekwaarde per 31-12-2013	1.181 N	25.801 N	6.103 N	33.085 N
Nog te realiseren inkomsten	302	72.578	6.103	78.983
Nog te realiseren uitgaven	392	52.845	0	53.237
Resultaat op eindwaarde per datum afsluiting	1.271 N	6.068 N	0	7.339 N
Resultaat op contante waarde per 1-1-2014	1.259 N	4.263 N	0	5.522 N

bedragen x € 1.000.

1. Rozenlaan

In 2013 is het woonrijp maken van het exploitatiegebied afgerond en zijn de woningen opgeleverd. Daarnaast is een start gemaakt met werkzaamheden ten aanzien van de in het exploitatiegebied gelegen speeltuin.

Ook is de bouw van de botenloods, waarvan de kosten in de grondexploitatie zijn opgenomen, in het derde kwartaal van 2013 afgerond. De levering van de botenloods zal in 2014 plaatsvinden, waarna de grondexploitatie per 31-3-2014 zal worden afgesloten. Er dient nog wel een fiets-/voetgangersbrug aangelegd te worden, maar omdat deze werkzaamheden na afsluiting van de grondexploitatie worden uitgevoerd zijn de hiermee samenhangende kosten afgezonderd van het grondexploitatie resultaat. Voor deze werkzaamheden zal een voorziening worden getroffen.

Het resultaat van de grondexploitatie was vorig jaar op contante waarde per 1-1-2013 € 1,39 mln. Gecorrigeerd naar contante waarde per 1-1-2014 was het resultaat € 1,44 mln. Op basis van de concept-herziening per 1-1-2014 is het resultaat op contante waarde per 1-1-2014 € 1,26 mln. Deze verbetering wordt met name veroorzaakt door een meevaller in de aanbesteding van de laatste werkzaamheden.

Voor het deelplan Rozenlaan liggen de nog te realiseren kosten vast en worden derhalve geen substantiële risico's geconstateerd.

2. Duivenvoordecorridor

In 2013 is het stedenbouwkundig plan vastgesteld, en is het beeldkwaliteitsplan ter inzage gelegd. Dit plan is in het eerste kwartaal van 2014 vastgesteld.

De laatste gronden in de zogenaamde clusteraankoop zijn in december geleverd. Begin 2014 worden de kassen gesloopt, en de aanbesteding daarvan heeft in 2013 plaatsgevonden.

Naar aanleiding van de overeenkomst integrale groenontwikkeling Duivenvoordecorridor die met de Provincie en Voorschoten is aangegaan is in 2009 een uitvoeringsovereenkomst opgesteld. In 2013 is deze aangepast. Een belangrijke wijziging is dat de provincie de eis heeft laten vallen dat onze gemeente 8 ha grond levert aan de BBL (Rijk). De gemeente is nog wel verplicht 8 ha in te richten, hiermee is rekening gehouden in de grondexploitatie.

Gelijktijdig met de herziening per 1-1-2013 is het bekostingsbesluit vastgesteld. Hiermee wordt geregeld dat een eventuele zelfrealisator een bijdrage moet doen in de te maken kosten in de openbare ruimte.

De grondexploitatie is herzien per 1-1-2014. Zonder nadere bijstellingen is het verwachte resultaat van deze herziening € 4,3 mln negatief op contante waarde per 1-1-2014. Het verschil van deze concept herziening 2014 ten opzichte van de vastgestelde grondexploitatie 2013 op contante waarde per 31-12-2013 is € 0,2 mln positief.

Het project verkeert nog in een stadium waarin bijstellingen mogelijk zijn. Net als vorig jaar zijn er binnen de ramingen optimalisaties mogelijk, die tot een beter resultaat leiden, een reëel resultaat waar naar toe gewerkt zal worden en doelstellend is. De berekening hiervan geeft een resultaat te zien van € 1,2 mln negatief op contante waarde, hetzelfde resultaat als vorig jaar. Voor dit resultaat is de voorziening getroffen. In plaats van de uitgangspunten aan te passen wordt eerst binnen de huidige uitgangspunten naar optimalisaties gezocht. Bij het vormen van de verliesvoorziening is dus rekening gehouden met nog in het project door te voeren optimalisaties van circa € 3,1 mln, waarover expliciete besluitvorming nog moet plaatsvinden.

Voor dit project wordt jaarlijks een risico-analyse uitgevoerd met als doel te onderkennen welke mogelijke risico's er zijn en welke beheersmaatregelen toegepast kunnen worden. Met behulp van de uitkomsten van deze analyse kan, er op gestuurd worden om de risico's te beperken dan wel te voorkomen.

3. Gemeentelijke deelname in VOF Leidschendam-centrum (geen gemeentelijke grondexploitatie)

Het project Damcentrum bestond op 1 januari 2013 slechts uit een grondexploitatie van de VOF Damcentrum, waar de gemeente voor 50% partner is (zie ook paragraaf 'verbonden partijen').

Voor het project Leidschendam-centrum is een VOF opgericht, waarin de gemeente een aandeel van 50% heeft. De ontwikkelingscombinatie Schouten De Jong/Bouwfonds MAB heeft eveneens een aandeel van 50%. In financiële zin heeft de gemeentelijke deelname tot gevolg dat de gemeente voor 50% deelt in het exploitatieresultaat van de VOF. Aangezien het hier een grondexploitatie betreft, wordt deze financieel als dusdanig behandeld. Dit betekent dat voor het gemeentelijke aandeel in het verwachte negatieve resultaat ten laste van de algemene reserve grondexploitaties (ARG) een verliesvoorziening is gevormd.

In 2013 zijn een 3-tal plannen opgeleverd: de Plaspoelstraat, de Landscheidingsstraat en de Zaagmolenstraat. Ook is er een gebouw verworven aan de Schoorlaan. Dit zal in 2014 gesloopt worden. Er is ook een perceel grond geleverd aan de ontwikkelaar.

In januari 2013 heeft de Europese Commissie geoordeeld dat er sprake is van ongeoorloofde staatsteun met betrekking tot de grondverkoop van het bouwplan Damplein. De Rijksoverheid, de kopende partij SJB en de gemeente zijn allen in beroep gegaan bij het gerecht in Luxemburg. De behandeling van dat beroep kan nog enige tijd op zich wachten. Omdat de beroepen geen opschortende werking op de verplichting tot terugbetalen van de steun hebben, en SJB heeft laten weten niet tot betaling over te zullen gaan heeft de gemeente SJB gedagvaard. Bij schrijven van deze paragraaf liep het proces nog. In 2013 hebben er onderhandelingen plaatsgevonden met betrekking tot de uitvoering van de Samenwerkingsovereenkomst. In het 4e kwartaal zijn er aanvullende afspraken gemaakt, die in de Raad van 17 december zijn behandeld en vastgesteld. De belangrijkste afspraak is dat er een nieuwe planning van afname van gronden is afgesproken, en dat de negatieve gevolgen van die planning voor rekening komen van de ontwikkelaars. Daarnaast heeft de gemeente een schikking getroffen met de VOF met betrekking tot parkeergarage Damplein. De gemeente heeft haar verplichting tot het invoeren van betaald parkeren en haar verplichting de garage te verkopen aan een exploitant afgekocht. Deze transactie is in de jaarrekening 2013 verwerkt. Tot slot is afgesproken dat de kavels die voorlopig niet bebouwd gaan worden tijdelijk ingericht worden, en het openbaar gebied versneld wordt ingericht.

Financiële afwikkeling tussen gemeente en VOF

In opdracht van de VOF heeft de gemeente gronden verworven in het gebied. Daarnaast draagt de VOF in opdracht van de gemeente zorg voor het woon- en bouwrijpmaken van deze gronden. De boekwaarden van deze gronden, inclusief de bijkomende kosten, staan daarom op de balans van de gemeente. Hier tegenover staat een schuld van de gemeente aan de VOF in de vorm van een door de VOF aan de gemeente verstrekte geldlening.

De gemeente verkoopt in delen de gronden aan de VOF. De opbrengsten uit deze verkopen worden gebruikt om de lening af te lossen. Aan het einde van het project is de lening geheel afgelost met de verkoopopbrengsten. Hierover wordt jaarlijks gelijktijdig met de herzieningen van de gemeentelijke grondexploitaties gerapporteerd.

Nieuwe grondexploitaties

In de nabije toekomst worden binnen de gemeente ruimtelijke ontwikkelingen voorzien. Voor zover deze betrekking hebben op de (her)ontwikkeling van bij de gemeente in bezit zijnde gronden zal per situatie, op basis van een te formuleren ontwikkelstrategie, bepaald worden of opening van een grondexploitatie opportuun is.

Nog niet in exploitatie genomen gronden

Er is op dit moment geen sprake van nog niet in exploitatie genomen gronden bij de gemeente.

Relatie grondexploitaties met Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG)

Analyse stand ARG per 31-12-2013 in relatie tot (potentiële) aanspraken

De algemene reserve grondexploitatie (ARG) met bufferfunctie is een reserve die bedoeld is voor het opvangen van mutaties in voorzieningen en risico's in de grondexploitaties. De ARG wordt gevuld met de batige saldi van afgeronde grondexploitaties. Daarnaast is sprake van een aantal geoormerkte bedragen, die naar verwachting in de toekomst aan de ARG onttrokken zullen worden, maar waarover nog geen specifieke besluitvorming heeft plaatsgevonden, zie tabel 3a.

Tabel 3a: Geoormerkte bedragen

Onderbouwing geoormerkte bedragen	
a. Oormerking project Leidschendam Centrum	350 N
b. Oormerking passantenhaven Venestraat	110 N
<i>Totaal geoormerkte bedragen</i>	<i>460 N</i>

Bedragen x € 1.000

In tabel 3b wordt de ontwikkeling van het saldo van de ARG over 2013 inzichtelijk gemaakt. Ook wordt het saldo van de ARG per 31-12-2013 afgezet tegen de toekomstige geoormerkte bedragen, benodigde oprentingen van de getroffen verliesvoorzieningen, saldo toekomstige onttrekkingen en vrijvallen en het saldo van de toekomstige advieskosten en dotaties. Uit de tabel blijkt dat de stand van de ARG per 31-12-2013 toereikend is om bovengenoemde onttrekkingen te dekken. Op basis van de huidige inzichten bedraagt het saldo van de ARG per 31-12-2017 ca. € 2,80 mln.

Tabel 3b: Relatie ARG tot mutatie voorzieningen en risicoprofielen grondexploitaties over 2013

Algemene reserve (Bedragen x € 1.000)	Stand per 1-1-2013
Algemene reserve grondexploitaties met bufferfunctie	5.256
Mutatie voorzieningen en risicoprofiel (Bedragen x € 1.000)	Op contante waarde per 31-12-2013
Mutaties vermeerdering (zie tabel 4)	3.856
Af: mutaties overig (zie tabel 4)	5.297
Saldo (beschikbaar voor afdekking risicoprofielen grondexploitaties) (Bedragen x € 1.000)	3.815
Af: toekomstig geoormerkte bedragen (zie tabel 3a)	460
Af: toekomstige bijstelling voorzieningen (rentetoerekening)	221
Af: saldo toekomstige onttrekkingen en vrijvallen	357
Bij: saldo toekomstige adviezen en dotaties	24
Saldo cq. ruimte voor risico's (Bedragen x € 1.000)	2.801

Analyse ontwikkeling ARG in relatie tot aanspraken

Zoals aangegeven zijn de getroffen voorzieningen gewaardeerd op contante waarde, evenals de risicoprofielen. Deze dienen deze dus jaarlijks opgerent te worden; dit wordt ten laste van de ARG gebracht. De ARG wordt echter *niet* jaarlijks opgerent.

In tabel 4 is daarom het verwachte verloop van de ARG opgenomen, waarbij rekening wordt gehouden met eventuele toekomstige aanspraken ten gevolge van het oprenten van de getroffen verliesvoorzieningen en het per 31 december 2013 in beeld gebrachte risicoprofiel.

De omvang van het risicoprofiel en rentelasten over de getroffen voorzieningen zijn gebaseerd op de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2014.

De opbouw van de tabel is als volgt. Deel 1 geeft de stand van de ARG weer, zoals deze is te berekenen op basis van reeds door de gemeenteraad genomen besluiten. Deze mutaties bestaan zowel uit stortingen in en onttrekkingen aan de ARG. Deel 2 geeft de verwachte stand van de ARG weer, zoals deze is te berekenen op basis van verwachte geoormerkte bedragen, maar waarover door de gemeenteraad nog geen besluit is genomen om deze daadwerkelijk te onttrekken, dan wel toe te voegen aan de ARG. Tot slot wordt het op basis van de herziening per 1-1-2014 berekende risicoprofiel afgezet tegen de verwachte stand van de ARG per 31 december 2013.

Tabel 4: Ontwikkeling ARG (GREX 2013, concept)

	Prognose				
	2013	2014	2015	2016	2017
Deel 1					
Stand algemene reserve grondexploitatie					
Stand reserve per 1-1	5.256	3.815	3.403	3.358	3.310
<i>Mutaties vermeerdering</i>					
Dotatie i.v.m. Stadsherstel Damcentrum	20	20	20	20	20
Vrijval voorziening Rozenlaan	127	26			
Vrijval voorziening Prinsenhof	54				
Vrijval voorziening Leidschendam Centrum VOF	3.652				
Vrijval voorziening gemeentelijke grex LC	2				
Vrijval voorziening Duivenvoordecorridor	1				
<i>Subtotaal mutaties vermeerderingen</i>	<i>3.856</i>	<i>46</i>	<i>20</i>	<i>20</i>	<i>20</i>
<i>Mutaties vermindering</i>					
Onttrekking tbv aanleg park Marcellus Emantslaan	168	182			
Onttrekking tbv kunstbudget Damcentrum	135				
Treffen voorziening restwerkzaamheden Rozenlaan		22			
Treffen voorziening restwerkzaamheden LDC		179			
Onttrekking tbv parkeergarage Damplein	4.650				
Onttrekking tbv fiscale garantstelling VOF	270				
Jaarlijkse rentetoerekening getroffen voorzieningen gemeentelijke grondexploitaties	74	62	51	53	55
Adviezen van derden	0	14	14	14	14
<i>Subtotaal mutaties verminderingen</i>	<i>5.297</i>	<i>458</i>	<i>65</i>	<i>67</i>	<i>69</i>
Stand algemene reserve per 31-12	3.815	3.403	3.358	3.310	2.614
Deel 2 Verwachte stand algemene reserve grondexploitatie					
<i>Af: verwachte (geoormerkte) bedragen (zie tabel 3a)</i>	<i>0</i>	<i>460</i>			
Verwachte stand algemene reserve per 31-12	3.815	2.943	2.898	2.851	2.801

Bedragen x € 1.000

Het resultaat laat zien dat de stand van de ARG tot eind 2017 na verrekening van mutaties positief is.

De ruimte binnen de ARG om risico's op te vangen is per 31-12-2013 € 3,8 mln, en naar verwachting per 31-12-2014 € 2,9 mln. Uit de gevoerde risico-analyses weten we dat voor de projecten Rozenlaan en Leidschendam Centrum geen substantiële risico's meer worden verwacht. De ruimte is daarmee vrijwel geheel beschikbaar voor tegenvallers in het project Duivenvoordecorridor.

Voor het project is een voorziening getroffen van € 1,2 mln. Daarbij zijn al enkele optimalisatieslagen meegenomen, waarover nog besloten moet worden.

Op het moment dat zich tegenvallers daadwerkelijk voordoen, bijvoorbeeld tegenvallende opbrengsten of minder resultaat optimalisaties, verslechtert het resultaat van de grondexploitatie. Wanneer zich tegelijkertijd geen meevallers binnen de grondexploitatie voordoen en de voorziening ad € 1,2 miljoen ontoereikend is, ontstaat in het betreffende begrotingsjaar een tegenvaller. Juist om dergelijke tegenvallers op te vangen, is de Algemene Reserve Grondexploitatie gevormd. Zoals aangegeven is de ruimte binnen deze reserve € 2,9 miljoen. Op dit moment is dat voldoende, omdat op alle optimalisaties en risico's ruim voldoende tijd (8 jaar) is om bij te sturen en beheersmaatregelen te treffen.

Mocht het nodig zijn, dan kan de ARG op termijn alsnog aangevuld worden. Daarnaast is er het algemene weerstandsvermogen als achtervang.

D. LOKALE HEFFINGEN

Algemeen

De uitgangspunten van het beleid voor de heffing van gemeentelijke belastingen en tarieven zijn vastgelegd in het collegeakkoord 2010-2014 "Verantwoord vooruit" en in de nota Lokale heffingen.

Beleidsuitgangspunten

De uitgangspunten van het beleid zijn:

- a. volgens het collegeprogramma 2010-2014 Verantwoord Vooruit dat geen algemene lastenverhoging wordt doorgevoerd en dat retributies en leges kostendekkend worden binnen de daarvoor geldende regels;
- b. het benutten van het pakket aan gemeentelijke belastingen en heffingen (belastinggebied lokale overheden);
- c. dat voor de grondslag voor de belastingheffing en heffing van rechten, de randvoorwaarden en ontwikkelingen rekening wordt gehouden met de verordening gemeentelijke belastingen en heffingen en de financiële beheersverordening;
- d. een consistente methode van berekening van tarieven in opeenvolgende jaren.

Deze uitgangspunten zijn bedoeld om de gemeentelijke (woon)lasten voor de burger te beheersen en zijn tevens de waarborg voor een evenwichtig belastingbeleid. De woonlastenberekening geeft een goed inzicht in de veranderingen van de belangrijkste gemeentelijke heffingen en de consequenties ervan voor de burger. Deze berekening volgt aan het einde van deze paragraaf (tabel 3).

Gemeentelijk belastinggebied

De gemeentelijke belastingen omvatten de onroerende-zaakbelastingen, de hondenbelasting, de precariobelasting en de toeristenbelasting.

Gemeentelijke heffingen

De gemeentelijke heffingen betreffen de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de begraafrechten, de marktgelden en de leges. Dit zijn inkomsten als gevolg van door de gemeente geleverde diensten en producten. De tarieven van deze heffingen zijn in principe kostendekkend. Deze tarieven zijn bij de raadsbehandeling van de programmabegroting 2013 verhoogd met het voor dat jaar bepaalde inflatiepercentage van 2%.

Opbrengsten belastingen en heffingen

De onderstaande tabel 1 geeft inzicht in de omvang van de opbrengsten van de belastingen en de belangrijkste heffingen:

Tabel 1

Belastingsoort	2013			
	Raming	Werkelijk	Verschil	%
a. Onroerende-zaakbelasting	10.297	10.174	-123	-1,19%
b. Toeristenbelasting	100	112	12	12,00%
c. Hondenbelasting	203	219	16	7,88%
d. Precariobelasting	684	581	-103	-15,06%
e. Afvalstoffenheffing	10.166	10.012	-154	- 1,51%
f. Rioolheffing	4.667	4.587	-80	-1,71%
g. Begraafrechten	820	745	-75	- 9,15%
h. Marktgeden	96	70	-26	-27,08%
i. Leges (incl. bouwleges)	2.652	2.935	283	10,67%
Totaal	29.685	29.435	-250	-0,84%

Opbrengsten x € 1.000

Hieronder ziet u een toelichting van de opbrengsten van de heffingen en belastingen met een afwijking van meer dan 10% en een bedrag van meer dan € 25.000.

Leges

In 2013 is er voor de leges een bedrag van € 2.651.511 begroot. De opbrengst van de leges bedraagt in 2013 € 2.934.653. Een positief verschil van € 283.142. De opbrengst is hoger omdat er bij de bouwleges meer baten zijn dan begroot. De reden hiervan is dat er in 2013 meer bouwprojecten zijn aangevangen dan was voorzien. Voor de bouwleges was een bedrag begroot van € 900.000. De werkelijke opbrengst aan bouwleges was € 1.240.419. Een voordelig saldo van € 340.419.

Marktgeden

In 2013 is er voor de marktgeden een bedrag van € 96.380 begroot. De opbrengst van de Marktgeden bedraagt in 2013 € 70.055. Een nadelig verschil van € 26.325. De opbrengst is lager omdat op de markt in Leidschendam 10 plaatsen niet zijn bezet en veel marktkoopliden zijn overgegaan van een kwartaalbetaling naar betaling per marktdag. Op dagen dat de marktkoopliden niet op de markt staan wordt er ook geen marktgeld geheven.

Precariobelasting

De opbrengst precariobelasting is lager omdat in 2013 de aanslagen voor de terrassen bij horecagelegenheden voor het belastingjaar 2013 nog niet zijn opgelegd. De reden hiervan is dat eind 2013 een nieuw belastingstelsel in gebruik is genomen en deze aanslagen niet tijdig opgelegd konden worden. De aanslagen precariobelasting 2013 voor terrassen zullen daarom in 2014 worden opgelegd.

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de meeste inwoners van onze gemeente levert het betalen van de gemeentelijke belastingen en heffingen geen probleem op. Er zijn echter ook personen voor wie de betaling van de gemeentelijke belastingen een buitengewone inspanning betekent. Voor hen is er de mogelijkheid om een beroep te doen op de kwijtscheldingsregeling die in de gemeente wordt toegepast.

Voor twee belastingen, namelijk de afvalstoffenheffing en de rioolheffing kan kwijtschelding worden verleend, mits de aanvrager voldoet aan de wettelijk vastgestelde criteria.

Vanaf 2006 geldt een regeling van automatische kwijtschelding voor de doelgroep van bijstandsgerechtigden en 65+ers (die al twee jaar kwijtschelding hebben gekregen en waarvan duidelijk is dat het inkomen de komende jaren (nagenoeg) gelijk blijft). Deze personen hoeven niet elk jaar een nieuwe aanvraag in te dienen. Steekproefsgewijs wordt de eerste groep één maal per drie jaar en de tweede groep één maal per vijf jaar gecontroleerd op wijzigingen in de financiële positie.

Voor het jaar 2013 werd voor de afvalstoffenheffing voor een bedrag van € 541.836 aan kwijtschelding verleend; de raming bedroeg € 495.000. Een verschil van € 46.836. Voor de rioolheffing waren die bedragen respectievelijk € 254.992 en € 210.000. Een verschil van € 44.992.

In tabel 2 is een overzicht gegeven van het aantal kwijtscheldingsverzoeken, de toe- en afwijzingen en de lopende dossiers:

Tabel 2

	2013	2012
Aantal aanvragen	2.153	2.162
Waarvan:		
Automatisch toegekend	890	811
Toegekend	913	943
Afgewezen	284	341
Lopende dossiers	66	67

Woonlasten

De woonlasten zijn voor de burgers een graadmeter voor de mate van stijging of daling van de gemeentelijke lasten. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Voor een goede vergelijking is in tabel 3 een overzicht over meerdere jaren gemaakt.

Tabel 3

Woonlasten	Eenpersoonshuishouden			Meerpersoonshuishouden		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
a. Onroerende zaakbelasting*	214,70	218,94	223,04	214,70	218,94	223,04
b. Afvalstoffenheffing	248,40	253,44	258,48	301,20	307,20	313,32
c. Rioolheffing	107,52	117,36	127,32	107,52	117,36	127,32
Totale woonlasten	570,62	589,74	608,84	623,42	643,50	663,68

(Cijfers OZB gebaseerd op een WOZ-waarden van € 274.200 voor 2011, € 269.300 voor 2012 en € 260.100 voor 2013.

* Deze berekening geldt alleen voor eigenaren van woningen (OZB-tarief voor woningen in 2013 = 0,08575% van de WOZ-waarde).

E. ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Integraal Beheer kwaliteitsplan

De beeldkwaliteit van de openbare ruimte wordt constant gemonitord. Zo ook in 2013. Het merendeel van deze plekken (62%) werd beoordeeld als kwaliteitsniveau A. Momenteel wordt er met twee methodes gemonitord. Volgens de CROW-systematiek (door cluster onderhoud) en volgens de Cybersystematiek. De Cybersystematiek is een methode die in 2004 door het college is goedgekeurd. De CROW-systematiek is echter een meer landelijk gangbare methode die ook aansluit op beheersystemen en onderhoudsbestekken. Eind 2013 zijn we gestart met een project om over te gaan op één monitoringsystematiek. Dit zal de CROW-systematiek zijn.

Wegen

Het beleid ten aanzien van wegen ligt vast in het Bkp. In 2013 vormden de technische inspecties, die in het najaar van 2012 uitgevoerd zijn, de belangrijkste input voor de te leveren beheersinspanning. Daarnaast zijn ook de uitkomsten van de schouwen (bkp) gebruikt bij het opstellen van de uitvoeringsplannen. Het onderhoudsprogramma elementenverharding wordt voor de gehele gemeente Leidschendam-Voorburg berekend en vastgesteld. Het jaarprogramma elementenverharding is in het begin van het lopende boekjaar beschikbaar.

In 2013 is een gemeentebreed asfaltprogramma aanbesteed en is de opgelopen achterstand versneld ingehaald.

Zowel uit de technische inspecties voor het wegbeheerprogramma als uit het schouwen in het kader van het Bkp blijkt dat het kwaliteitsniveau aan de gestelde normen (gemiddeld niveau B) van veiligheid en beeldkwaliteit voldoet. In 2014 wordt de initiatieffase voor de reconstructie van de Stompwijkseweg afgerond.

Kunstwerken

De kunstwerken voldoen aan de gemeentelijke kwaliteitseisen. In 2013 is de helft van het totale bruggenbestand opnieuw geïnspecteerd en aan de hand van de gehouden inspecties herstelwerkzaamheden uitgevoerd.

Bij gebruik van houten onderdelen zal gebruik worden gemaakt van FCS-gekeurd hout. Bij overige onderdelen zal steeds een onderhoudsvrije of onderhoudsarme keuze worden gemaakt.

Riolering

In het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) is het rioolbeheer voor de planperiode 2009-2014 vastgelegd. Het gaat in het GRP om maatregelen om aan de vigerende milieuwetgeving te voldoen, het vervangen van riolering en de financiële dekking van beide. De gemeentelijke werkwijze is in lijn met het Samenwerken in de Afvalwaterketen, dat in november 2013 in samenwerking met het Hoogheemraadschap van Delfland en de veertien inliggende gemeenten is vastgelegd. In 2014 zullen de diverse uitvoeringsvormen van deze samenwerking operationeel worden onderzocht en ingericht. De samenwerking komt voort uit het nationaal Bestuursakkoord Water tussen de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en Unie van Waterschappen met als doel reële besparingen op het gebied van riolering- en waterbeheer in het jaar 2020 te realiseren.

In 2014 worden het beleid en de maatregelen, zoals opgenomen in het GRP in lijn met de vigerende milieuwetgeving gecontinueerd. Hiermee wordt een sterke kwalitatieve bijdrage geleverd aan het beleidsuitgangspunt dat het water in de gemeente een bijdrage levert aan de waterkwaliteit, de kwaliteit van de leefomgeving en ecologische waarden. Indien de bestaande riolering op basis van leeftijd en onderhoudsstaat vervangen dient te worden is het een beleidsuitgangspunt dat, waar technisch en ruimtelijk mogelijk, een gescheiden stelsel wordt aangelegd. Concrete afkoppelprojecten komen voor rekening van gemeente, tenzij er een samenwerking als gevolg van gezamenlijke belangen speelt met andere partijen in de waterketen.

In 2014 wordt de evaluatie van het GRP 2009 – 2014 vastgelegd. Deze evaluatie dient als basis voor de verdere invulling van het in 2014 bestuurlijk vast te stellen verbrede GRP 2015 – 2021. Om een invulling te kunnen geven aan de maatregelen wordt onder leiding van de gemeente Den Haag een gemeentegrens-overstijgend Basis Riolerings Plan (BRP 2015 - 2024) opgesteld.

Wet gemeentelijke watertaken

Gemeenten hebben een steeds grotere en meer integrale rol bij het beheer van regen- en grondwater in bebouwd gebied. De gemeente is verantwoordelijk voor transport en verwerking van water in het openbaar gebied. Bekostiging gebeurt door het huidige rioolrecht om te vormen tot een bredere rioolheffing. De Wet gemeentelijke watertaken is in 2008 ingevoerd en het GRP 2009-2014 is daarop aangepast. Dit GRP 2009-2014 wordt in 2012-2013 geëvalueerd om in 2014 te kunnen starten met het uitwerken van het verbrede GRP 2015-2021. In dit GRP moet in het gemeentelijke beleid concreet zijn vastgelegd welke gemeentelijke watertaken (afvalwater, oppervlaktewaterbeheer, grondwater) er door middel van de verbrede rioolheffing bekostigd worden. Hierbij wordt uitgegaan van een maximaal kostendekkend tarief van 100%. Het uitgangspunt is de financiën in lijn te brengen met de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof), die onder andere als doel heeft de gemeentelijke (kapitaal)lasten structureel te verminderen.

Waterbeheer

In 2007 zijn met het Hoogheemraadschap van Delfland nadere afspraken gemaakt over de overdracht van het beheer van het stedelijk water. Deze afspraken zijn vastgelegd in een convenant. Het merendeel van de thans bij de gemeente rustende beheertaken zijn overgedragen aan het Hoogheemraadschap van Delfland. Een soortgelijk traject met het Hoogheemraadschap van Rijnland is uitgewerkt. Dit heeft tot gevolg dat Rijnland zich specifiek richt op het beheer en onderhoud van haar eigen (hoofd)watergangen. Gedurende 2014 worden er aangaande doelmatig baggeren van watergangen afspraken gemaakt tussen de gemeente en de hoogheemraadschappen. In een later stadium zal ook de Werkorganisatie Duivenvoorde (Wassenaar en Voorschoten) betrokken worden. De inventarisatie van het toekomstige onderhoud van de beschoeiingen is in 2011 uitgewerkt tot een Bagger- en Beschoeiingenplan 2011-2020. Het streven om beschoeiingonderhoud en –vervanging en baggerwerkzaamheden samen te voegen tot één uitvoeringsplanning is in 2011 geëffectueerd. In 2014 zal de uitvoering ervan worden gecontinueerd waarbij de realisatie meer gericht zal zijn op het omzetten van harde beschoeiingen tot meer natuurvriendelijker oevers.

De visie van het gemeentelijke waterplan is in 2007 vertaald naar concrete projecten c.q. maatregelen op het gebied van stedelijk waterbeheer. In 2012–2015 zullen meerdere projecten uit het waterplan worden voorbereid en uitgevoerd. Als gevolg van heroverwegingen zijn verschillende uitvoeringsmaatregelen in Delflands gebied geprioriteerd met een gewijzigde uitvoeringsplanning voor de resterende jaren 2012-2015 tot gevolg. Bij de realisatie van het Waterplan wordt projectmatig vorm gegeven aan een integrale uitvoering. Dit betekent dat bij een waterplanproject ook mogelijke beheergelden (vervanging oevers) en planvorming vanuit bijvoorbeeld het Groenstructuurplan worden meegenomen.

Groen

Het groenstructuurplan biedt met het Bkp en de in 2013 vastgestelde bomennota de uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van het groen. De plannen vormen de basis voor de uitwerking van de wijkgroenbeheerplannen. Het wijkgroenbeheerplan voor de Essesteijn is enige tijd geleden vastgesteld. In 2013 hebben wij aan de hand van dit wijkgroenbeheerplan een deel van het groen in de wijk gerenoveerd. Het wijkgroenbeheerplan voor 't Lien/De Rietvink is in juni 2013 vastgesteld door het college.

Eind 2013 is het bestek voor de renovatiemaatregelen voortkomend uit dit wijkgroenbeheerplan aanbesteed. Het belangrijkste onderdeel is dat er zo'n 130 bomen in de wijk vervangen gaan worden. Ook is in 2013 de renovatie van de binnentuin aan de Van Alphenstraat aanbesteed en al voor een groot deel uitgevoerd.

In 2013 hebben we weer 1/3 van ons bomenbestand gecontroleerd op veiligheid. Dit gebeurt met de VTA methode (Visual Tree Assessment). Het gaat om zo'n 10.000 bomen in onderhoudswijk 1 en 2. Circa 200 bomen moeten uit veiligheidsoverwegingen verwijderd worden. Dit zal in 2014 gebeuren. Begin 2013 zijn we gestart met 5 andere gemeentes om de aankoop van ons plantmateriaal opnieuw aan te besteden. Dit gebeurt samen met de gemeentes Delft, Westland, Voorschoten/Wassenaar, Pijnacker/Nootdorp en Rijswijk. We gaan dan ons plantmateriaal gezamenlijk inkopen en gezamenlijk afspraken hierover maken. Dit traject was in 2013 nog niet afgerond.

Openbare verlichting

Openbare verlichting is meer dan het laten branden van een lamp in de nachtelijke uren. Het is een hulpmiddel dat bijdraagt aan een veilige (verkeersveiligheid) en leefbare (sociale veiligheid) openbare ruimte. Het is daarom een beleidsterrein waarbij het van belang is dat de gemeente zelf een sturende rol heeft bij het definiëren van het beleid en het uitvoeren van het beheer, het onderhoud en het verbeteren van de openbare verlichtingsinstallatie.

Op basis van het beleidsplan Openbare Verlichting 2006-2015 en de meerjarige onderhoudsplannen openbare verlichting vindt het dagelijks onderhoud en vervanging plaats. In 2013 zijn opnieuw diverse vervangingsprojecten gerealiseerd. In Voorburg, onder andere in de wijk Essesteijn de Tulpentuin en de Rozentuin. In Leidschendam, onder andere in de wijk Leidschendam zuid De Tol.

In totaal zijn op basis van ouderdom ongeveer 350 masten compleet vervangen en bij ca. 150 masten is alleen het armatuur vervangen. Alle nieuwe openbare verlichting voldoet aan de normen die hiervoor zijn gesteld in het beleidsplan openbare verlichting.

Met alle vervangingen is in 2013 een energiebesparing gerealiseerd van 3,35%. De totaal gerealiseerde energiebesparing komt hiermee op 21,54% ten opzichte van 2007

De totale opgave vanuit het beleidsplan was in 2015 bedroeg een besparing van 15%. De totale besparing is dus inmiddels 6,54% hoger.

Speelvoorzieningen

Op basis van het Speelruimteplan is in 2006 een Speelruimte-uitvoeringsplan opgesteld, waarin de verdeling van de speellocaties en de wensen van de bewoners zijn opgenomen.

Conform het uitvoeringsplan zijn in 2013 vijf speelplekken gerenoveerd. Dit zijn de speelplekken aan de Kersengarde, de Grashof, Kinderboerderij Essesteijn, Johannes de Bekalaan en de Beethovenlaan. De gerenoveerde speelplekken voldeden niet meer aan de veiligheidseisen van het Attractiebesluit, hiervan waren de speeltoestellen afgeschreven of voldeed inrichting niet meer. Naast instandhouding van de formele speelruimte is bekeken hoe de informele speelruimte kan worden verbeterd. Uitdagend, veilig, schoon en duurzaam zijn hierbij de sleutelwoorden.

Gebouwen

Het onderhoudsbeleid voor de gemeentelijke gebouwen is als volgt te schetsen:

1. Gebouwen eigen huisvesting: conditie 1 à 2, uitstekende tot goede onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw;
2. Onderwijsgebouwen: conditie 1 à 2, idem;
3. Verhuurde panden: conditie 2 à 3, goede tot redelijke onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw;
4. Sportaccommodaties: conditie 2 à 3, idem.

Ad 1 en ad 2.

De gebouwen voor de eigen huisvesting en het onderwijs zijn in een uitstekende tot goede onderhoudstoestand gehouden afhankelijk van de ouderdom van het gebouw. Hierdoor konden deze gebouwen adequaat worden gebruikt veelal naar tevredenheid van de gebruikers.

Verder moeten deze gebouwen een goed verzorgde uitstraling geven naar de eigen burgers en andere bezoekers van onze gemeente. In het algemeen leidt dit tot een goed imago van de gemeente naar de buitenwacht.

Ad 3 en ad 4.

Het streven is geweest, de verhuurde panden en de sportaccommodaties in een goede tot redelijke onderhoudstoestand te houden afhankelijk van de ouderdom van het gebouw. De gebruikers van de verhuurde panden zijn zelf verantwoordelijk voor het huurdersonderhoud vooral aan de binnenkant. Dit huurdersonderhoud is naar behoren uitgevoerd gecombineerd met redelijk tot goed eigenarenonderhoud gaven/geven de panden een verzorgde indruk. Met name de gebruikers van de sportaccommodaties konden zodoende naar tevredenheid hun sport beoefenen. De sportaccommodaties worden veelal zeven dagen per week van 's morgens vroeg tot 's avonds laat zeer intensief gebruikt wat een redelijke tot goede onderhoudstoestand nodig maakt.

Het beheer van alle gemeentelijke gebouwen wordt uitgevoerd op basis van het bovenstaande beleid en in overeenstemming met de technische meerjarige onderhoudsplannen. In de begroting was/is voldoende budgettaire ruimte ingebouwd voor de uitvoering van het meerjarige beheers- en onderhoudskader voor in dit geval het jaar 2013. Daarmee was/is duurzame instandhouding van de voorzieningen geborgd.

Tabel 1

Onderhoudskosten	Raming 2013	Werkelijk 2013
<u>Programma Inwoners</u>		
a. Gebouwen	199	185
b. Sociaal-culturele gebouwen	298	168
<u>Programma Leefbaarheid en wonen</u>		
a. Gebouwen	127	95
b. Kunstobjecten buiten	30	26
c. Speelvoorzieningen	100	82
d. Sportparken / Zwembad	418	487
e. Schone leefomgeving	52	78
f. Waterwegen en beschoeiingen	490	359
g. Rioleringen	369	181
h. Openbaar groen	1.908	1.770
i. Begraafplaatsen	200	173
<u>Programma Ruimtelijke en economische ontwikkeling</u>		
a. Gebouwen, panden en gronden	650	146
b. Parkeren	26	28
c. Wegen	2.024	2.050
d. Materieel gladheidsbestrijding	23	41
e. Straatmeubilair	19	8
f. Bruggen, viaducten, etc. (kunstwerken)	97	108
g. Openbare verlichting	250	155
h. Verkeersregelinstanties / maatregelen	100	92
Subtotaal programma's	7.380	6.232
<u>Bedrijfsvoering</u>		
a. Gebouwen	495	495
b. Installaties	31	19
c. Automatisering (hardware) en telecommunicatie	101	128
d. Vervoermiddelen	122	114
e. Groen	12	8
f. Overige interne diensten / ondersteuning	4	1
Subtotaal bedrijfsvoering	765	765
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	8.145	6.997

Bedragen x € 1.000

F. VERBONDEN PARTIJEN

Beleidsmatig kader

Deze paragraaf gaat in op de partijen met wie de gemeente een bestuurlijke relatie heeft en waarin zij een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang betekent dat de gemeente een zetel in het bestuur bezet of stemrecht heeft. Een financieel belang betekent dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente. De werkzaamheden van de verbonden partijen moeten een publiek belang dienen. De raad of het college zetten verbonden partijen in als middel om gemeentelijk beleid te realiseren.

Onze visie op verbonden partijen baseren wij op de uitgangspunten voor regionale samenwerking. Die uitgangspunten zijn namelijk ook van invloed op het deelnemen aan een verbonden partij en gaat uit van twee sporen: strategische samenwerking en samenwerking op uitvoeringsniveau.

Met *strategische samenwerking* wordt de samenwerking bedoeld die erop gericht is de belangen van Leidschendam-Voorburg op de lange termijn in de regio veilig te stellen.

Samenwerking op *uitvoeringsniveau* omvat meer praktische taken waarbij schaalvergroting vaak voortkomt uit de wens tot efficiency, kwaliteitsverbetering van de dienstverlening en het verminderen van de kwetsbaarheid.

In 2013 hebben wij gewerkt aan een nieuwe nota verbonden partijen. Die zal in 2014 moet worden vastgesteld.

Lijst van verbonden partijen

Naam	Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk e.o.	
programma	Werk en inkomen	
doelstelling	De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening. Doel is dat iedere persoon met een sociale werkvoorzieningsindicatie op het voor hem of haar maximaal haalbare niveau werkzaam is. De deelnemers hebben de uitvoering ondergebracht bij de DSW.	
Bestuurlijk belang	In het algemeen bestuur is de gemeente vertegenwoordigd met twee wethouders. In het dagelijks bestuur met één wethouder.	
Overige deelnemende gemeenten	Rijswijk en Zoetermeer	
Vestigingsplaats	Rijswijk (statutair)	
Veranderingen in het belang van de gemeente in de verbonden partij	22%. Het belang is gerelateerd aan het aantal arbeidsjaren vanuit Leidschendam-Voorburg. Was 25 % in 2011.	
	Per 1 januari 2013	Per 31 december 2013
Eigen vermogen	€ 1.759.904,- (reserve weerstandsvermogen en nog te bestemmen resultaat)	€ n.n.b.000,- (reserve weerstandsvermogen en nog te bestemmen resultaat)
Vreemd vermogen	€ 5.459.615,- (voorzieningen, lang- en kortlopende schulden)	€ n.n.b.000,- (voorzieningen, lang- en kortlopende schulden)
Resultaat over 2013	- € ....000,- Na gemeentelijke bijdragen in Exploitatie-tekort ad € n.n.b.000,-: € 000,-	
Verantwoording over de voorgenomen of gerealiseerde prestaties en activiteiten	Het afgelopen jaar hebben de gemeenten samen met DSW een aantal pilotprojecten opgezet in het kader van de herstructurering. Het ging om groepsgewijze re-integratie trajecten bij reguliere werkgevers. In 2014 worden de pilots verder ontwikkeld en uitgebreid. De besluitvorming over de herstructurering DSW heeft bij partner Zoetermeer meer tijd gekost dan oorspronkelijk verwacht. Het was hierdoor niet mogelijk alle onderdelen van de herstructurering al vorm te geven. In 2014 is hierdoor nog sprake van een overgangsmodel en wordt de organisatorische vormgeving en inrichting verder uitgewerkt.	

Naam	GGD Zuid-Holland West	
programma	Werk en inkomen	
doelstelling	Efficiënt uitvoeren van taken die vermeld staan in de Wet publieke gezondheid (Wpg) en de taken die bij of krachtens andere wetten aan de GGD zijn opgedragen.	
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Leidschendam-Voorburg is niet vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.	
Overige deelnemende gemeenten	Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer	
Vestigingsplaats	Zoetermeer	
Veranderingen in het belang van de gemeente in de verbonden partij	Ongewijzigd, 13,5%	
	Per 1 januari 2013	Per 31 december 2013
Eigen vermogen	- € 328.000,-	- € n.n.b.000,-
Vreemd vermogen	€ 6.105.000,-	€ n.n.b.000,-
Resultaat over 2013	- € n.n.b.000,-	
Verantwoording over de voorgenomen of gerealiseerde prestaties en activiteiten	De GGD ZHW is per 1 januari 2014 opgegaan in de nieuwe gemeenschappelijke regeling GGD Haaglanden, waarin ook de gemeente Den Haag is vertegenwoordigd. Op deze wijze geven de deelnemende gemeenten invulling aan de eis uit de Wpg dat een GGD dezelfde regio moet omvatten als de veiligheidsregio. Het pand aan de Brechtzijde is verkocht. De GGD ZHW zal in 2014 worden geliquideerd zodra de jaarrekening is opgemaakt.	

Naam	Reinigingsbedrijf Avalex	
programma	Leefbaarheid en wonen	
doelstelling	Efficiënte inzameling van huishoudelijk afval. Door de inzameling regionaal op te pakken beoogt de gemeente schaalvoordelen te behalen op vooral de logistiek en de verwerkingskosten.	
Bestuurlijk belang	In het algemeen bestuur is de gemeente vertegenwoordigd met twee wethouders. In het dagelijks bestuur met één wethouder.	
Overige deelnemende gemeenten	Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk en Wassenaar	
Vestigingsplaats	Rijswijk	
Veranderingen in het belang van de gemeente in de verbonden partij	Ongewijzigd, 22,8%	
	Per 1 januari 2013	Per 31 december 2013
Eigen vermogen	- € 1.844.000,-	- € n.n.b.000,-
Vreemd vermogen	€ 33.932.000,-	€ n.n.b.000,-
Resultaat over 2013	- € n.n.b.000,-	
Verantwoording over de voorgenomen of gerealiseerde prestaties en activiteiten	In 2013 is nader onderzoek gedaan naar de aanbevolen voorkeursvarianten voor het toekomstige governance model voor ons reinigingsbedrijf Avalex. Dit heeft geleid tot het voornemen van het AB Avalex om de GR op termijn om te vormen tot een zelfstandige overheids NV. Mede op basis van een second opinion heeft de raad onder voorwaarden positief gereageerd op dit voornemen; eerst wordt de financiële positie van Avalex op orde gebracht en wordt een gezamenlijke afvalvisie van de gemeenten ontwikkeld. Ten aanzien van de financiële positie is op basis van de eerste drie kwartaalrapportages 2013 vastgesteld dat Avalex financieel op schema ligt, inclusief het efficiëntieprogramma. De verwachting is dat het jaarresultaat 2013 positief is.	

Naam	VOF Leidschendam Centrum	
programma	Ruimtelijke en economische ontwikkeling	
doelstelling	Gezamenlijk uitvoering geven aan de grondexploitatie voor Leidschendam-Centrum en daarmee aan de realisatie van de herstructurering van het gebied.	
Bestuurlijk belang	De gemeente is door een wethouder vertegenwoordigd in de vof.	
Overige deelnemende organisaties	Ontwikkelingscombinatie Schouten De Jong/Bouwfonds MAB (hierna SJB)	
Vestigingsplaats (statutair)	Ruimtelijke en economische ontwikkeling	
Veranderingen in het belang van de gemeente in de verbonden partij	Ongewijzigd, 50%	
	Per 1 januari 2013	Per 31 december 2013
Eigen vermogen	- € 5.000.000,-	- € n.n.b.000,-
Vreemd vermogen	- € 17.604.000,-	- € n.n.b.000,-
Resultaat over 2013	€ n.n.b.000,-	
Verantwoording over de voorgenomen of gerealiseerde prestaties en activiteiten	Met de ontwikkelende partijen zijn nieuwe afspraken gemaakt over de planning en een vast schema van afnemen van de gronden. Zie daarvoor het raadsbesluit van 17 december 2013. Hierdoor is het risicoprofiel afgenomen en is sprake van een sluitende grondexploitatie.. In afwachting van de verdere bouwplannen heeft de directie van de vof besloten het openbare gebied woonrijp te maken en de kavels waar mogelijk op te schonen en in te zaaien, zodat het gebied er in netjes bij ligt. In januari 2013 heeft de Europese Commissie geoordeeld dat de grondprijzverlaging inzake Damplein staatsteun betreft die terugbetaald moet worden. In afwachting van de beroepzaak (de staat, de gemeente en de ontwikkelende partijen zijn in beroep gegaan) moet de vermeende steun terugbetaald worden aan de vof. De gemeente heeft SJB inmiddels gedagvaard tot terugbetaling.	

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden	
programma	Veiligheid en handhaving	
doelstelling	De uitvoering van gemeentelijke taken op het gebied van de milieuvergunningverlening, -toezicht (buitentoezicht op bodem en het toezicht op zwaardere/complexere milieu-inrichtingen) en -handhaving. De gemeenten en provincie blijven het bevoegd gezag, maar de uitvoering van de taken gebeurt in de ODH.	
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.	
Deelnemende overheden	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer en provincie Zuid-Holland	
Vestigingsplaats (statutair)	Den Haag	
Veranderingen in het belang van de gemeente in de verbonden partij	Ongewijzigd, 2%	
	Per 1 januari 2013	Per 31 december 2013
Eigen vermogen	€ 000,-	€ n.n.b.000,-
Vreemd vermogen	€ 000,-	€ n.n.b.000,-
Resultaat over 2013	€ n.n.b.000,-	
Verantwoording over de voorgenomen of gerealiseerde prestaties en activiteiten	Vanaf 1 april 2013 verricht de ODH de taken op het gebied van milieuvergunningverlening, -toezicht en -handhaving in opdracht van de negen gemeenten en de provincie Zuid-Holland. Het jaar 2013 was in veel opzichten een echt startjaar, dat werd gekenmerkt door een grote dynamiek en de nodige improvisaties in de bedrijfsvoering en taakuitvoering. Het jaar 2014 wordt voor de ODH het eerste volle jaar, waarin zij op een	

	min of meer normale manier operationeel is. Leidschendam-Voorburg houdt vooralsnog vast aan het overdragen van alleen de verplichte taken. Op termijn bezien wij of uitbreiding van het overgedragen takenpakket zinvol is.	
Naam	Veiligheidsregio Haaglanden	
programma	Veiligheid en handhaving	
doelstelling	De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweezorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.	
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.	
Overige deelnemende gemeenten	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Veranderingen in het belang van de gemeente in de verbonden partij	Ongewijzigd, 7,03%	
	Per 1 januari 2013	Per 31 december 2013
Eigen vermogen	€ 10.074.000,-	€ n.n.b.000,-
Vreemd vermogen	€ 68.463.000,-	€ n.n.b.000,-
Resultaat over 2013	€ n.n.b.000,-	
Verantwoording over de voorgenomen of gerealiseerde prestaties en activiteiten	<p>In 2013 heeft de VRH een convenant voor interregionale samenwerking tussen de veiligheidsregio's in de provincie Zuid-Holland ondertekend. Op basis daarvan is in 2013 een interregionale oefening op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing gehouden.</p> <p>Daarnaast zijn de meldkamers van politie, brandweer en zorgambulance in 2013 integraal onderdeel geworden van de gemeenschappelijke meldkamer van Veiligheidsregio Haaglanden. Deze meldkamer bevindt zich in het nieuwe kantoorgebouw De Yp van de Politie eenheid Den Haag.</p> <p>Tot slot is in 2013 voortgang geboekt met de uitvoering van diverse onderdelen van het visiedocument "Op Koers", die moet leiden tot een brandweer-organisatie met een hoger maatschappelijk rendement. Als onderdeel daarvan heeft in 2013 een ontwerp voor de nieuwe brandweerorganisatie het traject van de ondernemingsraad doorlopen. Hiermee wordt tevens verder invulling gegeven aan de eind 2011 door het algemeen bestuur opgelegde taakstellende bezuiniging van 10%. Deze bezuiniging moet in 2015 structureel zijn gerealiseerd. Als zodanig wordt tevens een substantiële bijdrage geleverd aan de lopende bezuinigingsdoelstelling van de gemeente Leidschendam-Voorburg.</p>	

Naam	Stadsgewest Haaglanden (SGH)
programma	bestuur
doelstelling	Komen tot een goed bereikbare regio met een sterke economische concurrentiepositie en een aantrekkelijk leef-, woon- en vestigingsklimaat. Taken van het Stadsgewest zijn verkeer en vervoer, wonen, ruimtelijke ordening, groen, milieu, economische ontwikkeling, agribusiness en jeugdzorg.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door vier raadsleden en een wethouder en in het dagelijks bestuur door een wethouder.
Overige deelnemende gemeenten	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk,

	Wassenaar, Westland en Zoetermeer	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Veranderingen in het belang van de gemeente in de verbonden partij	Ongewijzigd, 7,03%	
	Per 1 januari 2013	Per 31 december 2013
Eigen vermogen	€ 10.925.775,-	€ n.n.b.000,-
Vreemd vermogen	€ .000,-	€ n.n.b.000,-
Resultaat over 2013	€ n.n.b.000,-	
Verantwoording over de voorgenomen of gerealiseerde prestaties en activiteiten	<p>Het stadsgewest heeft de haar toevertrouwde taken uitgevoerd naast het voorbereiden van het proces van afbouw.</p> <p>Voor het afbouwproces is een plan van aanpak opgesteld om enerzijds te bepalen wat met de taken die niet overgaan naar de Metropoolregio en anderzijds om de afbouw van de organisatie goed te laten verlopen.</p> <p>Het wetsvoorstel tot afschaffing van de Wgr-plus is in 2013 naar de Tweede Kamer gestuurd.</p>	

Naam	Dunea N.V.	
programma	Algemene dekkingsmiddelen	
doelstelling	Het leveren van betrouwbaar drinkwater en het beheren van de duinen tussen Monster en Katwijk.	
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht tijdens de algemene vergadering van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Dunea N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder. Statutair is vastgelegd dat Dunea geen dividend uitkeert.	
Overige deelnemende gemeenten	Den Haag, Hillegom, Katwijk, Lansingerland, Leiden, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Pijnacker-Nootdorp, Rijnwoude, Rijswijk, Teylingen, Voorschoten, Wassenaar, Zoetermeer en Zuidplas	
Vestigingsplaats (statutair)	Zoetermeer	
Veranderingen in het belang van de gemeente in de verbonden partij	Ongewijzigd, 6,05%	
	Per 1 januari 2013	Per 31 december 2013
Eigen vermogen	€ 161.876.000,-	€ n.n.b.
Vreemd vermogen	€ 231.978.000,-	€ n.n.b.
Resultaat over 2013	€ n.n.b.	
Verantwoording over de voorgenomen of gerealiseerde prestaties en activiteiten	Er waren in 2013 geen belangrijke ontwikkelingen naast de going concern-taken van het bedrijf.	

Naam	Eneco Holding N.V.	
Programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Doelstelling	Duurzame energie voor iedereen. De klanten van vandaag en in de toekomst moeten kunnen rekenen op betaalbare, betrouwbare en schone energie.	
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Eneco Holding N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.	
25 gemeenten zijn Eneco's aandeelhouders, met als grootste	Rotterdam, Den Haag, Dordrecht, Leidschendam-Voorburg, Lansingerland, Delft, Zoetermeer en Pijnacker-Nootdorp	
Vestigingsplaats (statutair)	Rotterdam	
Veranderingen in het belang van de gemeente in de verbonden partij	Ongewijzigd, 3,44%	
	Per 1 januari 2013	Per 31 december 2013

Eigen vermogen	€ 4.444.000.000,-	€ 4.588.000.000
Vreemd vermogen	€ 4.357.000.000,-	€ 4.610.000.000
Resultaat over 2013	€ 241.000.000	
Verantwoording over de voorgenomen of gerealiseerde prestaties en activiteiten	De Autoriteit Consument en Markt (ACM) wil de transporttarieven voor elektriciteit en gas verlagen. Dit heeft naar verwachting effect op de winstgevendheid en daarmee op het dividend. De precieze financiële gevolgen hiervan voor Eneco zijn nog niet bekend. De lagere transportkosten betekenen voor de afnemers een lagere prijs van elektriciteit en gas.	

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	
programma	Algemene dekkingsmiddelen	
doelstelling	BNG Bank (dit is de nieuwe benaming) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op de BNG Bank. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.	
Deelnemende overheden	gemeenten, provincies, waterschappen	
Vestigingsplaats (statutair)	Den Haag	
Veranderingen in het belang van de gemeente in de verbonden partij	Ongewijzigd, 0,36%	
	Per 1 januari 2013	Per 31 december 2013
Eigen vermogen	€ 2.752.000.000,-	€ n.n.b.
Vreemd vermogen	€ 139.476.000.000,-	€ n.n.b.
Resultaat over 2013	€ n.n.b.	
Verantwoording over de voorgenomen of gerealiseerde prestaties en activiteiten	In december 2013 is het schatkistbankieren gestart en BNG Bank gaat de gemeenten vanaf 2014 faciliteren voor wat betreft de aansluiting met de schatkist. Liquiditeitoverschotten van lagere overheden moeten dan aangehouden worden in de schatkist, ook wel schatkist beleggen genoemd. Ook ziet de BNG Bank een rol voor haar weggelegd om gemeenten te ondersteunen bij het aan elkaar lenen van geld. Wanneer gemeenten met een overschot lenen aan gemeenten met een tekort heeft dit het zelfde effect op het EMU saldo als het schatkist beleggen. Hiermee kunnen renterisico's voor de gemeenten beperkt worden. De BNG Bank verwacht van het schatkistbankieren geen noemenswaardige nadelige financiële gevolgen te hebben.	

G. WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Algemeen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen en haar taken te kunnen voortzetten. Het is immers van belang te kunnen beschikken over voldoende weerstandsvermogen, zowel in structurele als incidentele zin, om tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit direct ten koste gaat van het gemeentelijke beleid en de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

In de paragrafen weerstandsvermogen van de begroting en de rekening wordt inzicht gegeven in de omvang, de dekking en de beheersing van de risico's waarmee de gemeente kan worden geconfronteerd. Het geeft aan hoe robuust de financiële positie is en gaat in op de vraag hoe financiële risico's kunnen worden opgevangen. Voor het beoordelen van deze robuustheid is inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's, die de gemeente loopt en de aanwezige weerstandscapaciteit voor de dekking van deze risico's.

Onder een risico wordt verstaan: een niet door de gemeente te beïnvloeden gebeurtenis, onvoorspelbaar en onafwendbaar indien deze zich voordoet, met veelal financiële of materiële gevolgen die niet specifiek af te dekken zijn. Het kenmerk van een risico is dat het onafwendbaar is, dat er geen keuzemogelijkheden zijn. De gemeente kan zich soms indekken tegen risico's, bijvoorbeeld door verzekeringen af te sluiten. In het kader van het weerstandsvermogen gaat het dus om die resterende risico's, die niet in de exploitatie of anderszins zijn op te vangen.

Afhankelijk van de verhouding tussen risico's en weerstandscapaciteit, kan worden besloten de beschikbare middelen voor het opvangen van risico's te verhogen of te verlagen. Ook kunnen op basis van dit inzicht maatregelen worden genomen om risico's te beperken.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die zich onverwachts kunnen voordoen en die van substantiële aard zijn, te kunnen dekken. Dit kunnen zowel incidentele als structurele middelen zijn: de reserves, de (onbenutte) belastingcapaciteit en de post voor onvoorziene uitgaven. De samenstelling van de weerstandscapaciteit per 31 december 2013 wordt gegeven in tabel 1.

Tabel 1

Weerstandscapaciteit	Soort	Bedrag
a. Algemene reserve met bufferfunctie	Incidenteel	7.407
b. Ruimte op de begroting/onvoorzien	Incidenteel	113
c. Ruimte op de begroting/onvoorzien	Structureel	57
d. Algemene reserve met bufferfunctie grondexploitaties	Incidenteel	5.082
e. Reserve recessie	Incidenteel	5.795
Totaal		18.454

Bedragen x € 1.000

De algemene reserve met bufferfunctie is bestemd voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's die geen betrekking op de grondexploitaties hebben. De post voor onvoorziene uitgaven bestaat uit een structureel en incidenteel deel en is bestemd voor de dekking van onvoorziene, onontkoombare en onuitstelbare lasten.

De algemene reserve met bufferfunctie grondexploitaties dient specifiek voor de afdekking van financiële risico's, die zijn verbonden aan de grondexploitaties en waar niet op een andere manier in is voorzien. De reserve recessie is speciaal gevormd voor de dekking van nadelige gevolgen van de economische crisis.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de ongedekte financiële risico's en de financiële weerstandscapaciteit om deze risico's op te kunnen opvangen. Het gaat om de mate waarin de gemeente in staat is financiële middelen vrij te maken en maatregelen te nemen om incidentele en structurele financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van het bestaande beleid en de gemeentelijke dienstverlening. Naarmate risico's beter kunnen worden afgedekt en opgevangen, is sprake van een groter weerstandsvermogen. Om een waardeoordeel te kunnen geven over het weerstandsvermogen is het noodzakelijk dat het wordt afgezet tegen een norm.

Een algemeen gehanteerde norm bij gemeenten is een waarderingstabel opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit van Utrecht (zie tabel 2). In deze tabel wordt in de vorm van een ratio een oordeel gegeven over het weerstandsvermogen. Deze ratio wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door het risicoprofiel. Aan de hand van een inventarisatie van de risico's komt het risicoprofiel van afgerond € 7 miljoen per 31 december 2013 tot stand (zie tabel 5).

Tabel 2

Ratio waardering weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

De ratio's over de jaren 2012 en 2013 zijn berekend in onderstaande tabel.

Tabel 3

Ratio	Rekening 2012	Rekening 2013	Begroting 2013
1. Risicoprofiel	11.000	11.300	5.700
2. Weerstandscapaciteit	19.456	18.454	19.600
3. Ratio (verhouding tussen 1 en 2)	1,8	1,63	3,43
4. Ruimte (verschil tussen 1 en 2)	8.456	7.154	13.900

Bedragen x € 1.000

Uit tabel 3 blijkt dat de weerstandscapaciteit gemeten aan de algemene norm van de NAR, ruim voldoende is.

Stresstest

Mede voor de beoordeling van het weerstandsvermogen onderzoeken wij periodiek door middel van een stresstest de financiële gevolgen van verschillende exogene schokken voor onze gemeente. De exogene schokken betreffen scenario's van een financiële crisis (stijging rente en inflatie), een sociaaleconomische crisis (economische krimp en stijging werkloosheid), een vastgoedcrisis, een humanitaire ramp en een omvangrijke rijks bezuiniging. Er zijn extreme, maar plausible scenario's voor deze exogene schokken gehanteerd.

Het model van de stresstest is door SEO Economisch Onderzoek gebouwd op basis van de financiële verslaglegging van onze gemeente. In het model wordt een kwantitatieve relatie gelegd tussen de variabelen waarin de exogene schokken zich uiten, en de verschillende posten in de baten- en lastenrekening en de balans van onze gemeente die door die schokken worden beïnvloed.

Het model is flexibel opgezet zodat ook de effecten van zwaardere en minder zware scenario's, en de effecten van verschillende combinaties van schokken kunnen worden berekend. Ook worden de financiële effecten berekend van gebeurtenissen die mogelijk samenhangen met de onderzochte schokken, zoals aanspraken op de garantiestellingen die de gemeente heeft afgegeven.

De stresstest is uitgevoerd op de jaarrekening 2013 (het basisscenario) en leidt tot de effecten zoals opgenomen in tabel 4.

Tabel 4

Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018	Gem. per jaar Jaarrekening 2013	Gem. per jaar Jaarrekening 2012
<u>1. Financiële crisis:</u>							
a. Lange rente	-272	-1.526	-3.356	-5.095	-5.191	-3.088	-3.300
b. Inflatie	-46	374	1.198	1.881	2.310	1.143	450
<u>2. Sociaal economische crisis:</u>							
a. Economische groei	-170	-266	-349	-414	-436	-327	-500
<u>3. Werkloosheid</u>							
3. Werkloosheid	-100	-982	-1.705	-2.254	-1.469	-1.302	-3.400
<u>4. Vastgoedcrisis:</u>							
a. Inclusief kostendaling grondbedrijf	2.192	-8.356	-2.520	-4.375	-5.126	-3.637	-3.800
b. Exclusief kostendaling grondbedrijf	317	-1.087	-315	-557	-660	-460	-6.000
<u>5. Rijksbezuiniging</u>							
5. Rijksbezuiniging	0	-1.440	-2.820	-4.140	-5.460	-2.772	-2.800
<u>6. Humanitaire ramp</u>							
6. Humanitaire ramp	-7.000	-14.500	-14.500	-14.000	-13.500	-12.700	-12.700

Bedragen x € 1.000

De gepresenteerde financiële effecten zijn de bedragen waarmee in een crisisscenario de financiën van de gemeente verslechteren ten opzichte van de financiële positie in het basisscenario ofwel het verslagjaar 2013. Een negatief effect in een jaar moet daarom gezien worden als het bedrag waarmee de financiële positie van de gemeente in een crisisscenario verslechterd bij het uitblijven van een beleidsreactie gericht op het opvangen of afzwakken van deze effecten.

De algemene conclusie is dat het weerstandsvermogen van onze gemeente in 2013 zodanig is, dat er voldoende ruimte is om de effecten van de individuele schokken en ook een cumulatie van schokken in financiële zin op te vangen. Onze gemeente heeft relatief veel vermogen belegd in vaste activa. Indien de gemeente de financiële wendbaarheid zou willen vergroten ten einde risico's van exogene schokken verder af te dekken, dan is een aantal financiële maatregelen voor handen. Eén daarvan is het verkopen van ons aandelenbezit, onderdeel van de gemeentelijke stille reserves.

De waarde van het gemeentelijk aandelenbezit wordt op basis van het eigen vermogen van de betreffende bedrijven geschat op in totaal circa € 167 miljoen (Eneco € 150 miljoen, Dunea € 10 miljoen en BNG € 7 miljoen). De marktwaarde van de aandelen is onbekend omdat de bedrijven niet beursgenoteerd zijn. De verkoop van de aandelen is beperkt tot de medeaandeelhouders. Eneco en de BNG keren in tegenstelling tot Dunea een deel van de winst uit in dividend.

De omschreven risico's zijn in tabel 5 gekwantificeerd, waarbij door een inschatting van de kans dat de gebeurtenis zou kunnen optreden het risicoprofiel ontstaat. Overigens suggereren de bedragen nauwkeurig te zijn. Het zijn echter inschattingen en uitkomsten van een kansberekening.

Tabel 5

Omschrijving	Maximale omvang	Kans			Gemiddelde omvang	Risicoprofiel (kans x gemiddelde omvang)
		10%	30%	70%		
<u>1. Gemeenschappelijke regelingen</u>						
a. GGD	vervallen					
b. DSW	500			X	250	200
c. Avalex	500		X		250	100
<u>2. Openeinderegelingen</u>						
a. BUIG	2.400	X			1.200	100
b. Wmo	500	X			250	100
c. Decentralisaties Sociaal domein (3D's)	4.000		X		2.000	600
<u>3. Grondexploitaties</u>	19.000			X	9.500	6.700
<u>4. Algemene uitkering Gemeentefonds</u>	5.000		X		2.500	800
<u>5. Overige</u>						
a. Bodemsaneringen	5.000			X	2.500	1.800
b. Lagere huuropbrengsten	2.000		X		1.000	300
c. Dividend Eneco	1.300			X	650	500
d. Metropoolregio	500	X			250	100
Totalen						11.300

Bedragen x € 1.000; risicoprofiel afgerond op 100 naar boven.

Wij gaan onderstaand in op de risico's die meegenomen worden voor de bepaling van het risicoprofiel van de gemeente (zie tabel 5).

1. Gemeenschappelijke regelingen.

a. Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zuid-Holland West (GGD-ZHW)

Op 1 januari 2014 is de nieuwe gemeenschappelijke regeling, GGD-Haaglanden van start gegaan. De eerste begroting van GGD-Haaglanden wordt begin 2014 vastgesteld. Deze begroting heeft uw raad al gepasseerd voor het leveren van een zienswijze. In de begroting is het uitgangspunt dat de gemeentelijke bijdragen door deze fusie niet meer stijgen dan het inflatiepercentage.

In de gemeentelijke begroting is voorzien dat een inflatiecorrectie zou worden toegepast. Op dit onderdeel vervalt dus het risico voor de GGD. Het risico ten aanzien van frictiekosten die mogelijk door de samenvoeging van beide GGD-en zou kunnen optreden is niet meer actueel. Het pand aan de Brechtzijde is eind 2013 verkocht en de overgebleven medewerkers die niet geplaatst konden worden bij de GGD Haaglanden zijn allen of geplaatst bij een gemeente van een van de deelnemers of krijgen een regeling aangeboden. Alle kosten die daarmee gemoeid zijn worden verrekend met de verkoopopbrengsten van het pand aan de Brechtzijde. In de jaarrekening 2013 zullen alle onderwerpen ten aanzien van de liquidatie worden afgehandeld. Vermoedelijk komen deze stukken in maart of april gereed voor besluitvorming.

b. Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk en Omstreken (DSW)

De deelnemende gemeenten aan de DSW zijn genoodzaakt tot een herstructurering van de DSW om de (toekomstige) tekorten te beperken dan wel weg te nemen. De komende jaren is de omvang van de bijdrage van onze gemeente aan de DSW, bestaande uit een bijdrage in de herstructurering en een bijdrage in het exploitatietekort uiterst onzeker. Dit hangt sterk af van economische ontwikkelingen en het succes van de herstructurering. Indien de herstructurering van de DSW in het geheel geen resultaat oplevert voorspelt het herstructureringsplan een exploitatietekort dat structureel zal oplopen tot € 3,5 miljoen. Dit is € 2,5 miljoen meer dan het exploitatietekort van € 1 miljoen waarmee in de (meerjaren)begroting van de DSW rekening is gehouden. Het aandeel van gemeente Leidschendam-Voorburg bedraagt 21%. Wat neer zou komen op afgerond € 0,5 miljoen. Gegeven de huidige economische onzekerheden dient dit risico als hoog te worden gekwalificeerd (70%).

c. Regionaal reinigingsbedrijf Avalex

De begroting 2014 en de meerjarenraming van het reinigingsbedrijf Avalex bevat een pakket aan maatregelen om de tekorten bij het bedrijf om te buigen en het eigen vermogen weer op peil te brengen. Het risico bestaat dat Avalex niet volledig slaagt in de realisatie van de voorgenomen bezuinigingen en dat de deelnemende gemeenten financieel moeten bijspringen.

2. Openeinderegelingen

a. Wet BUIG bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG)

De huidige economische ontwikkelingen kunnen leiden tot een forse toeloop op de uitkeringen voor inkomensvoorzieningen. De omvang van het rijksbudget voor deze voorzieningen is met onzekerheden omgeven. Het rijk stelt een macrobudget vast. Ontwikkelingen in het landelijke volume bijstandsgerechtigden worden daarbij door het rijk opgevangen. Wanneer de lokale ontwikkeling van het bijstandsvolume in negatieve zin afwijkt van de landelijke ontwikkeling kan de rijksbijdrage te kort schieten. Het risico voor de gemeente is gemaximeerd op 10%.

b. Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De voorzieningen Wmo moeten worden geleverd, ook als het budget voor het betreffende jaar niet toereikend is. De verstrekking van de voorziening is gebaseerd op een objectief indicatiesysteem met als grondslag het ICF (internationaal geclassificeerd functiebeperkingen systeem). Ook de omvang van het budget dat door het rijk beschikbaar wordt gesteld is een financieel risico.

c. Decentralisaties Sociaal Domein (3 D's)

Bij de decentralisatie van taken vanuit het Rijk is er sprake van diverse kansen en risico's. Op de budgetten die het rijk hiervoor beschikbaar stelt wordt flink gekort. Het is een reëel risico dat de gemeente deze kortingen niet geheel kan opvangen met beleidswijzigingen en een integrale gebiedsgerichte aanpak van de dienstverlening. Het risico zit in het feit dat de beleidsbijstelling pas later effect sorteert. Zo laat de omvorming van de jeugdzorg in bijv. Denemarken in de eerste jaren een toename van het gebruik zien, aangezien er actiever in de wijken hulp wordt aangeboden, terwijl de bestaande cliënten nog hun huidige zorg mogen behouden. Voor de WMO-AWBZ geldt ook het risico dat beleidswijziging pas later een financieel effect sorteert. De gemeente kan daarnaast te maken krijgen met bijvoorbeeld risico's als gevolg van schaalnadelen, risico's op het gebied van kwaliteit van voorzieningen et cetera. Deze "kwalitatieve" risico's moeten door een goede implementatie van de taakdecentralisaties in onze gemeente worden geminimaliseerd. In het stappenplan 3D's, welke op 28 januari 2014 is vastgesteld in het college van B&W zijn naast bovengenoemde risico's ook enkele nu te kwantificeren risico's benoemd.

Het gaat dan om de verplichting om als gemeente persoonsgebonden budgetten te leveren. Het is gemeenten echter niet toegestaan om op korte termijn deze budgetten te korten, terwijl er op de rijksvergoeding wel direct wordt gekort.

Het tweede te kwantificeren risico betreft het deel van de huishoudelijke hulp dat de gemeente op dit moment op andere onderdelen van de gemeentebegroting inzet. Het is niet reëel om te verwachten dat de korting van 40% alleen op Huishoudelijke Hulp kan worden gevonden, aangezien de huishoudelijke hulp binnen L-V in de lopende begroting 2014 al voor € 2,2 mln minder dan het Rijksbedrag wordt uitgevoerd en begroot.

Het totaal maximumbedrag van de risico's wordt ingeschat op € 5,23 mln. Om de risico's op te vangen is voor 2015 een stelpost in de begroting opgenomen van € 1,24. Het resterende maximale risico van € 4 mln is in de tabel opgenomen.

3. Grondexploitaties

De risico's met betrekking tot de gemeentelijke grondexploitaties zijn beschreven in de paragraaf grondbeleid. Korthedshalve verwijzen wij daarnaar.

Daarnaast staat de gemeente garant voor de betaling van rente en aflossing van een door de BNG Bank verstrekte kredietfaciliteit aan de VOF Leidschendam Centrum.

4. Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

Mogelijke extra rijks bezuinigingen en de effecten ervan op het Gemeentefonds, de specifieke uitkeringen en de taakoverdrachten van het rijk naar de gemeenten (efficiencykortingen) blijven met onzekerheden omgeven. Ook de herijking van het Gemeentefonds in 2014 kan tot herverdeeleffecten leiden. Ten opzichte van de laatste beoordeling van de risico's lijkt de kans op en de omvang van de mogelijke financiële effecten kleiner geworden.

5. Overige

a. Bodemsaneringen (RO)

Alle (potentieel) verontreinigde locaties moeten vóór 2030 zijn onderzocht en waar nodig zijn gesaneerd. Een uitzondering hierop zijn de spoedlocaties waar een humaan of verspreidingsrisico aanwezig is. Deze verontreinigde locaties dienen vóór 2015 te zijn gesaneerd danwel moeten maatregelen zijn genomen waarbij de risico's worden beheerst.

In onze gemeente bevindt zich één spoedeisende locatie (Oranje Nassaustraat). De saneringskosten zijn geraamd op € 700.000. De Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) heeft aangegeven dat de grondeigenaar de sanering moet bekostigen. De kans is echter aanwezig dat de gemeente en provincie op enig moment financieel zullen moeten bijspringen.

In het kader van ISV heeft de gemeente voor spoedeisende saneringen nog subsidie van ca. € 200.000. Het rijk en de provincie verstrekken vanaf 2015 geen subsidie meer aan de gemeenten. Noodzakelijke bodemsaneringen zullen dan gepaard gaan met gemeentelijke kosten.

b. Lagere huuropbrengsten gemeentelijke accommodaties

Het gaat om derving van huurinkomsten van gemeentelijke accommodaties, die door gesubsidieerde instellingen worden gebruikt. Omdat in het kader van de bezuinigingen in de voorjaarsnota 2011 subsidies aan instellingen worden afgebouwd, bestaat het risico dat zij de huur opzeggen en de gemeente bij (tijdelijke) leegstand van de accommodatie huurinkomsten misloopt.

c. Dividenduitkering Eneco

De Autoriteit Consument en Markt (ACM) is van plan de tarieven voor de transportkosten van elektriciteit en gas te verlagen. Wanneer de tarieven moeten dalen, neemt de winstgevendheid van Eneco af en daarmee de hoogte van het dividend. Dit kan leiden tot halvering van de winst en het dividend. Eneco zal door de gemeenten worden aangezet de kosten van de netwerken kritisch te bezien en indien mogelijk in overeenstemming te brengen met het methodebesluit van de ACM.

d. Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Het proces van vorming van de Metropoolregio is in 2013 in de besluitvormende fase gekomen. Alle gemeenten hebben in het najaar de gemeenschappelijke regeling ontvangen. Leidschendam-Voorburg zal begin 2014 een besluit nemen over deelname. De financiële randvoorwaarde is dat de

Metropoolregio niet meer dan € 2,95 per inwoner mag kosten. De huidige inwonerbijdrage aan het stadsgewest is € 5,40. Het verschil tussen de beide bedragen moet de gemeente voor twee zaken gebruiken: om de uitvoeringskosten van de taken die niet overgaan naar de Metropoolregio te dekken en om de kosten van het personeel dat van het stadsgewest naar de gemeente komt te dekken. Voor Leidschendam-Voorburg is dat 4,2 fte en is het risico aanwezig dat het bedrag dat de gemeente overhoud van de inwonerbijdrage aan het stadsgewest onvoldoende is voor de dekking van de salarislasten en de uitvoering van de taken.

Jaarrekening

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

	Begroting 2013 voor wijziging		Begroting 2013 na wijziging		Begroting 2013	Rekening 2013		Rekening 2013	Verschil begroting t.o.v. rekening
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Programma's									
Inwoners	32.230	4.393	32.385	4.734	-27.651	29.944	4.445	-25.500	2.152
Werk en Inkomen	41.213	31.846	42.475	36.449	-6.026	41.399	37.110	-4.289	1.737
Leefbaarheid en Wonen	39.776	21.914	38.218	21.219	-17.000	32.535	21.174	-11.361	5.639
Ruimtelijke en Econ. Ontw.	18.449	6.260	30.864	11.183	-19.681	35.769	15.165	-20.604	-924
Veiligheid en handhaving	9.688	188	8.523	216	-8.306	8.175	167	-8.008	298
Bestuuren bedrijfsvoering	16.328	1.490	30.621	1.576	-29.045	28.849	1.708	-27.142	1.903
Totaal van de programma's	157.685	66.091	183.086	75.377	-107.709	176.672	79.768	-96.904	10.805
Algemene dekkingsmiddelen									
Baten belastingen	0	11.580	0	11.284	11.284	0	11.085	11.085	-199
Algemene baten	0	79.804	0	79.683	79.683	4	80.776	80.772	1.090
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	0	91.384	0	90.967	90.967	4	91.861	91.858	891
Onvoorzien									
Onvoorziene uitgaven	170	0	17	0	-17	0	0	0	17
Totaal onvoorziene uitgaven	170	0	17	0	-17	0	0	0	17
Totaal saldo van baten en lasten	157.855	157.475	183.103	166.344	-16.759	176.676	171.629	-5.046	11.713
Verrekeningen met reserves									
Inwoners	0	624	0	1.070	1.070	509	448	-61	-1.131
Werk en Inkomen	415	6	0	0	0	0	0	0	0
Leefbaarheid en Wonen	1.579	2.752	2.840	7.971	5.130	2.694	2.444	-250	-5.381
Ruimtelijke en Econ. Ontw.	682	208	1.230	1.761	531	5.330	7.904	2.574	2.043
Veiligheid en handhaving	0	0	0	5	5	0	0	0	-5
Bestuur en bedrijfsvoering	2.579	2.144	5.648	15.671	10.023	4.885	15.230	10.345	322
Totaal verrekeningen met reserves	5.255	5.734	9.718	26.477	16.759	13.419	26.027	12.608	-4.151
Gerealiseerde Resultaat	163.110	163.209	192.821	192.821	0	190.095	197.656	7.561	7.561

Bedragen x € 1.000

Overzicht van baten en lasten met toelichting

A.) Resultaat

Het resultaat van deze jaarrekening bedraagt € 7,6 mln. positief. Dit is het resultaat na verwerking van alle uitgevoerde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. De begroting na wijziging liet een resultaat van € 0 miljoen zien. Dit is het gevolg van besluitvorming door uw raad na de vaststelling van de programmabegroting 2013, tussentijdse raadsvoorstellen, de voorjaarsnota 2013 en de tussentijdse rapportages 2013. Derhalve is een positief verschil ontstaan van € 7,6 mln.

In onderstaande tabel is per programma het resultaat aangegeven.

Tabel 1

Programma	Begroting 2013	Rekening 2013	Vershil begroting / rekening 2013
Inwoners	26.582	25.561	1.021
Werk en Inkomen	6.026	4.289	1.737
Leefbaarheid en Wonen	11.869	11.611	258
Ruimtelijke en economische ontwikkeling	19.149	18.030	1.119
Veiligheid en handhaving	8.301	8.008	293
Bestuur en bedrijfsvoering	19.022	16.797	2.225
Totaal saldo programma's	90.950	84.296	6.653
Algemene dekkingsmiddelen	-90.967	-91.858	891
Onvoorzien	17	0	17
Gerealiseerde resultaat	0	7.561	7.561

Bedragen x € 1.000

In onderstaande tabellen worden per programma de financiële afwijkingen ten opzichte van de begroting 2013 groter dan € 100.000 op de directe lasten en baten toegelicht. Tevens wordt bij de afwijking aangegeven of deze van incidentele (I) of structurele (S) aard is.

Programma Inwoners

(Bedragen x € 1.000)	S / I	Voordeel	Nadeel	Saldo
<i>A. Programma Inwoners (lasten en baten):</i>				
WMO – maatschappelijke dienstverlening	(I)	252		252
WMO – individuele voorzieningen	(I)	861	-455	406
Inburgering	(I)	511	-187	324
Jeugd en Jongerenwerk	(I)	430		430
Onderwijshuisvesting	(I)	509		509
Inrichting / verbouwing Oranje Nassastraat	(I)	190		190
Randvoorzieningen	(I)		-150	-150
Overig	(I)	191		191
Sub-totaal Programma Inwoners				2.152
<i>B. Stortingen in reserves:</i>				
Egalisatiereserve onderwijshuisvesting	(I)		-509	-509
<i>C. Onttrekkingen aan reserves:</i>				
Reserve uitvoering motie WMO	(I)		-63	-63
Reserve 40+ wijken	(I)		-320	-320
Egalisatiereserve onderwijshuisvesting	(I)		-190	-190
Overige reserves	(I)		-49	-49
Stortingen in / onttrekkingen aan reserves				-1.131
Totaal resultaat programma Inwoners				1.021

A. Programma Inwoners (lasten en baten)

WMO - maatschappelijke dienstverlening (€ 252.000 voordeel)

Het voordeel wordt veroorzaakt doordat in 2013 nog geen afrekening heeft plaatsgevonden met betrekking tot de Fokuswoningen aan de Weidestraat (€ 62.000) en minder uitgaven zijn gedaan op het invoeringsbudget van de decentralisaties (€ 90.000), doordat in 2013 de nadruk heeft gelegen op planvorming. In 2014 moeten de plannen worden uitgevoerd en geïmplementeerd.

Tevens een voordeel op het budget voor de Awbz-pakketmaatregel (€ 100.000). Er is jarenlang sprake geweest van een onderbesteding op het budget voor de Awbz pakketmaatregel. Begin 2013 was duidelijk dat gerichte investeringen in de lokale sociale structuur essentieel waren om de drie decentralisaties in 2015 op te kunnen vangen en de nieuwe wettelijke taken toekomstbestendig uit te kunnen voeren.

Vanwege de trage besluitvorming van het Rijk en de daarmee gepaard gaande onzekerheden over nieuwe doelgroepen, wettelijke kaders en uitvoeringsbudgetten, zijn de plannen voor deze versterking van de lokale sociale structuur pas in december 2013 concreet geworden. Overheveling van het budget was geen optie. Er is daarom een beroep gedaan op de inzet van de Wmo-reserve. De raad heeft daar op 5 februari jl. mee ingestemd.

WMO individuele voorzieningen (€ 406.000 voordeel)

Een voordeel van € 861.000 wordt veroorzaakt doordat een nieuw contract met de leveranciers van hulpmiddelen heeft geleid tot prijsvoordelen en dus minder kosten aan de voorzieningen. Als gevolg van het maximaliseren van de eigen bijdrage en de vermogenstoets bij de berekening ervan zijn er minder uitgaven op de producten. Ook wordt een voordeel behaald op de medische indicatiestellingen omdat deze zo veel mogelijk met eigen medewerkers van de gemeente wordt uitgevoerd. Een nadeel van € 455.000 op de eigen bijdrage wordt veroorzaakt doordat minder beroep is gedaan op de individuele voorzieningen.

Inburgering (€ 324.000 voordeel)

Een voordeel van € 511.000 op inburgering wordt veroorzaakt door de definitieve afrekening met het Rijk betreffende de ontvangen vaststellingsbeschikking Wet Inburgering Nieuwkomers (WIN) over de jaren 2006 t/m 2013. Daarentegen een nadeel van € 187.000 door het vaststellen van de rijksbijdrage regeling nalatenschap oude Vreemdelingenwet over de jaren 2008 en 2009.

Jeugd en Jongerenwerk (€ 430.000 voordeel)

Het voordeel wordt met name veroorzaakt op het onderdeel 40+ wijken (€ 320.000). In 2013 is besloten Dobbelaan 4 te bestemmen voor een jongerencentrum en deze te verbouwen. Het dakonderhoud, buitenschilderwerk, verhuur klaarmaken van het achtergedeelte van de Dobbelaan 4 en de afbraak van het noodgebouw naast de Dobbelaan hebben in 2013 niet plaatsgevonden in afwachting van de bestemming van het gebouw.

Onderwijshuisvesting (€ 509.000 voordeel)

De schoolbesturen hebben in 2013 minder / lagere aanvragen gedaan voor onderhoud aan de schoolgebouwen, waardoor een onderuitputting op de onderhoudsbudgetten is ontstaan. Ook zijn diverse onderhoudsprojecten aan de schoolgebouwen doorgeschoven naar 2014. De onderuitputting op de genoemde budgetten is derhalve gestort in de egalisatiereserve onderwijshuisvesting.

Inrichting / verbouwing Oranje Nassaustraat (€ 190.000 voordeel)

In verband met de nieuwbouw van diverse scholen is Oranje Nassaustraat verbouwd ten behoeve van tijdelijke huisvesting primair onderwijs. De werkzaamheden zijn grotendeels uitgevoerd in 2013 en worden afgerond begin 2014. Op basis van declaraties vindt de definitieve afrekening met het schoolbestuur in 2014 plaats.

Randvoorzieningen (€ 150.000 nadeel)

Het nadeel wordt veroorzaakt op het leerlingenvervoer, schoolzwemmen en combinatiefuncties. Er zijn meer aanvragen ontvangen voor het leerlingenvervoer en de eigen bijdragen van ouders in het vervoer zijn lager dan begroot. Bij het schoolzwemmen hebben meer groepen c.q. leerlingen deelgenomen aan het vangnetzwemmen.

B. Stortingen in reserves

Egalisatiereserve onderwijshuisvesting (€ 509.000 nadeel)

Het betreft de storting van de niet bestede middelen voor onderwijshuisvesting in de egalisatiereserve onderwijshuisvesting. De storting was niet geraamd.

C. Onttrekkingen aan reserves

Reserve 40+ wijken (€ 320.000 nadeel)

In 2013 is besloten Dobbelaan 4 te bestemmen voor een jongerencentrum en deze te verbouwen. Aangezien er geen uitgaven zijn geweest in 2013 heeft er ook geen onttrekking aan de reserve 40+ wijken plaatsgevonden.

Egalisatiereserve onderwijshuisvesting (€ 190.000 nadeel)

Aan de reserve onderwijshuisvesting voor de inrichting / verbouwing van de Oranje Nassastraat is minder onttrokken dan geraamd.

Reserve uitvoering motie WMO (€ 63.000 nadeel)

Er heeft nog geen afrekening plaatsgevonden met betrekking tot de focuswoningen aan de Weidestraat, dientengevolge heeft de onttrekking aan de reserve motie WMO niet plaatsgevonden.

Programma Werk en Inkomen

(Bedragen x € 1.000)	S / I	Voordeel	Nadeel	Saldo
<i>A. Programma Werk en Inkomen (lasten en baten):</i>				
Algemene bijstand (excl. uitvoeringskosten)	(I)	619		619
Bijzondere Bijstand	(I)		-129	-129
Ooievaarspas	(I)		-259	-259
Schuldhelpverlening	(I)		-79	-79
Uitstroom	(I)	1.089		1.089
Sociale werkvoorziening	(I)	190		190
Bijdrage Voorschoten en Wassenaar	(I)	288		288
Overig	(I)	18		18
Sub-totaal programma Werk en Inkomen				1.737
<i>B. Stortingen in reserves:</i>				
Niet van toepassing				-
<i>C. Onttrekkingen aan reserves:</i>				
Niet van toepassing				-
Stortingen in / onttrekkingen aan reserves				-
Totaal resultaat programma Werk en Inkomen				1.737

A. Programma Werk en Inkomen (lasten en baten)

Algemene Bijstand (€ 619.000 voordeel)

Bij de 2^e tussentijdse rapportage werd al een positief resultaat op de algemene bijstand verwacht door de verhoging van het rijksbudget (BUIG) en de verwachte ontwikkeling van de uitkeringsuitgaven in 2013. Via begrotingswijziging bij de 2^e tussentijdse rapportage is dat verwachte voordeel, overeenkomstig de contourennota, ingezet voor de pilot loonkostensubsidie. Uiteindelijk is het gerealiseerde voordeel hoger uitgevallen dan werd verwacht. Dit wordt veroorzaakt door een lagere toename van het cliëntenbestand dan bij de 2^e tussentijdse rapportage werd verwacht. Het cliëntenbestand is in de tweede helft van het jaar minder hard gegroeid dan de eerste helft van het jaar. Bovendien is het definitieve door het Rijk toegekende budget hoger dan verwacht.

Bijzondere Bijstand (€ 129.000 nadeel)

Het afgelopen jaar is de incassoratio op openstaande vorderingen debiteuren bijzondere bijstand toegenomen. Een van de genomen maatregelen in 2013 was een verdere opschoning van het debiteurenbestand. Hierdoor zijn in 2013 meer vorderingen als oninbaar afgeboekt. Om de voorziening dubieuze debiteuren weer op gewenste hoogte te brengen was een extra dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren noodzakelijk.

Ooievaarspas (€ 259.000 nadeel)

In 2013 zijn de kosten van de ooievaarspas 2013 geboekt in het jaar waarin de kosten zijn gemaakt. Dat is conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). In voorgaande jaren werden de kosten van de pas geboekt in het daarop volgende jaar. In 2013 zijn ook de kosten van de Ooievaarspas over 2012 geboekt. Door de kosten ten laste te brengen van het juiste boekjaar ontstaat in 2013 eenmalig een nadeel.

Schuldhelpverlening (€ 79.000 nadeel)

Het budget schuldhelpverlening is in 2013 met € 79.000 overschreden. De snel groeiende doelgroep voor schuldhelpverlening heeft de uitgaven voor preventieve schuldhelpverlening doen stijgen. Het voorkomen van schuldsituaties bij de burger is essentieel om toekomstige veel hogere uitgaven voor curatieve schuldhelpverlening te vermijden.

Uitstroom (€ 1.089.000 voordeel)

Het voordeel op uitstroom wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de beperkte uitgaven op de pilot loonkostensubsidie nieuwe stijl. Bij de 2^e tussentijdse rapportage is in november 2013 het verwachte voordeel op de algemene bijstand ingezet ter dekking van de pilot loonkostensubsidie nieuwe stijl 2013-2014. In 2013 heeft dit nog maar beperkt geleid tot uitgaven, omdat met name de eerste periode is benut om het instrument te ontwikkelen en implementeren. Door een proef te nemen met een klein aantal cliënten is het instrument geoptimaliseerd, zodat vanaf januari 2014 maximaal ingezet kan worden op uitstroom door middel van dit instrument.

Daarnaast zijn de middelen voor het Ondernemersloket werkplein en de pilot tegenprestatie voor uitkering niet volledig ingezet. De start van beide initiatieven was later dan verwacht. De vertraging is veroorzaakt doordat het verwerven van het netwerk van ondernemers, benodigd om te starten, meer tijd heeft gekost dan gepland.

Sociale Werkvoorziening (€ 190.000 voordeel)

In 2013 heeft de gemeente meer subsidie verstrekt aan SW plaatsen (se's) dan dat de gemeente hiervoor van het rijk heeft ontvangen (N € 50.000). Het gerealiseerde gemiddeld aantal se's in 2013 lag 1,9 se's hoger dan het aantal se's waarop de Rijksbeschikking was gebaseerd (156,26 se's). De definitieve afrekening 2012 van de Haeghe groep leverde daarnaast een nadeel op van € 15.000. Voor de herstructurering van de DSW was een budget opgenomen van € 255.000 voor de bijdrage van gemeente Leidschendam-Voorburg in het herstructureringsproject. De herstructurering vindt plaats in de periode 2013 - 2018. In 2013 zijn er nog geen uitgaven gedekt uit dit budget.

Bijdrage Voorschoten en Wassenaar (€ 288.000 voordeel)

Op de apparaatskosten van de uitvoeringsorganisatie is een voordeel gerealiseerd doordat het aandeel van Wassenaar en Voorschoten in de uitvoeringskosten is toegenomen. Ondanks de groei van het cliëntenbestand is de gemeente er in geslaagd de apparaatskosten op te vangen binnen het beschikbare budget. Deze apparaatskosten worden overeenkomstig de samenwerkingsovereenkomst over de drie gemeenten verdeeld op basis van gedane inspanningen. Doordat de cliëntenaantallen van zowel Voorschoten als Wassenaar meer zijn gestegen dan die van Leidschendam-Voorburg zijn de bijdragen van beide gemeenten hoger dan de ramingen.

B. Stortingen in reserves

Niet van toepassing.

C. Onttrekkingen aan reserves

Niet van toepassing.

Programma Leefbaarheid en Wonen

(Bedragen x € 1.000)	S / I	Voordeel	Nadeel	Saldo
<i>A. Programma Leefbaarheid en Wonen (lasten en baten):</i>				
Groenstructuurplan	(I)	476		476
De Heuvel	(I)	300		300
Stedelijke vernieuwing	(I)	3.325		3.325
Stadsherstel Damlaan	(I)	120		120
Subsidie volkshuisvestiging	(I)	1.064		1.064
Monumentenzorg	(I)	112		112
Baten bouwen	(I)	362		362
Overig	(I)		-120	-120
Sub-totaal programma Leefbaarheid en Wonen				5.639
<i>B. Stortingen in reserves:</i>				
Overige reserves	(I)	78		78
<i>C. Onttrekkingen aan reserves:</i>				
Reserve groenfonds	(I)		-776	-776
Reserve stedelijke vernieuwing	(I)		-3.325	-3.325
Reserve compensatiefonds Damlaan	(I)		-120	-120
Reserve volkshuisvesting	(I)		-744	-744
Reserve sociale woningbouw	(I)		-320	-320
Reserve monumenten	(I)		-112	-112
Overige reserves	(I)		-62	-62
Stortingen in / onttrekkingen aan reserves				-5.381
Totaal resultaat programma Leefbaarheid en Wonen				258

A. Programma Leefbaarheid en Wonen (lasten en baten)

Groenstructuurplan (€ 476.000 voordeel)

Het voordeel op de uitvoering van het groenstructuurplan van € 476.000 heeft meerdere oorzaken. Ten eerste is besloten om bij de uitvoering van enkele groenmaatregelen mee te liften met andere projecten (werk-met werk). Deze projecten hebben betrekking op het waterplan, wegreconstructies en rioolvervangingen. Verder is voor diverse maatregelen een pas op de plaats gemaakt, teneinde extra inzet te plegen op het verkrijgen van subsidies. Hierdoor zijn enkele uitvoeringsprojecten gefaseerd naar 2014.

De Heuvel (€ 300.000 voordeel)

In 2013 is de prioriteit langs de Heuvelweg gelegd bij het vertalen van de doelen uit de gebiedsvisie in projecten van derden met een dwingend tijdpad (denk aan ziekenhuis Antoniushove en Leidsenhage). Dit heeft tot gevolg gehad dat de uitwerking van de eigen onderdelen voor de verbetering van het groen gefaseerd zijn naar 2014.

Stedelijke vernieuwing (€ 3.325.000 voordeel)

De gemeente heeft voor de periode 2010-2014 in het kader van de provinciale stedelijke vernieuwingsdoelstellingen en de verstedelijkingsafspraken van het Stadsgewest Haaglanden afspraken gemaakt met de provincie om al het mogelijke te doen om uiterlijk per 31 december 2014 de gemaakte afspraken met betrekking tot de rijks- en provinciale doelstellingen ten aanzien van stedelijke vernieuwing na te komen. Voor de realisatie ontvangt de gemeente eenmalige externe middelen verdeeld over meerdere jaren. Deze middelen zijn bij het begin over de jaren 2011 t/m 2014 in de gemeente begroting verwerkt. Het positieve resultaat op stedelijke vernieuwing wordt veroorzaakt door vertraging van de diverse stedelijke vernieuwingsprojecten.

Stadsherstel Damlaan (€ 120.000 voordeel)

Het budget voor subsidieverleningen en overige kosten om particulieren in het projectgebied Damlaan te stimuleren de gevels van hun panden op te knappen met als doel de historische, monumentale en beeldbepalende waarde in stand te houden, is niet volledig besteed. Door minder aanvragen dan verwacht is minder uitgegeven.

Subsidie volkshuisvesting (€ 1.064.000 voordeel)

Bij het opstellen van de begroting 2013 was er sprake van om € 655.000 te oormerken voor de financiële ondersteuning van woningeigenaren. Later is in een nieuw voorstel dit bedrag verlaagd naar € 115.000. De financiële verwerking van deze besluitvorming in de begroting is vervolgens achterwege gebleven, waardoor op dit moment een groot voordeel resteert.

Van de subsidies die ten laste van het beschikbare budget van € 115.000 worden uitgekeerd, is in 2013 alleen een voorschot uitgekeerd. Het resterende voordeel betreft de subsidie voor het sociaal duurzaam en aanpasbaar bouwen van de woningbouwprojecten Weidestraat en Van Barbansonstraat ad € 320.000. Deze wordt vastgesteld na gereed melding en controle van deze projecten in 2014.

Monumentenzorg (€ 112.000 voordeel)

Door capaciteitstekorten en doordat is besloten om sommige dossiers met een nieuw gekozen college in 2014 op te pakken, zijn verschillende onderdelen van het Actieprogramma Monumenten en Archeologie, zoals het leertafelproject en de actualisatie van de gemeentelijke monumentenlijst doorgeschoven naar 2014. Verder zijn de hiermee samenhangende subsidies wel beschikt, maar deze worden ook pas achteraf, nadat de werkzaamheden aan monumenten is voltooid, uitbetaald aan de aanvrager.

Baten bouwen (€ 362.000 voordeel)

Het voordeel op de bouwleges is te verklaren door een incidenteel voordeel op de inkomsten bouwleges voor de gemeentelijke huisvesting, Raadhuisplein 1 en Koningin Wilhelminalaan 2, totaal € 280.000. Daarnaast zijn enkele grotere vergunningen eind 2013 verstrekt die niet waren geraamd. Een voorbeeld betreft de uitbreiding van de Albert Heijn.

B. Stortingen in reserves

Op dit programma is geen sprake van relevante verschillen tussen begroting en rekening voor de mutaties op de reserves.

C. Onttrekkingen aan reserves

Reserve groenfonds (€ 776.000 nadeel)

Enkele uitvoeringsprojecten van het groenstructuurplan en De Heuvel zijn gefaseerd naar 2014. De hiermee samenhangende onttrekkingen aan de reserve groenfonds hebben dan ook niet plaatsgevonden in 2013.

Reserve stedelijke vernieuwing (€ 3.325.000 nadeel)

Doordat een aantal projecten, gedekt ten laste van de reserve stedelijke vernieuwing, doorschuift naar 2014, is ook de onttrekking aan de reserve dienovereenkomstig lager in 2013.

Reserve compensatiefonds Damlaan (€ 120.000 nadeel)

In 2013 is € 138.000 begroot voor subsidieverleningen en overige kosten om particulieren in het projectgebied Damlaan te stimuleren de gevels van hun panden op te knappen met als doel de historische, monumentale en beeldbepalende waarde in stand te houden. Door minder aanvragen dan verwacht is in 2013 minder aan de reserve onttrokken.

Reserve volkshuisvesting (€ 744.000 nadeel)

In 2013 is minder onttrokken aan de reserve volkshuisvesting, omdat van de subsidies die ten laste van het beschikbare budget worden uitgekeerd in 2013 alleen een voorschot is uitgekeerd.

Reserve sociale woningbouw (€ 320.000 nadeel)

De subsidies voor het duurzaam, sociaal en aanpasbaar bouwen van de woningbouwprojecten Weidestraat en van Barbansonstraat worden definitief vastgesteld en afgerekend na gereed melding en controle van deze projecten. Door uitloop van werkzaamheden vindt dit in 2014 plaats. De hiermee samenhangende onttrekking heeft dan ook niet plaatsgevonden in 2013.

Reserve monumenten (€ 112.000 nadeel)

Als gevolg van capaciteitstekorten zijn verschillende onderdelen van het Actieprogramma Monumenten en Archeologie, zoals het leertafelproject en de actualisatie van de gemeentelijke monumentenlijst doorgeschoven naar 2014. Uiteindelijk is € 112.000 minder aan kosten gemaakt in 2013 en dientengevolge minder onttrokken aan de reserve.

Programma Ruimtelijke en Economische ontwikkeling

	S / I	Voordeel	Nadeel	Saldo
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
<i>A. Programma Ruimtelijke en Economische ontwikkeling (lasten en baten):</i>				
Bor-fonds	(I)		-1.514	-1.514
Leidsenhage	(I)		-260	-260
Heuvelweg en Eemwijk	(I)		-104	-104
Kostenverhaal	(I)	213		213
Marcellus Emantslaan	(I)	182		182
Sloop schoolgebouw Rijnlandlaan 1	(I)	469		469
Alpha Gebouw	(I)	486		486
Parkeergarage Damplein	(I)		-4.920	-4.920
Vrijval voorziening Vof Damcentrum	(I)	3.652		3.652
Afrekening bijdrage Haaglanden OV-knooppunt	(I)	950		950
Overig	(I)		-59	-59
Sub-totaal programma Ruimtelijke en Economische ontwikkeling				-924
<i>B. Stortingen in reserves:</i>				
Algemene reserve met bufferfunctie grondexploitatie	(I)		-3.836	-3.836
Reserve Verbindingsweg / Huijssitterweg	(I)		-110	-110
Reserve Fonds BOR	(I)		-155	-155
<i>C. Onttrekkingen aan reserves:</i>				
Algemene reserve vrij besteedbaar	(I)		-469	-469
Algemene reserve met bufferfunctie grondexploitatie	(I)	4.920	-182	4.738
Reserve Verbindingsweg / Huijssitterweg	(I)	233		233
Reserve Fonds BOR	(I)	1.668		1.668
Overige reserves	(I)		-27	-27
Stortingen in / onttrekkingen aan reserves				2.043
Totaal resultaat programma ruimtelijke en economische ontwikkeling				1.119

A. Programma Ruimtelijke en Economische ontwikkeling (lasten en baten)

Bor-fonds, (€ 1.514.000 nadeel)

Ten behoeve van het regionaal fonds 'Bereikbaarheids Offensief Haaglanden' (BOR-fonds) heeft er een overboeking plaatsgevonden waardoor de administraties van Haaglanden en de gemeente weer op elkaar aansluiten. Het gevolg van de boeking is dat het gemeentelijk aandeel in het BOR-fonds is toegenomen, maar dat de gemeentelijke reserve met een zelfde bedrag is afgenomen.

Leidsenhage (€ 260.000 nadeel)

Uw raad is in 2013 regelmatig geïnformeerd over de voortgang van het Onderzoek naar de toekomstvisie van Leidsenhage (o.a. BBV 927732, Consensus Overeenkomst Herontwikkeling Leidsenhage, december 2013). Voor deze toekomstvisie worden kosten gemaakt vooruitlopend op een te verwachten anterieure overeenkomst in 2014. In 2013 leiden deze kosten tot een nadeel.

Heuvelweg en Eemwijk (€ 104.000 nadeel)

De gemeente heeft met betrekking tot de projecten Buitenplaats Eemwijk en Gebiedsvisie de Heuvelweg, MCH Haaglanden kostenverhaal WRO toegepast. De baten hiervan zijn volledig in 2012 verantwoord. In 2012 is voor de uitvoering van beide projecten een projectleider ingehuurd. Een deel van de activiteiten liepen door in 2013 en hebben geleid tot een nadeel. Om de werkzaamheden te voltooien was namelijk verlenging van de inzet van de projectleider noodzakelijk.

Kostenverhaal (€ 213.000 voordeel)

Jaarlijks worden vanuit de gemeente particuliere ruimtelijke ontwikkelingen ondersteund waarvoor een vergoeding in rekening wordt gebracht. Deze vergoeding wordt kostenverhaal genoemd. Met deze vergoeding worden de kosten van ambtelijke inzet gedekt en een deel van de vergoeding wordt gebruikt om bij te dragen aan de structurele ombuigingstaakstelling op kostenverhaal.

Marcellus Emantslaan (€ 182.000 voordeel)

In 2013 is gestart met de uitvoering van de werkzaamheden bij de Marcellus Emantslaan. Er is ervoor gekozen om de inrichting van het groengebied te combineren met de rioolvervanging van de omliggende straten A. vd Leeuwkade en L. Couperusstraat. Vanwege logistiek en de gekozen fasering van het totale project konden de werkzaamheden voor de inrichting groengebied niet geheel in 2013 worden uitgevoerd. Deze werkzaamheden zullen in het 1e kwartaal 2014 worden afgerond.

Sloop schoolgebouw Rijnlandlaan 1 (€ 469.000 voordeel)

De sloop van het gebouw heeft als gevolg van het niet afkomen van de benodigde vergunning op grond van de flora- en faunawet vertraging opgelopen. Het probleem voor de afgifte van de vergunning hield verband met de in het gebouw aanwezige standplaats van vleermuizen. De sloop is in juni 2013 gestart en wordt in 2014 voltooid.

Alpha gebouw (€ 486.000 voordeel)

In 2013 is gestart met het plegen van groot onderhoud aan het bedrijfsverzamelgebouw Alpha-complex. De onderhoudswerkzaamheden worden in 2014 afgerond.

Parkeergarage Damplein (€ 4.920.000 nadeel)

In verband met de overname van de parkeergarage Damplein is in 2013 conform raadsbesluit van december 2013 een afkoopsom en fiscale garantstelling verstrekt aan de VOF Leidschendam Centrum. Aangezien de begroting niet is aangepast op basis van dit besluit, ontstaat op dit onderdeel een nadeel ten opzichte van de ramingen in de begroting 2013.

Vrijval voorziening VOF Leidschendam Centrum (€ 3.652.000 voordeel)

Conform raadsbesluit van december 2013 is de voorziening VOF Leidschendam Centrum in 2013 vrijgevallen ten gunste van de algemene reserve grondexploitatie. Deze voorziening diende ter afdekking van het gemeentelijk aandeel in het verwachte verlies van de VOF.

Door nadere afspraken tussen de gemeente en de VOF is het verwachte verlies gemitigeerd. De begroting is niet aangepast op basis van dit besluit, dit is de reden dat ten opzichte van de begrotingscijfers een voordeel ontstaat.

Afrekening bijdrage Haaglanden OV-knooppunt (€ 950.000 voordeel)

Het project OV-knooppunt, welke gestart is in 2003 en is gefinancierd vanuit subsidie uit Haaglanden, heeft bij de afrekening in 2013 geleid tot een voordeel van € 950.000.

Dit voordeel is voor het overgrote deel te verklaren uit een BTW-voordeel (€ 680.000). De subsidie is deels incl. BTW, terwijl de BTW op de uitgaven volledig kan worden gecompenseerd bij het BTW-compensatiefonds.

Het resterende voordeel (€ 270.000) heeft betrekking op kosten die in het verleden geboekt en verantwoord zijn in de exploitatie, terwijl deze eigenlijk subsidiabel waren en dus verantwoord hadden kunnen worden op het krediet OV-knooppunt.

B. Stortingen in reserves

Algemene reserve met bufferfunctie grondexploitatie (€3.836.000 nadeel)

De voorziening Prinsenhof is met € 54.000 naar beneden bijgesteld aangezien de resterende werkzaamheden naar verwachting minder zullen kosten als oorspronkelijk geraamd. De voorziening voor de grondexploitatie Rozenlaan is met € 127.000 afgenomen op basis van de laatste herziening en met name veroorzaakt door aanbestedingsvoordelen. De voorziening voor het afwerken van de reeds eerder afgesloten grondexploitatie Damcentrum is afgesloten bij de jaarrekening (€ 3.000). Het deel wat vrijvalt wordt in lijn met het beleid gestort in de Algemene reserve grondexploitatie (ARG). Per saldo levert dit een storting in de ARG op van € 184.000. Deze storting is niet geraamd in de begroting 2013.

Conform raadsbesluit van december 2013 is de voorziening Vof Damcentrum in 2013 vrijgevallen ten gunste van de algemene reserve grondexploitatie (€ 3.652.000). Deze storting in de reserve was niet begroot.

Reserve verbindingsweg / Huijssiterweg (€ 110.000 nadeel)

Jaarlijks wordt een vast bedrag gestort in de reserve verbindingsweg. Daarnaast worden de kapitaallasten van de investering verbindingsweg gedekt door een bijdrage uit dezelfde reserve. In de primitieve begroting was deze storting (raming € 690.000) en de onttrekking (raming € 110.000) netto geraamd. Net als in voorgaande jaren is de werkelijke storting verantwoord als last en de bijdrage uit de reserve als bate. Deze bruto verantwoording levert voor de geraamde storting in de reserve een overschrijding op van € 110.000.

Reserve Fonds BOR (€ 155.000 nadeel)

Het nadeel van € 155.000 betreft de bijgeschreven rente op het BOR-fonds, dat bij het Stadsgewest Haaglanden wordt aangehouden. Tegenover deze storting staat tevens een verhoging van onze deelneming in het BOR-fonds.

C. Onttrekkingen aan reserves

Algemene reserve vrij besteedbaar (€ 469.000 nadeel)

Als gevolg van het niet afkomen van de benodigde vergunning door de flora en faunawet is een jaar vertraging opgelopen voor de sloop van het schoolgebouw Rijnlandlaan 1. Dientengevolge wordt minder onttrokken aan de algemene reserve vrij besteedbaar.

Algemene reserve met bufferfunctie grondexploitatie (€ 4.738.000 voordeel)

In verband met de overname van de parkeergarage Damplein is in 2013 conform raadsbesluit van december 2013 een afkoopsom en fiscale garantstelling verstrekt aan de VOF (€ 4.920.000). Deze lasten worden gedekt door een onttrekking aan deze reserve, De onttrekking was niet begroot

Vanwege logistiek en de gekozen fasering van het totale project Marcellus Emantslaan konden de werkzaamheden voor de inrichting groengebied niet geheel in 2013 worden uitgevoerd. De hiermee samenhangende onttrekking aan de reserve grondexploitatie ad €182.000 heeft dan ook niet plaatsgevonden in 2013.

Reserve Verbindingsweg/Huijssitterweg (€ 233.000 voordeel)

Er heeft een onttrekking uit de reserve plaatsgevonden ter dekking van de kapitaallasten (rente tijdens de bouw).

Reserve Fonds BOR (€ 1.668.000 voordeel)

Hogere onttrekking uit de reserve dan begroot ter dekking van de kosten van het hogere aandeel van de gemeente in het BOR-fonds.

Programma Veiligheid en Handhaving

(Bedragen x € 1.000)	S / I	Voordeel	Nadeel	Saldo
<i>A. Programma Veiligheid en Handhaving (lasten en baten):</i>				
Onderhoud brandkranen	(I)	113		113
Overig	(I)	185		185
Sub-totaal programma Veiligheid en Handhaving				298
<i>B. Stortingen in reserves:</i>				
Niet van toepassing				-
<i>C. Onttrekkingen aan reserves:</i>				
Reserve 40+ wijken	(I)		-5	-5
Stortingen in / onttrekkingen aan reserves				-5
Totaal resultaat programma Veiligheid en Handhaving				293

A. Programma Veiligheid en Handhaving (lasten en baten)

Onderhoud brandkranen (€ 113.000 voordeel)

In 2013 heeft met het oog op de voorgenomen overdracht van de gemeentelijke brandkranen aan de Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) nauwelijks onderhoud aan de brandkranen plaatsgevonden. De VRH komt in het eerste kwartaal 2014 met een voorstel over de overdracht. Voordat de overdracht plaatsvindt wordt in overleg met Dunea het achterstallige onderhoud aan de brandkranen uitgevoerd.

B. Stortingen in reserves

Niet van toepassing.

C. Onttrekkingen aan reserves

Op dit programma is geen sprake van relevante verschillen tussen begroting en rekening voor de mutaties op de reserves.

Programma Bestuur en Bedrijfsvoering

(Bedragen x € 1.000)	S / I	Voordeel	Nadeel	Saldo
<i>A. Programma Bestuur en Bedrijfsvoering (lasten en baten):</i>				
Storting voorziening dubieuze debiteuren	(I)		-150	-150
Voorziening pensioenen wethouders	(I)		-223	-223
Backservice pensioenen	(I)		-196	-196
Organisatie ontwikkeling	(I)	215		215
Studiedagen/cursus/opleidingsplan	(I)	163		163
Frictiekosten	(I)	294		294
Centrale Huisvesting	(I)	335		335
Apparaatskosten	(I)	951		951
Overig	(I)	513		513
Sub-totaal programma Bestuur en Bedrijfsvoering				1.903
<i>B. Stortingen in reserves:</i>				
Egalisatiereserve recessie	(I)	762		762
<i>C. Onttrekkingen aan reserves:</i>				
Reserve dekking afschrijvingslasten	(I)	197		197
Reserve frictiekosten	(I)		-355	-355
Egalisatiereserve recessie	(I)		-270	-270
Overige reserves	(I)		-12	-12
Stortingen in / onttrekkingen aan reserves				322
Totaal resultaat programma Bestuur en Bedrijfsvoering				2.225

A. Programma Bestuur en bedrijfsvoering (lasten en baten)

Storting voorziening dubieuze debiteuren (€ 150.000 nadeel)

Op basis van de berekening van de inningskansen op het debiteurenbestand van de gemeente is gebleken dat de voorziening moest worden aangevuld. Daarom is in de voorziening dubieuze debiteuren een aanvullende storting van € 150.000 gedaan voor het afdekken van het risico op oninbaarheid van een aantal vorderingen. Het betreft hier de voorziening voor (hoofdzakelijk) de publiekrechtelijke debiteuren.

Voorziening pensioenen wethouders (€ 223.000 nadeel)

In de voorziening pensioenen wethouders is een aanvullende storting gedaan om te kunnen voldoen aan de pensioenaanspraken van gewezen wethouders of hun weduwen.

Backservice pensioenen (€ 196.000 nadeel)

Ook voor de voorziening backservice pensioenen is een extra storting gedaan voor de toekomstige pensioenverplichtingen jegens gewezen wethouders. Een groot deel van deze verplichting is overigens ondergebracht bij een verzekeraar. De hoogte van de voorziening heeft betrekking op het deel, dat nog niet door de verzekeraar wordt gedekt.

Organisatie ontwikkeling (€ 215.000 voordeel)

Het organisatieontwikkelingsbudget is door de reorganisatie vrijwel niet besteed. In het kader van de organisatieontwikkeling heeft in 2013 vooral de voorbereiding van de onderwerpen plaatsgevonden, onder andere voor de onderzoek- en statistiekfunctie.

Studiedagen/cursus/opleidingsplan (€ 163.000 voordeel)

Door de verandering van de inrichting van de gemeentelijke organisatie per 1 april 2013, de ontwikkeling naar de regieorganisatie en met het oog op het nieuwe werken is in 2013 voor enkele opleidingen en cursussen een pas op de plaats gemaakt.

Fricatiekosten (€ 294.000 voordeel)

De frictiekosten zijn lager dan geraamd door onder andere het meer kunnen inzetten van herplaatsingskandidaten op reguliere formatieruimte.

Centrale Huisvesting (€ 335.000 voordeel)

Een aantal voor 2013 geplande werkzaamheden, zoals slopen Kon. Wilhelminalaan 10 en herinrichting van het vrijkomende terrein, zijn naar een later jaar verschoven. De werkelijke lasten voor 2013 zijn daarom lager dan geraamd. In 2014 en 2015 worden deze uitgaven alsnog gedaan.

Apparaatskosten (€ 951.000 voordeel)

Op dit programma komt het voordeel op de apparaatskosten tot uitdrukking. Dit wordt vooral veroorzaakt door lagere salariskosten dan geraamd als gevolg van terughoudendheid in het invullen van vacatures en het inhuren van externen. Tegenover dit voordeel staan op andere programma's nadelen op de apparaatskosten. Deze nadelen zijn onderdeel van de verschillen op de regel 'Overig'.

B. Stortingen in reserves**Egalisatiereserve recessie (€ 762.000 voordeel)**

Voordeel wordt veroorzaakt door een lagere storting in de reserve recessie, dan waarmee in de begroting 2013 rekening is gehouden.

C. Onttrekkingen aan reserves**Reserve dekking afschrijvingslasten (€ 197.000 voordeel)**

Het voordeel wordt veroorzaakt door een hogere onttrekking dan geraamd door de vrijval van het restant van de reserve voor het speelruimteplan ad € 259.000. De investeringen van het speelruimteplan vallen bij nader inzien onder de noemer "investeringen met maatschappelijk nut". Deze zijn in 2013 in 1 keer afgeschreven zodat de reserve voor de dekking van de kapitaallasten kan vrijvallen. De reguliere vrijval van de reserve is € 62.000 lager dan geraamd vanwege lagere werkelijke kapitaallasten voor de uit de reserve te dekken investeringen.

Reserve frictiekosten (€ 355.000 nadeel)

In 2013 zijn minder frictiekosten gemaakt dan geraamd en wordt dientengevolge minder onttrokken aan de reserve.

Egalisatiereserve recessie (€ 270.000 nadeel)

Het nadeel van € 270.000 wordt veroorzaakt door een lagere onttrekking dan geraamd voor de overgehevelde budgetten uit 2012. Op deze budgetten is minder uitgegeven dan geraamd.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	S / I	Voordeel	Nadeel	Saldo
<u>Algemene dekkingsmiddelen</u>				
Onroerende zaakbelasting	(I)		-123	-123
Baten Precario	(I)		-104	-104
Algemene uitkering	(I)	986		986
Overig	(I)	132		132
Sub-totaal algemene dekkingsmiddelen				891
<u>Onvoorzien</u>	(I)	17		17
Sub-totaal Onvoorzien				17
Totaal resultaat algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien				908

Algemene dekkingsmiddelen

Onroerende zaakbelasting (€ 123.000 nadeel)

Dit geringe nadeel (1% van de opbrengst) wordt veroorzaakt door afwijkingen in de opleveringen van nieuwbouw projecten en waarden van verkochte woningen.

Baten Precario (€ 104.000 nadeel)

De opbrengst precariobelasting is lager omdat in 2013 de aanslagen voor de terrassen bij horecagelegenheden voor het belastingjaar 2013 nog niet zijn opgelegd. De reden hiervan is dat eind 2013 een nieuw belastingstelsel in gebruik is genomen en deze aanslagen niet tijdig opgelegd konden worden. De aanslagen precariobelasting 2013 voor terrassen zullen daarom in 2014 worden opgelegd.

Algemene uitkering (€ 986.000 voordeel)

Op de algemene uitkering 2013 is een voordeel van € 986.000 ontstaan ten opzichte van de raming. Dit komt hoofdzakelijk door een hogere uitkering als gevolg van de decembercirculaire 2013. De gevolgen daarvan konden niet meer in de begroting 2013 worden verwerkt. Dit betekende een hogere uitkering van circa € 400.000 vanwege wijziging van onze gerealiseerde aantallen voor de verdeelmaatstaven en een hoger accres van circa € 320.000. Het accres is met 8 punten toegenomen van 1,439 naar 1,447.

Een voordeel van in totaal circa € 260.000 is ontstaan op de Wet maatschappelijke ondersteuning, decentralisatie uitkeringen door de invoeringskosten van inburgering en Centra voor Jeugd en gezin en verrekeningen voorgaande jaren (2011 en 2012) voor de algemene uitkering en de integratie-uitkering Wet maatschappelijke ondersteuning.

Onvoorzien

Op dit onderdeel is geen sprake van relevante verschillen tussen begroting en rekening voor de directe lasten en baten.

B.) Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Het normenkader rondom de 'Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna: WNT) is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000 104920. De Aanpassingswet WNT is als onderdeel van dit normenkader nog niet formeel aangenomen door de Eerste Kamer. Voor het opmaken van de jaarrekening is in lijn met de mededeling van de minister van BZK d.d. 12 februari 2014, gepubliceerd in de Staatscourant d.d. 18 februari 2014, de Aanpassingswet WNT wel als onderdeel van het normenkader gehanteerd.

De Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) verplicht met ingang van 2013 tot openbaarmaking van de bezoldiging van de zogenaamde "topfunctionarissen". "Topfunctionarissen" zijn diegenen die leiding geven aan de gehele organisatie en in de WNT als zodanig zijn aangemerkt. Zie onderstaande tabel.

Tabel 1. Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen(WNT)

	J. Eshuis	G. van Egmond
Functie in verslagjaar	Gemeentesecretaris	Griffier
Duur van de dienstbetrekking	1-1-2013 t/m 31-12-2013	1-1-2013 t/m 31-12-2013
Omvang van de dienstbetrekking	1 fte	1 fte
Belastbaar loon	€ 112.060	€ 92.695
Belastbare onkostenvergoeding	€ 988	€ 440
Overige voorzieningen betaalbaar op termijn	€ 28.590	€ 23.273
Uitkering i.v.m. beëindiging dienstverband	n.v.t.	n.v.t.

De WNT verplicht, analoog aan de WOPT, ook tot openbaarmaking van de bezoldiging van de "overige functionarissen", indien deze de maximale norm (voor 2013 : € 228.599 op jaarbasis) te boven gaat. Dat bedrag is exclusief de door de werkgever verschuldigde verplichte sociale premies. In 2013 heeft geen beloning van functionarissen boven het genoemde bedrag plaatsgevonden.

Ten aanzien van interim-functionarissen die geen topfunctie vervullen heeft Leidschendam-Voorburg gebruik gemaakt van de mogelijkheid die paragraaf 6 van de Beleidsregels toepassing WNT biedt inzake de volledige openbaarmaking van deze interim niet topfunctionarissen. Op basis van de Beleidsregels toepassing WNT (inclusief de wijziging van paragraaf 6 volgens besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 12 maart 2014, nr 2014 - 0000142706 kán en hoeft Leidschendam-Voorburg niet volledig te voldoen aan de verplichting voor openbaarmaking van deze interim niet topfunctionarissen zoals voorgeschreven in artikel 4.2 lid 2c van de WNT (inclusief verwerking Aanpassingswet)

C.) Kostendeclaraties college in 2013

In onderstaande tabel wordt inzichtelijk gemaakt welke onkosten het college in het afgelopen jaar heeft gemaakt en zijn betaald in het kader van de uitoefening van het ambt. Een deel van de kosten heeft betrekking op het college als geheel en zijn niet uitgesplitst per persoon. De vervoerskosten, die gemaakt worden voor gemeenschappelijke regelingen worden niet doorbelast.

Tabel 2. Kostendeclaraties college in 2013

Naam	Type kosten	Reis- en verblijfkosten	Studie- en Congresdagen	Lidmaatschappen contributies
Wethouder Bruines		499	1.464	155
Wethouder Rensen		1.648	1.965	85
Wethouder Houtzager		6.795	1.165	766
Wethouder Van Ostaijen		4.202	670	310
Wethouder Mijdam		2.984	2.606	155
Burgemeester Van der Sluijs		3.361	525	430
Niet toe te rekenen aan één collegelid		9.134	0	2.643
Totaal		28.623	8.395	4.544

Bedragen x € 1

D.) Incidentele lasten en baten

In de onderstaande tabel zijn de incidentele lasten en baten verwerkt, waarin per programma de belangrijkste posten afzonderlijk zijn gespecificeerd.

Incidentele lasten	Rekening 2013
<u>1. Inwoners</u>	
Inrichting Pleysierschool en tijdelijke huisvesting primair onderwijs	400
Onderwijshuisvesting verwijderen asbest (Spinoza)	192
<i>Overig</i>	339
Subtotaal programma Inwoners	931
<u>2. Werk en Inkomen</u>	
N.v.t.	-
Subtotaal programma Werk en inkomen	-
<u>3. Leefbaarheid en wonen</u>	
Stimuleringsmaatregel particuliere woningen (klimaatbeleid)	165
Schakelkasten vlietbruggen	107
<i>Overig</i>	1.005
Subtotaal programma Leefbaarheid en wonen	1.277
<u>4. Ruimtelijke en economische ontwikkeling</u>	
Inrichting groengebied Marcellus Emantslaan	168
Sloop voormalig schoolgebouw Rijnland 1	344
Parkeergarage Damplein	4.920
<i>Overig</i>	109
Subtotaal programma ruimtelijke en eco. ontwikkeling	5.541
<u>5. Veiligheid en Handhaving</u>	
N.v.t.	-
Subtotaal programma Veiligheid en handhaving	-
<u>6. Bestuur en bedrijfsvoering</u>	
Frictiekosten	1.145
Afloop 62+ kostenregeling	42
<i>Overig</i>	8.828
Subtotaal programma Bestuur en bedrijfsvoering	10.015
Saldo	17.764
Stortingen in reserves (incidenteel):	10.103
Totaal	27.867

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten	Rekening 2013
<u>1. Inwoners</u>	
Definitieve afrekening Wet Inburgering Nieuwkomers (WIN)	324
<i>Overig</i>	-
Subtotaal programma Inwoners	324
<u>2. Werk en Inkomen</u>	
Bijdrage Voorschoten en Wassenaar	288
<i>Overig</i>	850
Subtotaal programma Werk en inkomen	1.138
<u>3. Leefbaarheid en wonen</u>	
Provinciale bijdrage ISV	790
Baten bouwen	362
<i>Overig</i>	284
Subtotaal programma Leefbaarheid en wonen	1.436
<u>4. Ruimtelijke en economische ontwikkeling</u>	
Opbrengst kornoelje 20a	200
Vrijval voorziening Vof Damcentrum	3.652
Afrekening bijdrage Haaglanden OV-knooppunt	950
<i>Overig</i>	184
Subtotaal programma ruimtelijke en eco. ontwikkeling	4.986
<u>5. Veiligheid en Handhaving en 6. Bestuur en bedrijfsvoering</u>	
N.v.t.	-
Subtotaal programma Veiligheid en handhaving en Bestuur en bedrijfsvoering	-
<u>Algemene dekkingsmiddelen</u>	
Extra dividend Eneco	957
<i>Overig</i>	1.054
Subtotaal Algemene dekkingsmiddelen	2.011
Saldo	9.895
Onttrekking aan reserves (incidenteel):	24.972
Totaal	34.867

Structurele mutaties reserves	Rekening 2013
Structurele stortingen in reserves	3.316
Structurele onttrekkingen aan reserves	1.055
Totaal	2.261

Bedragen x € 1.000

Balans en de toelichting

Balans per 31 december 2013

ACTIVA	31 dec 2013	31 dec 2012	PASSIVA	31 dec 2013	31 dec 2012
Vaste activa			Eigen vermogen		
<i>Immateriële vaste activa</i>			<i>Reserves</i>		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	-	-	a. Algemene reserves	50.822	57.697
			b. Overige bestemmingsreserves	52.027	57.667
			<i>Gerealiseerde resultaat</i>	7.561	93
				110.410	115.457
<i>Materiële vaste activa</i>					
a. Investerings met een economisch nut:	129.411	119.731			
b. Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	6.802	14.279			
	136.214	134.010	Vreemd vermogen		
<i>Financiële vaste activa</i>			<i>Voorzieningen</i>	5.875	9.460
a. Kapitaalverstrekkingen aan:			<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer</i>		
- deelnemingen	5.691	5.691	- onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	45.854	50.773
- gemeenschappelijke regelingen	2.092	3.643			
b. Leningen aan:				51.728	60.233
- woningbouwcorporaties	-	-			
c. Overige langlopende leningen u/g	96	107			
d. Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar en langer	2.007	2.370			
	9.887	11.811			
Totaal vaste activa	146.100	145.821	Totaal vaste passiva	162.138	175.690
Vlottende activa			Vlottende passiva		
<i>Vorraden</i>					
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	30.567	26.896			
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>			<i>Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>		
a. Vorderingen op openbare lichamen	9.386	11.970	a. Banksaldi	11.851	1.657
b. Verstrekte kasgeldleningen	-	-	b. Overige schulden	18.661	15.727
c. Rekening-courantverhoudingen	2.364	1.330			
d. Overige vorderingen	7.650	7.142			
<i>Liquide middelen</i>	99	380			
<i>Overlopende activa</i>	10.712	8.182	<i>Overlopende passiva</i>	14.228	8.647
Totaal vlottende activa	60.779	55.900	Totaal vlottende passiva	44.741	26.032
Totaal	206.879	201.722	Totaal	206.879	201.722

Gewaarborgde geldleningen diverse instellingen	55.843	56.287
Gewaarborgde geldleningen eigen woningbezit	4.611	4.960

Bedragen x € 1.000

Toelichting op de Balans

Waarderingsgrondslagen

Vaste activa

In 2008 is de nota Activabeleid vastgesteld door de gemeenteraad. De gemeenteraad heeft in 2010 besloten de methodiek van afschrijven voor materiële vaste activa te wijzigen van de lineaire naar de annuïteitenmethode. In december 2012 is de nieuwe financiële Verordening ex artikel 212 voor 2013 en komende jaren vastgesteld. In deze nieuwe verordening is de annuïteitenmethode als verplichting opgenomen.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in maximaal vijf jaar afgeschreven.

Materiële vaste activa

In het BBV wordt onderscheid gemaakt tussen materiële vast activa met economisch nut en activa met maatschappelijk nut.

Activa met economisch nut dragen bij aan de mogelijkheid middelen te verwerven of zijn verhandelbaar. Onder deze categorie vallen onder andere gebouwen, vervoermiddelen, inventaris en apparatuur. Het activeren van deze bezittingen is verplicht. Dat dient eenduidig te gebeuren en op de activa dient op consistente wijze afgeschreven te worden.

Activa met maatschappelijk nut hebben betrekking op investeringen in de openbare ruimte. Investerings in bruggen, wegen, water etc. vallen in deze categorie. Zij hebben dus geen economisch nut en zijn niet verhandelbaar. Voor investeringen met maatschappelijk nut geeft het BBV de voorkeur aan niet activeren, maar sluit activeren niet uit. Dat laatste vloeit voort uit het feit dat veel gemeenten de (budgettaire) ruimte niet hebben om dergelijke investeringen direct ten laste van de exploitatie te brengen of te dekken uit reserves. Daarom scheidt het BBV wel de mogelijkheid om te activeren.

Materiële vaste activa met een economisch nut

De investeringen met economisch nut worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden zijn op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. De activa worden vanaf het eerstvolgende jaar na het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte gebruiksduur, waarbij geen rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Bij de waardering wordt rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

Conform de nieuwe Financiële Verordening worden materiële vaste activa met economisch nut annuïtair afgeschreven. Hiervoor zijn in de verordening maximale afschrijvingstermijnen als kader opgenomen.

De voorgeschreven maximale afschrijvingstermijnen zijn als volgt:

Tabel 1

	Maximale afschrijvings- termijn
a. Nieuwbouw woonruimten en schoolgebouwen	40 jaar
b. Kantoren en bedrijfsgebouwen	40 jaar
c. Aanleg riolering	60 jaar
d. Renovatie, restauratie en aankoop woonruimten	25 jaar
e. Technische installaties in bedrijfsgebouwen	25 jaar
f. Veiligheidsvoorzieningen, telefooninstallaties, kantoor- en schoolmeubilair en tijdelijke ruimten	15 jaar
g. Zware transportmiddelen, aanhangwagens, personenauto's en automatiseringsapparatuur	10 jaar
h. Gronden en terreinen	n.v.t.

Activa met economisch nut en een verkrijgingsprijs van minder dan € 25.000 worden overigens niet geactiveerd. Uitzonderd gronden en terreinen, deze worden altijd geactiveerd.

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Overeenkomstig de in 2008 door de gemeenteraad vastgestelde beleidsnota Activabeleid en de daarmee gewijzigde financiële verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet, worden infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken niet meer geactiveerd en afgeschreven, tenzij de raad in een specifiek geval anders besluit. De bestaande investeringen worden extra afgeschreven als daartoe de mogelijkheid bestaat. In december 2012 is de nieuwe financiële Verordening ex artikel 212 voor 2013 en komende jaren vastgesteld. Hieruit blijkt onder andere dat het eerdergenoemde activabeleid wordt voortgezet. In 2011 en 2012 zijn nieuwe investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut geactiveerd, waarbij afschrijving plaats zal vinden op basis van het raadsbesluit van de investering.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs, dan vindt afwaardering plaats.

Vlottende activa

Vorraden

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. De gevormde voorzieningen om verliezen op grondexploitaties te dekken zijn in mindering gebracht op de boekwaarde van de bouwgronden. De voorzieningen zijn in de balans opgenomen tegen contante waarden.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid zijn voorzieningen gevormd en op de vorderingen in mindering gebracht. De voorziening wordt gedeeltelijk statisch en gedeeltelijk dynamisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

De liquide middelen en overlopende posten zijn tegen nominale waarde opgenomen. De overlopende posten hebben een looptijd van maximaal één jaar.

Voorzieningen

Voorzieningen zijn gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies, met uitzondering van de voorziening wethouderspansioenen en de voorziening voor verwachte verliezen op grondexploitaties die gewaardeerd zijn tegen contante waarde. Alle onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen van het jaarverslag is het beleid nader uiteengezet. De voorzieningen voor dubieuze debiteuren en voor verwachte verliezen op grondexploitaties zijn in mindering gebracht op de waarden van de respectievelijke balansposten debiteuren en voorraden.

Vaste schulden

Vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde en hebben een looptijd van maximaal één jaar.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans is nadere informatie opgenomen.

Toelichting op de balansposten

Activa

Immateriële vaste activa

Dit betreft de investeringskosten voor onderzoek en ontwikkeling ten behoeve van toekomstige activa. Afschrijving van de kosten vindt plaats in maximaal vijf jaren. Het verloop van de immateriële vaste activa is als volgt:

Tabel 2

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Boekwaarde aanvang	Vermeerdering	Vermindering	Afschrijving	Extra afschrijving	Boekwaarde einde
Onderzoek en ontwikkeling	-	37	-	-	-37	-

De investering betreft de kosten van voorbereiding van de zwembadconfiguratie. Deze onderzoekskosten worden in één jaar (extra) afgeschreven.

Materiële vaste activa

Dit betreft investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investeringen met een economisch nut

De specificatie van de materiële vaste activa met een economisch nut ziet er als volgt uit:

Tabel 3

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Boekwaarde aanvang	Vermeerdering	Bijdragen van derden	Afschrijving	Extra afschrijving	Des- investering	Boekwaarde einde
Terreinen	886	1.444	-13	-49	-110	-	2.158
Woningen	76	-	-	-2	-	-	74
Bedrijfsgebouwen	66.343	5.033	-13	-2.137	-	-45	69.181
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	42.174	5.329	-20	-1.024	-92	-18	46.349
Vervoermiddelen	3.126	732	-	-892	-	-27	2.939
Machines, apparaten en installaties	3.780	1.183	-3	-752	-	-11	4.197
Overige materiële vaste activa	3.346	1.824	-70	-430	-122	-35	4.513
Totaal	119.731	15.545	-119	-5.286	-324	-136	129.411

Terreinen

De investeringen in 2013 hebben betrekking op het volkstuincomplex Starrevaart, het sportpark Westvliet, grond Pleysierschool Schakenbosch en bouw- en woonrijpmaken van het terrein rondom school Veurs Stip. De afschrijvingen op dit onderdeel hebben een normaal verloop.

Woningen

De woningen zijn een molenaarswoning en de beheerderswoning op het tennispark Overdam. De afschrijvingen op dit onderdeel hebben een normaal verloop.

Bedrijfsgebouwen

In 2013 is circa € 5,0 miljoen in bedrijfsgebouwen geïnvesteerd. De belangrijkste investeringen zijn bouw school Veurs Stip (€ 2,1 miljoen) en bouw bibliotheek Fluitpolderplein (€ 0,7 miljoen), nieuwbouw Casimir (€ 0,8 miljoen) en de Centrale Huisvesting ambtelijk apparaat (€ 0,9 miljoen). De afschrijvingen hebben een normaal verloop.

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

In 2013 hebben de volgende investeringen plaatsgevonden: € 3,9 miljoen aan rioleringswerken, € 1,1 miljoen voor vervanging velden, e.d. op diverse sportcomplexen en € 0,3 miljoen voor Velostrada Zijdesingel-Kastelenring. De afschrijvingen hebben een normaal verloop.

Vervoermiddelen

In 2013 is € 0,7 miljoen geïnvesteerd in vervoermiddelen. Dit betreft de kosten van aanschaf van diverse werkvoertuigen (pick-ups) en WMO vervoersvoorzieningen. De afschrijvingen hebben een normaal verloop.

Machines, apparaten en installaties

De investeringen in 2013 bedragen € 1,2 miljoen en betreffen de aanschaf en vervanging van automatiserings-apparatuur (netwerkserver, geheugenschijven, laptops, personal computers, e.d.) en aanschaf van machines (rioolinstallaties, strooiers, e.d.). De afschrijvingen hebben een normaal verloop.

Overige materiële vaste activa

De investeringen bedragen in 2013 € 1,8 miljoen. Dit betreft met name de kosten van voorbereiding, begeleiding, e.d. Centrale Huisvesting. De afschrijvingen hebben een normaal verloop

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

De specificatie van de materiële vaste activa, investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut ziet er als volgt uit:

Tabel 4

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Boekwaarde aanvang	Vermeerdering	Bijdragen van derden	Afschrijving	Extra afschrijving	Boekwaarde einde
Gronden en Terreinen	459	-	-	-14	-138	307
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	8.521	5.259	-4.227	-199	-5.758	3.596
Overige materiële vaste activa	5.299	454	-	-312	-2.542	2.899
Totaal	14.279	5.713	-4.227	-525	-8.438	6.802

Algemeen

Bij de kadernota 2013 is besloten om de t/m het jaar 2012 afgeronde investeringen met maatschappelijk nut vervoegd af te schrijven en deze extra eenmalige kapitaallasten van € 8,8 miljoen te dekken uit de reserve inkomensfunctie. Daarnaast is een extra afschrijving uit 2010 van € 0,4 miljoen met betrekking tot het krediet OV Knooppunt teruggedraaid, omdat de kosten van het OV Knooppunt voor 100% gedekt worden door een bijdrage van Haaglanden.

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

De investeringen in 2013, tot een bedrag van € 5,3 miljoen, hebben betrekking op de door de gemeente uitgevoerde civieltechnische werken aan wegen en groenvoorzieningen. De belangrijkste investeringen betreffen het OV Knooppunt station Voorburg (€ 1,8 miljoen), Afwerken openbare ruimte Kwadrant (€ 1,2 miljoen) en Waterspoorpark Zijdepolder (€ 0,2 miljoen). Tegenover deze uitgaven staan bijdragen van derden tot een bedrag van € 4,2 miljoen.

Daarnaast is circa € 2,1 miljoen uitgegeven voor de reconstructie van diverse asfaltwegen en voor voorzieningen openbare verlichting en verkeerslichten.

Overige materiële vaste activa

De investeringen in 2013 bedragen € 0,5 miljoen. Deze uitgaven betreffen voorbereidingskosten aanleg verbindingsweg N206 / Huijssitterweg, groot onderhoud aan kunstwerken buiten en het speelruimteplan.

Financiële vaste activa

De specificatie van de financiële vaste activa 2013 is als volgt:

Tabel 5

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Boekwaarde aanvang	Vermeerdering	Vermindering	Aflossing	Extra aflossing	Boekwaarde einde
Kapitaalverstrekingen						
-deelnemingen	5.691	-	-	-	-	5.691
-gemeenschappelijke regelingen	3.643	118	-	-1.668	-	2.093
-overige langlopende geldleningen	107	-	-	-11	-	96
Overige uitzettingen (met een rentetypische looptijd van een jaar en langer						
- SVN (starters-)leningen	2.040	54	-	-403	-	1.691
- Overige vorderingen	330	-	-	-14	-	316
Totaal financiële vaste activa	11.811	172	-	-2.096	-	9.887

Kapitaalverstrekingen

Deelnemingen

De specificatie van de post deelnemingen is als volgt:

Tabel 5.1

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Boekwaarde aanvang	Boekwaarde Einde
Aandelen NV Eneco	4.667	4.667
Aandelen Duinwaterleidingbedrijf Zuid-Holland (Dunea)	558	558
Aandelen NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	461	461
Aandelen Coördinatie Afvalverwijdering Zuid-Holland (CAZH)	5	5
Totaal van de deelnemingen	5.691	5.691

De gemeente is in bezit van 170.776 aandelen van ENECO, 229.985 aandelen Dunea (voormalig Duinwaterleidingbedrijf Zuid-Holland) en 203.190 aandelen NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). De gemeente is voor 25% medeaandeelhouder in een samenwerkingsverband in afvalverwerking genaamd Coördinatie Afvalverwerking Zuid-Holland (CAZH). Dit samenwerkingsverband wordt opgeheven. De boekwaarde van genoemde aandelen is gebaseerd op de oorspronkelijke verkrijgingswaarde.

Gemeenschappelijke regelingen

In 2003/2004 heeft de gemeente met een bedrag van € 5.672.000 deelgenomen in het BOR-fonds (Bereikbaarheidsoffensief Randstad) bij het Stadsgewest Haaglanden en dit verantwoord als lening.

De gemeente heeft indertijd ingeschreven met de volgende twee projecten:

Tabel 5.2

Project (Bedragen x € 1.000)	Gemeentelijk deel	Rijksdeel	Totaal
OV Kooppunt Voorburg	3.403	3.297	6.700
Doorstroming Noordsingel	2.269	2.198	4.467
Totaal	5.672	5.495	11.167

Vorenstaande projecten zijn echter niet tot uitvoering gekomen en daarom vervangen door de nieuwe projecten Masterplan bereikbaarheid stationsgebied Voorburg en Tramlijn 19.

In 2010 is het project Tramlijn 19 afgerond en door het Stadsgewest Haaglanden afgerekend. In 2012 is voor het Masterplan bereikbaarheid stationsgebied een voorschot van € 4,2 miljoen ontvangen. In het fonds resteert:

Tabel 5.3

Project (Bedragen x € 1.000)	Gemeentelijk deel	Rijksdeel	Totaal
Masterplan bereikbaarheid stationsgebied Voorburg	2.129	1.810	3.939
Totaal	2.129	1.810	3.939

Wanneer een project is afgerond valt het hiervoor bestemde gedeelte van het ingelegde bedrag in het BOR-fonds vrij. De gemeentelijke inleg is als reserve Fonds BOR opgenomen voor het indertijd in het BOR-fonds ingebrachte bedrag. Hierop is het bedrag voor tram 19 in 2010 vrijgevallen en in 2013 het voorschot voor de OV Knoop Voorburg. Als na afronding van een investering een bedrag resteert, kan dit worden aangewend voor andere projecten of het wordt door Haaglanden inclusief rente terugbetaald aan de gemeente en het Rijk.

Overige langlopende leningen u/g

De aan het gemeentepersoneel verstrekte hypothecaire geldleningen voor de aanschaf van een eigen woning worden van betrokkenen gedurende de betreffende looptijd van de leningen terugontvangen. Per ultimo 2013 staan nog vijf geldleningen uit. De gemeente verstrekt sinds 2002 geen nieuwe hypothecaire geldleningen meer aan het eigen personeel.

Overige uitzettingen

SVN (starters)leningen

Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) zet op voordracht van de gemeente leningen uit in de sector volkshuisvesting, de gemeente verstrekt door tussenkomst van het SVN de bedragen voor de leningen.

Tussen het SVN en de gemeente bestaat daarvoor een rekening-courant verhouding, op deze rekening courant worden ontvangen rente en aflossingen op leningen bijgestort en komen verstrekte leningen in mindering.

De gemeente kan de gelden in rekening-courant opnemen of gebruiken voor nieuwe leningen. De rekening-courant heeft een rentetypische looptijd van minder dan één jaar (de rente kan dagelijks wijzigen), reden waarom de rekening-courant als liquide middel is opgenomen op de balans.

De totale stand van uitgezette leningen per 31 december 2013 is € 1.691.014. In 2013 is voor een bedrag van € 54.000 ten laste van de rekening-courant aan nieuwe leningen verstrekt aan starters. Daarnaast is tot een bedrag van € 403.000 afgelost.

Overige vorderingen

In 2013 is op twee vorderingen in totaal € 14.000 afgelost.

Vlottende activa

Vorraden

De gemeente heeft geen “nog niet in exploitatie genomen bouwgronden” en “overige grond- en hulpstoffen” en zijn daarom niet in de balans opgenomen.

Tabel 6

(Bedragen x € 1.000)	Boekwaarde Aanvang	Vermeerdering	Vermindering	Boekwaarde Einde
Grondexploitaties	29.517	5.525	-1.958	33.085
AF: Voorzieningen	-2.620	-75	177	-2.518
Saldo	26.897	5.451	-1781	30.567

De uitgaven (€ 5,5 miljoen) en inkomsten (€ 1,96 miljoen) zijn geactiveerd en bijgeschreven op de balanswaarde van de grondexploitaties. In 2013 is geen grondexploitatie afgesloten.

Op de waarden van de grondexploitaties zijn de gevormde voorzieningen voor verwachte verliezen ad € 2,5 miljoen (2012: € 2,6 mln.) in mindering gebracht.

In de paragraaf Grondbeleid wordt verder ingegaan op de toekomstige ontwikkelingen van de grondexploitaties en het daarbij behorende overzicht van reserves en voorzieningen. Hieronder volgt een overzicht van de gecorrigeerde voorzieningen op de boekwaarden grondexploitaties:

Overzicht van voorzieningen als correctie op de boekwaarden van de grondexploitaties:

Tabel 6.1

Correctie op boekwaarde grondexploitaties <i>Bedragen x € 1.000</i>	Boekwaarde per 1-1-2013	Vormen	Uitgaven	Vrijvallen	Boekwaarde per 31-12-2013
Voorziening grondexploitatie Leidschendam centrum	49	-	-	-49	-
Voorziening grondexploitatie Duivenvoordecorridor	1.186	48	-	-1	1.233
Voorziening grondexploitatie Rozenlaan	1.385	27	-	-127	1.285
Totaal	2.620	75	-	-177	2.518

De voorziening grondexploitatie Duivenvoordecorridor is aangevuld op basis van de herziening van de grondexploitatieberekening per 1 januari 2013 met € 48.000. Per ultimo 2013 blijkt het resultaat van de grondexploitatie nagenoeg gelijk gebleven, hierdoor is het niet noodzakelijk de verliesvoorziening aanvullend aan te vullen.

Op grond van de herziening van de grondexploitatie per 1 januari 2014 bedraagt, zonder nadere bijstellingen, het verwachte resultaat van de herziening € 4,3 miljoen negatief. Het project verkeert in een stadium waarin nog bijgestuurd kan worden. Binnen de ramingen zijn optimalisaties mogelijk, die tot een beter resultaat leiden van € 1,2 miljoen negatief. Voor dit resultaat is de voorziening getroffen. Bij het vormen van de verliesvoorziening is dus rekening gehouden met nog in het project door te voeren optimalisaties van circa € 3,1 miljoen, waarover nog expliciete besluitvorming moet plaatsvinden.

De voorziening grondexploitatie Rozenlaan is aangevuld op basis van de herziening van de grondexploitatieberekening per 1 januari 2013. In 2013 is het resultaat van de grondexploitatie verbeterd waardoor €127.000 van de verliesvoorziening is vrijgevallen.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarden onder aftrek van de bedragen, die voorzien zijn voor oninbaarheid en worden als volgt gespecificeerd:

Tabel 7

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Boekwaarde aanvang	Boekwaarde einde
Vorderingen op publiekrechtelijke lichamen	2.237	379
Vorderingen Rijksbelastingen	9.733	9.007
a. Totaal vorderingen openbare lichamen	11.970	9.386
Verstreckte kasgeldleningen	-	-
b. Totaal verstreckte kasgeldleningen	-	-
Rekening-courantverhoudingen	1.330	2.364
c. Totaal rekening-courantverhoudingen	1.330	2.364
Debiteuren algemeen	2.318	3.236
Debiteuren Soza	7.108	6.724
Betaalde waarborgsommen	17	3
<u>Subtotaal debiteuren</u>	<u>9.443</u>	<u>9.963</u>
AF: voorziening voor oninbare debiteuren	-1.022	-1.271
AF: terugbetaling i.v.m. 75% regeling BBZ / IOAW	-1.279	-1.043
d. Totaal overige vorderingen	7.142	7.649
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	20.442	19.399

Vorderingen op publiekrechtelijke lichamen

Deze posten hebben betrekking op nog te ontvangen bijdragen en overige vorderingen.

Vorderingen Rijksbelastingen

Deze post heeft betrekking op een vordering van het BTW-Compensatiefonds, welke ultimo juni 2014 wordt ontvangen.

Verstreckte kasgeldleningen

Per balansdatum heeft de gemeente geen kortlopende leningen verstrekt.

Rekening-courantverhoudingen

Rekening courant bestaat uit het direct opvraagbare rekening-courant saldo met het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVN) ad € 2.364.000.

Debiteuren

De vorderingen op debiteuren per 31 december 2013 zijn onder te verdelen in privaatrechtelijke vorderingen, belastingvorderingen en vorderingen Soza.

Tabel 7.1

Debiteuren <i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Waarde ultimo 2013
Vorderingen privaatrechtelijk	2.450
Belastingvorderingen	1.170
Vorderingen Sociale zaken	6.724

In mindering gebracht zijn de voorzieningen voor dubieuze debiteuren, te weten:

Tabel 7.2

Voorziening dubieuze debiteuren	Stand per	Toevoegingen	Vermindering	Stand per
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2013			31-12-2013
Privaatrechtelijk en belastingen	197	147	-125	219
Dubieuze debiteuren Sociale Zaken	825	848	-621	1.052
	1.022	995	-746	1.271

Ultimo 2013 is de voorziening voor het risico van mogelijk oninbare vorderingen privaatrechtelijk en belastingvorderingen € 219.000 groot (per 31 december 2012 € 197.000).

De voorziening dubieuze debiteuren van Sociale Zaken bedraagt per aanvang van het jaar € 825.000. In 2013 zijn posten oninbaar verklaard tot een bedrag van € 621.000. Om de voorziening op het gewenste niveau te houden is een bedrag in de voorziening gestort van € 848.000. Ultimo 2013 bedraagt de voorziening € 1.052.000.

Op grond van de 75% regeling bij de BBZ is een aanpassing op de voorziening voor de debiteurenpositie doorgevoerd en is het totaal van de terugbetalingsverplichting BBZ ultimo 2013 € 1.043.000.

Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit kas- en banksaldi (tegoed). De kassaldi bedragen € 15.000, het tegoed bij de ING-bank bedraagt € 25.000 en kruisposten € 59.000.

Ultimo 2013 is een schuld ontstaan bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze schuld is opgenomen onder de balanspost "vloттende passiva / liquide middelen".

Overlopende activa

Tabel 8

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Boekwaarde aanvang	Boekwaarde Einde
Overlopende activa	8.182	10.712
Totaal overlopende activa	8.182	10.712

Onder de overlopende activa zijn opgenomen de door de gemeente nog te ontvangen c.q. vooruitbetaalde bedragen. De belangrijkste posten zijn; de verwachte eigen bijdrage Wmo ad € 260.000, verwachte belastingopbrengsten € 168.000, nog in rekening te brengen kosten bij de gemeenten Wassenaar en Voorschoten in het kader van sociale recherche en inburgering € 528.000, VOF Damcentrum € 296.000, vergoeding, te ontvangen van stadsgewest Haaglanden € 4.919.000, vooruitbetaalde bedragen € 2.344.000 en GWS-voorschotten gemeenten Wassenaar en Voorschoten € 711.000.

PASSIVA

Eigen vermogen

Reserves worden onderscheiden in:

- algemene reserves;
- bestemmingsreserves.

Het verloop van de reserves is in 2013 als volgt:

Tabel 9

	(Bedragen x € 1.000)	Stand begin	Resultaat- bestemming voorgaand boekjaar	Toe- voegingen	Ont- trekkingen	Stand einde
Algemene reserves						
1	Bufferfunctie	7.407				7.407
2	Vrij besteedbaar	17.072	93	3.404	-523	20.046
3	Inkomensfunctie	27.962		370	-8.779	19.553
4	Grondexploitatie	5.256		3.856	-5.297	3.815
	Totaal algemene reserves	57.697	93	7.630	-14.599	50.821
Bestemmingsreserves						
5	Reserve BOR-fonds	3.643		155	-1.668	2.130
6	Reserve volkshuisvesting	789		274	-48	1.015
7	Reserve inkomensdeel WWB	2.786			-2.786	-
8	Reserve opvullen categoriaal jeugdbeleid	80				80
9	Reserve binnensport	1.401			-930	471
10	Reserve uitvoering motie WMO	429				429
11	Reserve parkeergarage LDC	1.142				1.142
12	Reserve monumenten	277			-72	205
13	Reserve sociale woningbouw	338			-18	320
14	Reserve toekomstvisie Stompwijk	22			-22	-
15	Reserve accommodatie Musea	58			-58	-
16	Reserve dekking incidentele kosten	107			-107	-
17	Reserve Groenfonds	1.266			-16	1.250
18	Reserve compensatiefonds stadsherstel Damcentrum	335			-18	317
19	Reserve frictiekosten	4.022		69	-1.145	2.946
20	Reserve exploitatie wijkcentrum Dillenburgh	130			-130	-
21	Reserve 40+ wijken	868			-150	718
22	Reserve stedelijke vernieuwing	3.574		868	-770	3.672
23	Reserve onderwijshuisvesting	1.041		509	-335	1.215
24	Reserve verbindingsweg/Huijssitterweg	5.250		690	-85	5.855

	(Bedragen x € 1.000)	Stand begin	Resultaat- bestemming voorgaand boekjaar	Toe- voegingen	Ont- trekkingen	Stand einde
25	Reserve recreatief knooppunt	295			-295	-
26	Reserve nationaal uitvoeringsprogramma	207		207		414
27	Reserve kunstwerk Damcentrum	46		135	-15	166
28	Reserve nieuwbouw zwembad	-		100		100
29	Reserve dekking afschrijvingslasten	10.004		1.163	-740	10.427
30	Egalisatiereserve rioleringen	4.216		289		4.505
31	Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	900			-262	638
32	Egalisatiereserve recessie	6.623		931	-1.759	5.795
33	Reserve herwaardering activa	7.818		398		8.216
	Totaal bestemmingsreserves	57.666		5.789	-11.428	52.027
	Gerealiseerde resultaat 2012	93	-93			-
	Gerealiseerde resultaat 2013			7.561		7.561
	Totaal algemeen	115.457		20.980	-26.027	110.410

Onderstaand wordt puntsgewijs ingegaan op enkele belangrijke mutaties in de reserves:

Algemene reserves

1. *De algemene reserve met bufferfunctie* is bestemd voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's (exclusief die van grondexploitaties). De reserve vormt het belangrijkste deel van de weerstandscapaciteit. In 2013 hebben geen mutaties plaatsgevonden in de reserve.
2. *De algemene reserve vrij besteedbaar* kan de gemeenteraad vrij aanwenden. Voor uitvoering van verkeersmaatregelen is een bedrag van € 102.000 in de reserve gestort. Een verkoopopbrengst van grond in Leidsenhage ad € 200.000 is ook in de reserve gestort. Er zijn reserves in 2012 vrijgevallen voor een bedrag van € 3.103.000 en in 2013 gestort in de reserve. Voor sanering van volkstuinen en het projectmanagement Stompwijk is respectievelijk € 79.000 en € 100.000 onttrokken. Voor de sloopkosten van de school aan de Rijnlandstraat is in 2013 een bedrag van € 344.000 onttrokken.
3. *De algemene reserve met inkomensfunctie* is in feite een afgescheiden deel van het eigen vermogen dat structurele rente-inkomsten genereert en als algemeen dekkingsmiddel in de exploitatie wordt ingezet. De aanwendbaarheid van dit onderdeel van de algemene reserve is daarom geblokkeerd. Diverse investeringen (maatschappelijk nut) voor het OV knooppunt Voorburg zijn eerder in 1 keer afgeschreven ten laste van de reserve inkomensfunctie. De investeringen ad € 370.000 voor het knooppunt worden echter vergoed door Haaglanden en worden daarom teruggestort in de reserve. De onttrekking betreft een éénmalige extra afschrijving van de boekwaarden van investeringen met maatschappelijk nut voor een bedrag van € 8.779.000.
4. *De algemene reserve met bufferfunctie grondexploitatie* is ingesteld om de financiële risico's van de grondexploitaties te dekken en een buffer te vormen om onverwachte, aan grondexploitaties gerelateerde kosten, op te vangen.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves bevatten middelen die door de raad zijn bestemd voor een specifiek doel. De belangrijkste mutaties in de bestemmingsreserves zijn als volgt:

5. *De reserve fonds Bereikbaarheids Offensief Randstad (BOR)* is ingesteld ter dekking van het gemeentelijk aandeel in grote infra-structurele maatregelen in het kader van het BOR. Het bedrag dat nu nog in de reserve zit houdt verband met de maatregelen in het stationsgebied van Voorburg (OV knoop). In 2013 is er rente € 155.000 bijgeschreven en het voorschot ad € 1.668.000 voor de OV knoop onttrokken aan de reserve.
6. *De reserve Volkshuisvesting* is ingesteld voor de subsidiëring van woningbouwactiviteiten en maatregelen aan de woonomgeving. De BWS gelden 2012 ad € 274.000 zijn in 2013 in deze reserve gestort. Voor funderingsherstel Wilhelminalaan is € 30.000 onttrokken.
7. *De reserve inkomensdeel WWB (BUIG)* is in 2012 komen te vervallen en het restant is in 2013 toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar.
8. *De reserve opvullen categoriaal jeugdbeleid* is ingesteld voor het realiseren/uitvoeren van beleid ten behoeve van Centra voor Jeugd en Gezin. In 2013 zijn er geen mutaties geweest.
9. *De reserve binnensport* is ingesteld voor het verbeteren van het aanbod en de kwaliteit van binnensportaccommodaties. In 2013 is een bedrag van € 930.000 onttrokken voor de bouw van een turnhal.
10. *De reserve uitvoering motie Wmo* is ingesteld om de betreffende zorgvoorzieningen op het niveau van voor de invoering van de Wmo te handhaven. In 2013 zijn er geen mutaties geweest.
11. *De Reserve parkeergarage Leidschendam Centrum* is ingesteld om de negatieve exploitatie resultaten van de parkeergarage in Leidschendam centrum te kunnen compenseren. In 2013 zijn er geen mutaties geweest.
12. *De reserve monumenten* is ingesteld voor de instandhouding van monumenten door middel van subsidies en projecten om de cultuurhistorie te verankeren binnen het beleid van de gemeente. In 2013 is een bedrag van € 40.000 onttrokken voor de Kerkbrug, € 5.000 voor de open monumentendag en € 27.000 voor werkzaamheden aan monumenten van de gemeentelijke monumentenlijst.
13. *De reserve sociale woningbouw* is ingesteld om de mix tussen woningbouw en sociale sector zo optimaal mogelijk te houden. In 2013 is € 18.000 onttrokken voor de Rozenlaan.
14. *De reserve toekomstvisie Stompwijk* is ingesteld om een visie op de ontwikkeling van Stompwijk te vormen. In 2012 is de reserve komen te vervallen en in 2013 is het restant ad € 22.000 vrijgevallen en toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar.
15. *De reserve accommodatievernieuwing musea* is ingesteld voor de realisatie van een nieuwe accommodatie voor het museum omdat Swaensteyn te klein wordt. In 2012 is de reserve komen te vervallen en in 2013 is het restant ad € 58.000 vrijgevallen en toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar.
16. *In de reserve dekking incidentele kosten* zijn de middelen ondergebracht voor investeringen en budgetten die uit eenmalige middelen gedekt worden, maar die nog niet zijn uitgegeven. In 2012 is de reserve komen te vervallen en in 2013 is het restant ad € 107.000 vrijgevallen en toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar.
17. *De reserve groenfonds* is bestemd voor de dekking van kosten van groenprojecten. Een bedrag van € 15.000 is onttrokken voor de uitvoering van het groenstructuurplan.
18. *De reserve compensatiefonds stadsherstel Damcentrum* is ingesteld om particulieren in het projectgebied Damlaan te stimuleren de gevels van hun panden op te knappen met als doel de historische, monumentale en beeldbepalende waarde in stand te houden. In 2013 is voor architect werkzaamheden en subsidie aan eigenaren € 18.000 onttrokken uit de reserve.
19. *De reserve frictiekosten* is bij de Kadernota 2010 ingesteld voor flankerend beleid bij de bezuinigingen en vastgesteld op een bedrag van € 5.000.000. Er is een bedrag van € 69.000 vanwege lagere uitvoeringskosten afdeling W+I in de reserve gestort.

In 2013 is in totaal een bedrag van € 1.145.000 onttrokken voor de dekking van frictiekosten vanwege de bezuinigingen.

20. *De reserve exploitatie wijkcentrum Dillenburgh* is ingesteld om de exploitatiekosten van wijkcentrum Dillenburgh, verspreid over 15 jaar, te dekken (2011 t/m 2025). In 2012 is de reserve komen te vervallen en in 2013 is het restant ad € 130.000 vrijgevallen en toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar.
21. *De reserve 40+ wijken* is ingesteld voor de dekking van de projectkosten voor de wijk Prinsenhof. In 2013 is € 150.000 onttrokken aan de reserve. Onder andere € 111.000 voor subsidie Woeij (coördinatie, beheer en ondersteuning) en € 39.000 voor communicatie en advies en ontwikkeling milieu.
22. *De reserve Stedelijke Vernieuwing* is ingesteld voor de dekking van het stedelijk vernieuwings-programma 2010-2014. De jaarlijkse bijdrage ISV 3 en de aanvullende bijdrage bodem van in totaal € 868.000 is in de reserve gestort. In 2013 is een bedrag van € 770.000 onttrokken aan de reserve voor bodemonderzoeken, bewonersondersteuning WeD, energievisie, toegankelijkheid wooncomplex, Van Barbansonstraat, knelpuntenpot en Leidschendam-Zuid.
23. *De reserve onderwijshuisvesting* (egalisatiereserve) is gevormd ten behoeve van het onderwijshuisvestingsprogramma. In 2013 is de onderuitputting van de hiervoor bestemde exploitatiebudgetten ad € 509.000 gestort in de reserve. Voor de 1^e inrichting Pleysierschool en tijdelijke huisvesting primair onderwijs is respectievelijk € 300.000 en € 35.000 onttrokken.
24. *De reserve verbindingsweg/Huijssitterweg* heeft tot doel om te voorzien in de dekking van de kapitaallasten (rentelasten) en op termijn de algehele afschrijving van de investering in de aanleg van de verbindingsweg in Stompwijk. In 2013 is de reguliere voeding van de reserve ad € 690.000 gestort en is er € 85.000 onttrokken voor de dekking van kapitaallasten.
25. *De reserve recreatief knooppunt* heeft tot doel om te voorzien in de dekking van de gemeentelijke bijdrage in het realiseren van het recreatief knooppunt Stompwijk. Het project is inmiddels afgeblazen. In 2013 zijn nog kosten gemaakt ad € 90.000 en is het restant van de reserve vrijgevallen.
26. *De reserve nationaal uitvoeringsprogramma* is gevormd voor de terugbetaling van de gelden voor het Nationaal uitvoeringsprogramma e-overheid als gevolg van de zogenaamde kasschuif in de algemene uitkering uit het gemeentefonds. In de algemene uitkering zit in de jaren 2011 tot en met 2014 een bedrag voor het Nationaal Uitvoerings Programma (NUP). Dit loopt op tot in totaal € 527.000. In 2013 is een bedrag van € 207.000 in de reserve gestort.
27. *De reserve kunstwerk Damcentrum* is gevormd voor een kunstwerk in het Damcentrum. Een bijdrage van ING voor een kunstwerk in Leidschendam Centrum was opgenomen in de gemeentelijke grondexploitatie Damcentrum. Omdat de grondexploitatie per 29 februari 2012 is afgesloten, is de Reserve Kunstwerk Damcentrum gevormd en is de bijdrage ad € 135.000 in de reserve gestort. In 2013 is er € 15.000 uitgegeven. Het restant zal in 2014 besteed worden.
28. *De reserve nieuwbouw zwembad* is ingesteld voor de dekking van de eenmalige kosten (sloop, afschrijving boekwaarde en bouwrente) van het nieuwe zwembad De Fluit.
29. *De reserve dekking afschrijvingslasten* is ingesteld voor de dekking van afschrijvingslasten van (geactiveerde) investeringen met economisch nut, die in overeenstemming met de besluitvorming ten laste van eenmalige middelen komen. Evenals in 2012 is voor de verhuizing van Catch naar Westvliet € 233.000 gestort. Voor de kapitaallasten van de nog te bouwen turnhal is een bedrag van € 930.000 in de reserve gestort (t.l.v. de reserve binnensport). Voor de dekking van afschrijvingslasten op de exploitatie is een bedrag van € 740.000 vrijgevallen.
30. *De egalisatiereserve rioleringen* is ingesteld om het tarief te egaliseren en het verrekenen van schommelingen in de exploitatieresultaten van de riolering. Op de exploitatie van de riolering is een overschot van € 289.000 ontstaan. Dit bedrag is in de egalisatiereserve gestort.
31. *De egalisatiereserve afvalstoffenheffing* is ingesteld om het tarief te egaliseren en het verrekenen van schommelingen in de exploitatieresultaten van afvalverwijdering.

Op de exploitatie van afvalverwijdering is een tekort van € 262.000 ontstaan. Dit bedrag is aan de egalisereserve onttrokken.

32. *De egalisereserve recessie* is ingesteld om de nadelige gevolgen van de economische crisis op te vangen. Begrotingsoverschotten worden in de reserve gestort. Bij de nota van wijziging 2013, de voorjaarsnota 2013 en de 2^e Turap 2013 zijn de ramingen van het begrotingsoverschot telkens aangepast. Het laatst bepaalde overschot van ruim € 742.000 is in de reserve gestort. Vanwege een lagere uitkering uit het gemeentefonds is een bedrag van € 1.092.000 onttrokken aan de reserve. Voor het BE+WS is € 274.000 onttrokken aan de reserve.
33. *De reserve herwaardering activa* is ingesteld naar aanleiding van de stelselwijziging afschrijving activa. De afschrijving van de activa is omgezet van een lineaire naar een annuïtaire afschrijving. In 2013 wordt het hierdoor ontstane voordeel van € 399.000 op de afschrijvingen, in de reserve gestort.

Voorzieningen

Voorzieningen worden onderscheiden in:

- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's die op balansdatum onzeker zijn;
- Onderhoudsegalisatievoorzieningen;
- Voorzieningen voor grondexploitaties en dubieuze debiteuren (tabel 10.1).

Het verloop van de voorzieningen is in 2013 als volgt:

Tabel 10

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Boekwaarde aanvang	Vormen	Uitgaven	Vrijvallen	Boekwaarde einde
Verplichtingen, verliezen en risico's op balansdatum onzeker					
Voorziening spaarverlof	70	5	-23	-	52
Voorziening pensioenen wethouders	2.853	308	-217	-	2.944
Voorziening inrichting openbare ruimte ING kwadrant	43	37	-60	-	20
Voorziening Vof Damcentrum	3.652	-	-	3.652	-
Voorziening backservice pensioenen wethouders	115	201	-	-	316
Voorziening restant Prinsenhof civieltechnisch	456	-	-147	-54	255
Voorziening zwerfafval	-	86	-9	-	77
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's op balansdatum onzeker	7.189	637	-456	-3.706	3.664
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening afkoopsommen grafonderhoud	702	136	-	-127	711
Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	1.287	1.016	-1.058	-	1.245
Voorziening onderhoud Forum Kwadraat	147	112	-92	-	167
Voorziening nazorg Nieuwstraat	134	-	-46	-	88
Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen	2.270	1.264	-1.196	-127	2.211
Totaal	9.459	1.901	-1.652	-3.833	5.875

Onderstaand wordt puntsgewijs op enkele belangrijke mutaties in de voorzieningen ingegaan:

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's op balansdatum onzeker

1. De *voorziening spaarverlof* is ingesteld voor de verplichting tegenover medewerkers van de gemeente Leidschendam-Voorburg die ADV-dagen hebben gespaard (spaarverlof) en deze dan in de toekomst kunnen opnemen. In 2013 is een bedrag van € 23.000 afgeboekt. Dit betreft opname van spaarverlof door twee medewerkers vanwege pensionering.
2. De *voorziening pensioenen wethouders* is ingesteld voor toekomstige pensioenverplichtingen aan gewezen wethouders waarvan de pensioenaanspraak in eigen beheer wordt gehouden. De hoogte van de voorziening wordt jaarlijks bepaald aan de hand van actuariële berekeningen en is opgenomen tegen contante waarde. Door uitgekeerde pensioenen in 2013 is de voorziening met een bedrag van € 217.000 afgenomen. Voor actualisering is een bedrag van € 308.000 toegevoegd.
3. De *voorziening inrichting openbare ruimte ING kwadrant* is gevormd voor de dekking van de resterende kosten die nog ten laste van de afgesloten grondexploitatie Raadhuiskwartier zijn gebracht voor de inrichting van de openbare ruimte. In 2013 is een bedrag van € 37.000 in de voorziening gestort en € 60.000 uitgegeven voor de uitvoering en toegerekende uren.
4. De *voorziening tekorten Vof Damcentrum* is gevormd om een verwacht tekort op de gemeentelijke deelname aan de Vof Leidschendam Centrum af te dekken. De gemeente is voor 50% deelnemer in deze vennootschap onder firma. De voorziening is in 2013 vrijgevallen ten gunste van de algemene reserve grondexploitatie.
5. De *voorziening backservice pensioenen wethouders* heeft betrekking op toekomstige pensioenverplichtingen aan (gewezen) wethouders. Een groot deel van deze verplichting is ondergebracht bij een verzekeraar onder het zogenaamde APPA-fonds (algemene pensioenwet politieke ambtsdragers). De hoogte van de voorziening heeft betrekking op het deel, dat nog niet door het fonds wordt gedekt. In 2013 is € 201.000 in de voorziening pensioenen wethouders gestort op basis van actuariële berekeningen. Op termijn zullen de verplichtingen ondergebracht worden bij het ABP.
6. De *voorziening restant Prinsenhof civieltechnisch*. In verband met nog uit te voeren restwerkzaamheden in het Openbaar gebied is een voorziening ten laste van de Algemene reserve grondexploitatie gevormd. De uitgaven in 2013 bedroegen € 148.000 en door aanbestedingsvoordelen kan € 54.000 vrijvallen.
7. De *voorziening zwerfafval* heeft tot doel een extra impuls te geven aan de gemeentelijke aanpak van zwerfafval. De voorziening is gevormd uit een bijdrage van Nedvang.

Onderhoudsegalisatievoorzieningen

8. De *voorziening afkoopsommen grafonderhoud* heeft tot doel de toekomstige lasten te dekken voor onderhoudswerkzaamheden aan die graven waarvan de eigenaar de onderhoudsplicht heeft overgedragen aan de gemeente door het betalen van een afkoopsom. De in 2013 ontvangen afkoopsommen ad € 136.000 zijn in de voorziening gestort. Ter dekking van de kosten van onderhoud aan graven is een bedrag van € 127.000 vrijgevallen.
9. De *voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen* is gevormd voor de toekomstige uitgaven voor groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen. In 2013 is een bedrag van € 1.016.000 in de voorziening gestort. In 2013 is ten laste van de voorziening € 1.058.000 besteed aan onderhoud van gemeentelijke gebouwen.
10. De *voorziening onderhoud Forum Kwadraat* is gevormd voor de toekomstige uitgaven voor het groot onderhoud van het sportcomplex Forum Kwadraat. Jaarlijks wordt op basis van het MOP (meerjarig onderhoudsplan) een bedrag gestort in de voorziening. In 2013 is € 112.000 in de voorziening gestort en is een bedrag van € 92.000 ten laste gekomen van de voorziening voor onderhoud.
11. De *voorziening Nazorg Nieuwstraat* is gevormd voor onder andere de kosten van nazorg van de voormalige gasfabriek Nieuwstraat en de grondwatermonitor Klaverweide. In 2013 is besloten dat dit laatste gestopt kan worden. In 2011 is van de Provincie een bedrag van € 200.000 ontvangen voor de dekking van de kosten tot 2014. Dit bedrag is in de voorziening gestort. In 2013 is een bedrag van € 46.000 uitgegeven.

Voorzieningen ten behoeve van de grondexploitaties en dubieuze debiteuren

De voorzieningen voor tekorten op grondexploitaties en dubieuze debiteuren zijn in 2013 in mindering gebracht op de balansposten "Vorraden", "Debiteuren" en "Overlopende Activa". Het verloop van deze voorzieningen is in 2013 als volgt:

Tabel 10.1

Voorziening	Stand per	Toevoegingen	Vermindering	Stand per
(Bedragen x € 1.000)	1-1-2013			31-12-2013
Grondexploitaties	2.620	74	-177	2.517
Dubieuze debiteuren	1.021	999	-750	1.270
Totaal	3.641	1.073	-927	3.787

Voor een toelichting op de mutaties van de voorzieningen grondexploitaties wordt u verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

De voorziening dubieuze debiteuren betreft onder andere publiekrechtelijke vorderingen (€ 144.000) en vorderingen sociale zaken (€ 1.050.000).

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van een jaar of langer

Tot de vaste schulden behoren de opgenomen langlopende geldleningen met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer. Het verloop en de opbouw van de langlopende schulden is als volgt:

Tabel 11

(Bedragen x € 1.000)	Boekwaarde aanvang	Vermeerdering	Aflossingen	Vervroegde aflossingen	Overige verminderingen	Boekwaarde einde
Binnenlandse banken	42.118		-2.583	-	-	39.535
Overige binnenlandse sectoren	21		-1	-	-	20
Overige binnenlandse sectoren (BWS)	412		-195	-	-	217
VOF Leidschendam centrum	8.221	1.160	-3.299	-	-	6.082
Totaal	50.772	1.160	-6.078	-	-	45.854

Binnenlandse banken en overige binnenlandse sectoren

De in de tabel vermelde aflossingen 2013 betreffen reguliere aflossingen. De rente over het jaar 2013 bedraagt € 1.062.000 en is opgenomen in de exploitatie. In 2013 zijn geen langlopende geldleningen aangegaan.

Overige binnenlandse sectoren (BWS)

Dit betreft de vaste schulden in verband met het Besluit Woninggebonden Subsidies (BWS). En houden verband met door de gemeente toe te kennen en toegekende subsidies aan instellingen.

VOF Leidschendam Centrum

De gemeente heeft gronden in het gebied Leidschendam Damcentrum verworven. De VOF Leidschendam Centrum (waar de gemeente voor 50% in deelneemt) heeft deze aankopen gefinancierd. Ook heeft de VOF in opdracht van de gemeente deze gronden gedeeltelijk bouwrijp gemaakt, ook deze uitgaven heeft de VOF voorgefinancierd. De voorfinancieringen door de VOF zijn een renteloze lening aan de gemeente. De gemeente lost deze lening af bij verkoop van de gronden aan de VOF. De waarde van de gronden en bijkomende kosten zoals bouwrijpmaken zijn opgenomen onder de balanspost Vorraden (grondexploitatie Damcentrum).

Vlottende passiva

De vlottende passiva bestaan uit banksaldi, kortlopende schulden en de overlopende passiva en zijn als volgt gespecificeerd:

Tabel 12

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Boekwaarde aanvang	Boekwaarde einde
Banksaldi	1.657	11.851
Totaal Banksaldi	1.657	11.851
Crediteuren algemeen	14.615	8.107
Betalingen onderweg	-	-
Kortlopende schulden aan publiekrechtelijke lichamen	1.080	521
Overige kortlopende schulden	32	10.032
Totaal kortlopende schulden	15.727	18.660
Overlopende passiva	9.411	14.381
Vooruitontvangen overheidsbijdragen	515	891
AF: terugbetaling i.v.m 75% regeling BBZ / IOAW	-1.279	-1.043
Totaal overlopende passiva	8.647	14.229
Totaal vlottende passiva	26.031	44.740

Banksaldi

Het saldo bij de Bank Nederlandse Gemeenten bedraagt per ultimo 2013 € 11.851.000 (schuld).

Crediteuren algemeen / kortlopende schulden aan publiekrechtelijke lichamen

Deze post betreft de nog te betalen facturen per 31 december 2013. Per 1 maart 2014 staat nog een bedrag open voor crediteuren algemeen van € 5.950.

Overige kortlopende schulden

In deze post zijn de ontvangen waarborgsommen van derden verantwoord voor € 31.000. Daarnaast is een kortgeldlening aangetrokken van 10 miljoen. Deze lening is op 24 januari 2014 afgelost.

Overlopende passiva

Dit betreffen door de gemeente verschuldigde en vooruitontvangen bedragen; Belastingdienst af te dragen loonheffing over de maand december 2013 € 2.349.300, vooruitontvangen waterspoorpark ad € 246.000 van de provincie en de afkoopsom parkeergarage Damplein van € 4.650.000.

Vooruitontvangen overheidsbijdragen

Conform het BBV artikel 52a lid 1 wordt in de onderstaande tabel het verloop per uitkering met een specifiek bestedingsdoel weergegeven. De gemeente heeft van overheidsinstellingen bijdragen ontvangen voor de uitvoering van specifieke taken. Zolang de gemeente die taak nog niet (volledig) heeft uitgevoerd, blijft (een deel van) de ontvangen bijdrage als vooruitontvangen verantwoord. Voor de vrijgevallen bedragen heeft de gemeente de corresponderende taak uitgevoerd.

Tabel 13

Vooruitontvangen overheidsbijdragen	Stand per	Toevoegingen	Lasten	Vrijgevallen	Stand per
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2013			Bedragen	31-12-2013
Onderwijsachterstandenbeleid	40	697	-	-591	145
RMC-gelden	-	168	-	-168	0
Participatiebudget	-	3.782	-	-3.712	70
Participatiebudget deel inburgering	-	-	-	-	-
Huisvesting PO Binnenklimaat	162	-	-	-	162
Actieplan jeugdwerkloosheid	152	174	-	-40	287
Verspreid liggend glas bufferzone	-	-	-	-	-
Loondispensatie pilot	5	-	-	-	5
Geluidsanering Laan van NOI	156	-	-	-9	147
Bijdrage recreatie sluisgebied	-	75	-	-	75
Totaal	515	4.896	-	-4.520	891

Niet uit de balans blijvende bedragen

Gewaarborgde geldleningen

De gemeente staat garant voor de tijdige betaling van rente en aflossing van geldleningen van instellingen en particuliere huiseigenaren in het kader van de stimulering van het eigen woningbezit. Het totaal van deze garantstelling is niet in het balanstotaal begrepen maar afzonderlijk weergegeven. Aangezien de gemeente een risico loopt en verplicht kan worden achterstallige vorderingen te voldoen is het totaalbedrag van de garantstelling vermeld. In het verslagjaar 2013 heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg geen bedragen behoeven te betalen in het kader van borg- en garantstellingen.

De volgende groepen van gewaarborgde leningen zijn te onderscheiden:

- geldleningen aan diverse instellingen (zie bijlage 1);
- geldleningen aan particulieren (bevordering eigen woningbezit);
- geldleningen aan instellingen met een waarborg bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (niet uit de balans blijvende garanties).

Geldleningen aan instellingen: borgstelling door de gemeente

Ultimo 2013 bedraagt de garantstelling verstrekt aan diverse instellingen € 55,8 miljoen (per ultimo 2012 is dit € 56,2 miljoen). Ten opzichte van 2012 is dit een verlaging van het risico met € 0,4 miljoen. De gemeente verstrekt conform het Treasurystatuut 2005 geen nieuwe garanties aan instellingen. Eventuele nieuwe garanties worden alleen nog verstrekt onder het regime van het WSW.

De BNG heeft een kredietfaciliteit verstrekt aan de VOF Leidschendam Centrum waar de gemeente in deelneemt. De hoofdsom van de faciliteit bedraagt € 24 miljoen voor onbepaalde tijd, bestaande uit een € 8 miljoen fixe lening en € 16 miljoen rekening courant krediet. Van deze faciliteit is per 31 december 2013 € 23,4 miljoen door de VOF Leidschendam Centrum benut. De VOF heeft deze kredieten opgenomen om onder meer de voor de gemeente voorgesloten gelden voor grondverwingen en bouwrijpmaken te financieren.

De VOF is primair aansprakelijk jegens de bank. In het geval de VOF in gebreke zou blijven, zijn de vennoten aanspreekbaar. In beginsel ieder voor 50%, maar beide vennoten zijn tevens wettelijk hoofdelijk aansprakelijk. Dit betekent in het uiterste geval dat als (direct of indirect) geen verhaal mogelijk is op de andere partner in de VOF (Schouten de Jong/ Bouwfonds), de gemeente volledig (100%) voor de hoofdsom van maximaal € 24 miljoen en eventuele andere schulden van de VOF aansprakelijk kan worden gesteld. Bezittingen en vorderingen van de VOF komen hierop in mindering. Schouten de Jong en Bouwfonds staan elk garant voor elkaar, en die garantie is bij beide bedrijven afgegeven door het moederconcern. De kans dat de gemeente dus 100% aansprakelijk gesteld wordt is minimaal.

Geldleningen aan particulieren

Vanaf 1 januari 1995 is de verstrekking van nieuwe gemeentegaranties aan particulieren voor hypothecaire geldleningen inzake de aankoop van een eigen huis overgedragen aan de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen te Zoetermeer. De voormalige gemeente Leidschendam heeft de tot en met 1994 verstrekte gemeentegaranties overgedragen, hiermee heeft zij haar risico afgekocht.

De verstrekte gemeentegaranties waarvoor de voormalige gemeente Voorburg borg stond, zijn niet overgedragen. De gemeente Leidschendam-Voorburg blijft voor deze garanties eigen risico dragen, met dien verstande dat een eventueel verlies voor 50% kan worden verhaald op het Rijk. Voor het eigen woningbezit van de voormalige gemeente Voorburg bedraagt de garantstelling per ultimo 2012 totaal € 4,6 miljoen (per ultimo 2011 € 4,9 miljoen). Door late aanleveringen van gegevens door de hypotheeknemers betreft het hier de stand per 31 december 2012. De jaarlijkse aflossingen op de geldleningen verminderen het bedrag waarvoor de gemeente garant staat.

Niet uit de balans blijvende garanties

Geldleningen aan instellingen met WSW borgstelling

In 1995 heeft de gemeente besloten tot samenwerking met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Nieuw verstrekte geldleningen worden vanaf dat moment door het WSW gewaarborgd. Het WSW kent een driedelige zekerheidsstructuur.

De primaire zekerheid bestaat uit de soliditeit van de deelnemende toegelaten instellingen. Ten tweede biedt het vermogen van het WSW zelf zekerheid. De gemeente vervult, samen met het Rijk (elk voor 50%) een tertiaire achtervangfunctie.

Het totaal openstaand bedrag van de uitstaande geldleningen WSW bedraagt per ultimo 2013 € 446,4 miljoen, waarvan € 223,2 miljoen door de gemeente gewaarborgd. Per ultimo 2012 was dit respectievelijk € 398,9 miljoen en € 199,4 miljoen. In 2013 zijn vier nieuwe leningen verstrekt tot een bedrag van bruto € 67 miljoen. Daarnaast zijn twee leningen afgelost.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Lease- en huurcontracten

De contracten die per eind 2013 lopen bij de Gemeente Leidschendam-Voorburg:

- Per 1 januari 2013 is de nieuwe overeenkomst ingegaan voor een aanvullende ziektekostenverzekering voor minima. De overeenkomst loopt tot en met 31 december 2014. Het jaarbedrag van de overeenkomst bedraagt € 200.000.
- De gemeente heeft in november 2012 een tijdelijk contract voor schuldhulpverlening afgesloten. Het contract gold voor een periode van acht maanden, van 13 november 2012 tot en met 30 juni 2013. Dit contract is met een jaar verlengd en loopt nu tot 30 juni 2014. Het jaarbedrag van de overeenkomst bedraagt op basis van de te verwachten prestaties € 308.000.
- Per 1 juli 2000 is de gemeente met Van der Vorm Vastgoed BV een huurcontract aangegaan voor de kantoorruimte Herenstraat 1 te Voorburg. Voor de huur van deze ruimte is een contract met de verhuurder afgesloten voor de duur van ten minste vijftien jaar. De jaarhuur over 2013 bedroeg € 183.281.
- Met ingang van 1 november 2007 is de gemeente met Zuiderwijk Vastgoed B.V. een huurcontract aangegaan voor de duur van minimaal 10 jaar voor de locatie Nieuwstraat 2 te Leidschendam. De jaarhuur over 2013 bedroeg € 49.856. De huurperiode dient, indien noodzakelijk (is afhankelijk van nieuwbouw), telkens minimaal te worden verlengd met 5 jaar.
- Met ingang van 1 februari 2010 is de gemeente met de R.K. Parochie Sint Maarten een huurcontract aangegaan voor de duur van 10 jaar voor de locatie Oosteinde 73 te Voorburg. De jaarhuur voor 2013 bedroeg € 51.366.
- Er is een overeenkomst afgesloten met Ricoh per 1 november 2012, voor de zogenaamde multifunctionals (printapparatuur) en centrale repro apparatuur, met een looptijd van 36 maanden. Het contract loopt op 31 oktober 2015 af. De jaarlijkse verplichting bedraagt minimaal € 130.000. Er bestaat in het afgesloten contract een mogelijkheid om de overeenkomst met 2 x 1 jaar te verlengen.
- Een overeenkomst is afgesloten per 1 maart 2010 voor (full operational lease) koffieautomaten en heeft een looptijd van 5 jaar met daar bovenop 2 x een optiejaar. De jaarlijkse verplichting bedraagt circa € 100.000.

- Er is een beheersovereenkomst met CBRE B.V. voor 73 parkeerplaatsen in de Corbulogarage aan de Julianalaan 341 te Voorburg. In principe is de overeenkomst oneindig. Dit laat overigens onverlet dat de overeenkomst met een opzegtermijn van een jaar kan worden opgezegd. De voor 2013 betaalde beheersvergoeding bedroeg € 62.224.

De gemeente heeft verder met een aantal leveranciers overeenkomsten gesloten die een langere looptijd hebben. Men kan hier denken aan onderhoud, schoonmaakcontracten, dienstverlening en dergelijke. Het materieel belang hiervan is echter beperkt.

Bijlagen

Overzicht investeringskredieten 2013

	Activa omschrijving	Raming investerings-uitgaven 2013	Realisatie investerings-uitgaven 2013	Restant uitgaven overhevelen naar 2014 e.v.	Onder- of overschrijding uitgaven 2013	Raming investerings-inkomsten 2013	Realisatie investerings-inkomsten 2013	Restant inkomsten overhevelen naar 2014 e.v.	Onder- of overschrijding inkomsten 2013
	INWONERS	5.723.751	4.214.136	1.015.887	493.728	0	2.134	0	2.134
e	Nieuwbouw VO Veurs Voorburg	64.395	0	64.395	0	0	0	0	0
e	Nieuwbouw PO Gr v Prinstererschool	75.000	0	75.000	0	0	0	0	0
e	Nieuwbouw PO Trampoline / Elzenheuvel	50.000	0	50.000	0	0	0	0	0
e	PO Nieuwbouw Dijsselbloem fase 1	35.209	346	34.863	0	0	0	0	0
e	Nieuwbouw PO Casimir	750.000	827.759	-77.759	0	0	0	0	0
e	Nieuwbouw PO Vijverhof	5.443	588	4.855	0	0	0	0	0
e	Nieuwbouw M.v.d.Veldschool	93.373	89.382	3.991	0	0	0	0	0
	Bouw Pleysierschool Schakenbosch	289.151	319.147	0	-29.996	0	0	0	0
	Grond Pleysierschool Schakenbosch	96.480	83.281	0	13.199	0	0	0	0
e	Fp.bouw school Veurs Stip	2.632.189	1.932.667	699.523	0	0	0	0	0
e	Fp.kst bouw Veurs Stip voor bibliotheek	203.617	100.374	103.243	0	0	0	0	0
d	Nieuwbouw gymzaal Pius X	40.000	23	39.977	0	0	0	0	0
d	Fp.bouwrïjpmaken terrein rond Veurs Stip	103.656	76.319	17.800	9.537	0	0	0	0
	Fp: Ingang Veurs Stip zijde parkeerterr.	118.818	118.890	0	-72	0	0	0	0
	Fp: toegang tot fietskelder Veurs Stip	40.000	0	0	40.000	0	0	0	0
	Fp. woonrïjpmaken terrein rond Veurs Stip	411.420	460.957	0	-49.537	0	2.134	0	2.134
	WVG Rolstoelen 2013	285.000	38.701	0	246.299	0	0	0	0
	WVG Vervoersvoorzieningen 2013	430.000	165.703	0	264.297	0	0	0	0
	LEEFBAARHEID EN WONEN	7.861.145	6.848.515	1.110.073	-97.442	0	38.308	0	38.308
	Restauratie Monum. Jul.Bernh.bank	5.360	0	0	5.360	0	0	0	0
e	Afvalinzameling bij hoogbouw	100.000	86.050	13.950	0	0	0	0	0
	Voorber. Krediet volkstuinten Starrevaart	109.150	110.000	0	-850	0	0	0	0
	Revitalisering groen Duivenvoorde	7.761	4.120	0	3.640	0	0	0	0
e	Zwembadconfiguratie	74.002	36.544	37.458	0	0	0	0	0
e	Kastelenring renovatie velden	74.788	70.423	4.365	0	0	0	0	0
e	Duivesteijn verv kunstgras	120.000	114.188	5.812	0	0	0	0	0
	Sportpark Duijvestein vervanging velden	175.000	175.000	0	0	0	0	0	0
	Sportpark Westvliet VEO ren. natuurveld	59.058	59.058	0	0	0	0	0	0
	Tennispark Overdam bestrating	30.000	35.000	0	-5.000	0	0	0	0
	Tennispark Overdam hekwerken	25.000	25.000	0	0	0	0	0	0
	Tennispark Overdam kunstgras verv.	226.214	283.960	0	-57.746	0	0	0	0
	Voetbalpark t Loo kunstgras veld 3	240.000	302.629	0	-62.629	0	0	0	0
	Sportpark Westvliet VEO verv. kunstgras	60.000	60.000	0	0	0	0	0	0
e	Sportpark Westvliet renovatie veld1	50.000	0	50.000	0	0	0	0	0
	ZB de Fluit verv. speelmateriaal	23.750	0	0	23.750	0	0	0	0
e	Verhuizing Catch naar SP Westvliet839056	700.000	642.916	57.084	0	0	10.464	0	10.464
e	Gymzaal met turnvoorz. (Delflandlaan)	10.200	5.273	4.928	0	0	0	0	0
d	Nota binnensport div. onderzoeken	0	13.059	-13.059	0	0	0	0	0
a	Fp: aanpassen gevels sporthal de Bocht	38.351	0	38.351	0	0	0	0	0
b	Fp: verplaatsen ingang sporthal de Bocht	154.798	50.207	104.591	0	0	0	0	0
e	Fp: bouw bibliotheek	1.100.689	597.139	503.550	0	0	9.138	0	9.138
a	Fp.inrichting/inventaris bibliotheek	94.538	0	94.538	0	0	0	0	0
e	Vervanging beheerssyst. Groen incl.kopp.	10.000	12.900	-2.900	0	0	0	0	0
	Klimaatbeleid: Frisse duurzame scholen	81.013	81.013	0	0	0	0	0	0
a	Klimaatbeleid: Opplussen gem.gebouwen	18.002	35.312	-16.600	-709	0	3.439	0	3.439
e	Klimaatbeleid: Frisse duurzame scholen	25.000	15.647	9.353	0	0	0	0	0
a	Klimaatbeleid: Opplussen gem.gebouwen	50.000	0	50.000	0	0	0	0	0
	Rioleringen 2011	1.795.530	1.803.440	0	-7.910	0	19.587	0	19.587
e	Rioleringen	220.600	260.600	-40.000	0	0	0	0	0
	Vervanging rioolinstallatie 2010	86.645	82.170	0	4.475	0	-5.170	0	-5.170
e	Rioleringen 2012	2.000.000	1.804.234	195.766	0	0	850	0	850
	Vervanging rioolbesturing 2011	8.197	8.021	0	177	0	0	0	0
d	Vervanging rioolinstallatie 2011	87.500	67.239	20.261	0	0	0	0	0
e	Vervanging rioleringen 2013	0	4.821	-4.821	0	0	0	0	0
e	Vervanging rioolinstallatie 2012	0	2.554	-2.554	0	0	0	0	0
	Een min (-) teken betekent een nadeel								

Activa omschrijving	Raming investerings-uitgaven 2013	Realisatie investerings-uitgaven 2013	Restant uitgaven overhevelen naar 2014	Onder- of overschrijding uitgaven 2013	Raming investerings-inkomsten 2013	Realisatie investerings-inkomsten 2013	Restant inkomsten overhevelen naar 2014	Onder- of overschrijding inkomsten 2013
RUIMTELIJKE EN ECONOMISCHE ONTWIKKE	9.619.345	6.069.570	2.703.869	845.906	7.352.063	4.234.517	-2.378.403	-739.144
OV knooppunt station Voorburg	2.203.392	<u>1.819.133</u>	0	384.259	3.101.548	2.709.414	0	-392.134
e Aanleg verbindingweg N206/Huyssitterwe	231.958	<u>98.851</u>	133.107	0	0	0	0	0
a Fp.Vorbereidingskosten woningbouw	7.774	<u>71</u>	7.703	0	0	0	0	0
Recreatief Knooppunt	170.000	<u>0</u>	0	170.000	170.000	0	0	-170.000
d Afwerken openbare ruimte Kwadrant	1.591.077	<u>1.224.380</u>	366.697	0	1.603.500	1.237.146	-366.354	0
e Watersp.park aanl. Veen-en Binckh.polder	25.000	<u>30.019</u>	-5.019	0	0	0	0	0
e Watermaatregelen L'dam-Zuid	126.800	<u>103.013</u>	23.787	0	70.600	69.174	-1.426	0
e Watersp.park aanl. Zijdepolder	428.979	<u>159.215</u>	269.764	0	325.064	151.678	-173.386	0
e Verr. Waterp. Park 't Loo	25.000	<u>823</u>	24.177	0	0	0	0	0
e Verst. Park 't Loo dmv 2 paral.watrg.	25.000	<u>0</u>	25.000	0	0	0	0	0
e Velostrada Zijdesingel-Kastelenring	681.096	<u>314.872</u>	366.224	0	681.977	0	-681.977	0
Rotonde Veursestraatweg-Parnashofweg	41.390	<u>41.390</u>	0	0	0	0	0	0
Rotonde Ln NOE	12.314	<u>0</u>	0	12.314	0	0	0	0
Verv. / Reconstr. Diverse asfaltwegen	529.893	<u>530.240</u>	0	-346	0	0	0	0
Verv. / Reconstr. Diverse asfaltwegen	350.000	<u>350.000</u>	0	0	0	0	0	0
Groot onderhoud kunstwerken beton	150.000	<u>137.411</u>	0	12.589	0	0	0	0
e Verv. / reconstr. Diverse asfaltwegen	175.000	<u>0</u>	175.000	0	0	0	0	0
Civieltechn. werken vm grex Leidsenhage	184.220	<u>0</u>	0	184.220	184.220	0	0	-184.220
Speelruimteplan 2013	215.000	<u>217.717</u>	0	-2.717	0	0	0	0
Verkeerslichten Sluisbrug	23.732	<u>0</u>	0	23.732	0	0	0	0
Verkeerscirculatie Sluisplein	96.835	<u>66.932</u>	0	29.903	30.000	37.150	0	7.150
Toegankelijkheid openbaar vervoer	29.894	<u>21.995</u>	0	7.899	29.894	21.955	0	-7.939
Verkeersregelinstallaties 2010	328.531	<u>291.178</u>	0	37.353	0	0	0	0
b Tramlijn 2 Tailtrack	813.000	<u>0</u>	813.000	0	781.260	0	-781.260	0
e Verkeersregelinstallaties	150.000	<u>155.799</u>	-5.799	0	0	0	0	0
OV Lichtmasten 2012	54.460	<u>56.563</u>	0	-2.103	0	0	0	0
d OV lichtmasten 2013	225.000	<u>160.510</u>	64.491	0	0	0	0	0
d OV armaturen 2013	300.000	<u>228.262</u>	71.738	0	0	0	0	0
d Herinrichting Hoekweg	374.000	<u>0</u>	374.000	0	374.000	0	-374.000	0
Historisch hekwerk Parkweg	50.000	<u>61.197</u>	0	-11.197	0	8.000	0	8.000
BESTUUR EN BEDRIJFSVOERING	5.244.202	4.162.157	900.913	181.132	0	70.000	0	70.000
e Vervanging diverse apparatuur	18.500	<u>6.135</u>	12.365	0	0	0	0	0
e Verv. inbraak- en camerabeveiliging 2013	0	<u>4.565</u>	-4.565	0	0	0	0	0
e Meubilair 2013	25.000	<u>7.138</u>	17.862	0	0	0	0	0
e Verv. Div. app.bedr.kantine en keuken	15.000	<u>0</u>	15.000	0	0	0	0	0
e Digitaal klantdossier	38.934	<u>54.114</u>	-13.610	-1.570	0	0	0	0
Client hardware (pc's,thinclients,pda's)	123.850	<u>123.788</u>	0	62	0	0	0	0
e Back-up (tapedrives) 2012	72.797	<u>59.093</u>	13.703	0	0	0	0	0
e CHV-KW laan 2 Renovatie	0	<u>339.430</u>	-339.430	0	0	0	0	0
e CHV-KW laan 2 Aanbouw	457.575	<u>5.702</u>	451.873	0	0	0	0	0
e CHV-RP1 Renovatie	1.307.617	<u>530.060</u>	777.557	0	0	0	0	0
e CHV-Honoraria, Heffingen & Onvoorzien	1.384.808	<u>1.627.487</u>	-242.680	0	0	70.000	0	70.000
e CHV-Exploitatie	216.942	<u>122.111</u>	94.831	0	0	0	0	0
e Pilot vervanging Papieren stukkenstroom	11.574	<u>10.286</u>	1.288	0	0	0	0	0
d Digitaliseren facturen	75.801	<u>14.890</u>	60.911	0	0	0	0	0
a Soft- en hardware Kas4all	40.968	<u>0</u>	40.968	0	0	0	0	0
a Software Bavak	35.000	<u>0</u>	35.000	0	0	0	0	0
e Spoor 1 DMO Procesdigitalisering	354.836	<u>526.982</u>	-172.146	0	0	0	0	0
e Spoor 2 DMO Digitalis.bestaad archief	80.000	<u>21.232</u>	58.768	0	0	0	0	0
e Spoor 3 DMO Inr. ICT-Het nieuwe werken	275.000	<u>181.785</u>	93.215	0	0	0	0	0
Pick Up Volkswagen T5 wpnr.35	50.000	<u>34.876</u>	0	15.124	0	0	0	0
Pick Up Fiat Ducato wpnr.86	50.000	<u>38.041</u>	0	11.959	0	0	0	0
Pick Up Fiat Ducato wpnr.87	50.000	<u>38.041</u>	0	11.959	0	0	0	0
Volkswagen Caddy wpnr. 34	30.000	<u>20.693</u>	0	9.307	0	0	0	0
Volkswagen Caddy wpnr.148	30.000	<u>0</u>	0	30.000	0	0	0	0
Pick-up Fiat Ducato wpnr.71	50.000	<u>38.041</u>	0	11.959	0	0	0	0
Pick-up Fiat Ducato wpnr.24	50.000	<u>38.041</u>	0	11.959	0	0	0	0
Pick-up Fiat Ducato wpnr.101	50.000	<u>38.041</u>	0	11.959	0	0	0	0
Pick-up Fiat Ducato wpnr.23	50.000	<u>40.491</u>	0	9.509	0	0	0	0
Pick-up Fiat Ducato wpnr.73	50.000	<u>50.285</u>	0	-285	0	0	0	0
Pick-up Fiat Ducato wpnr.89	50.000	<u>38.041</u>	0	11.959	0	0	0	0
Pick-up Fiat Ducato wpnr.91	50.000	<u>38.041</u>	0	11.959	0	0	0	0
Pick-up Fiat Ducato wpnr.98	50.000	<u>38.041</u>	0	11.959	0	0	0	0
Pick-up Fiat Ducato wpnr.99	50.000	<u>38.041</u>	0	11.959	0	0	0	0
Pick-up Fiat Ducato wpnr.100	50.000	<u>38.646</u>	0	11.354	0	0	0	0
TOTAAL GENERAAL	28.448.444	21.294.378	5.730.742	1.423.323	7.352.063	4.344.959	-2.378.403	-628.701

Een min (-) teken betekent een nadeel

Toelichting Investerings 2013

In het jaar 2013 is gewerkt aan de realisatie van diverse investeringen, die bijdragen aan het bereiken van de programmadoelstellingen c.q. de gewenste maatschappelijke effecten van het gemeentelijke beleid. De investeringen variëren van de aanschaf van bedrijfsmiddelen tot de realisatie van projecten in de openbare ruimte.

In een aantal gevallen wijkt de stand van zaken van de investeringsprojecten per 31 december 2013 af van de planning. De afwijkingen van de planning zijn onder andere aan de orde bij de meerjarige en omvangrijke investeringsprojecten.

De geraamde investeringsuitgaven voor het jaar 2013 bedroegen in totaal afgerond € 28,4 mln., waarvan afgerond € 21,3 mln. is besteed aan de aanschaf van bedrijfsinvesteringen en (meerjarige) investeringsprojecten. Per saldo is sprake van een onderbesteding van € 7,1 miljoen waarvan € 5,7 mln. nodig is voor de voortzetting en afronding van de vorig jaar in uitvoering genomen investeringen. De overige investeringsuitgaven van € 1,4 komen te vervallen.

Wij hebben, met het oog op een verdere verbetering van de planning van de toekomstige investeringsprojecten en -middelen, de oorzaken van de vertraging in de investeringen 2013 geanalyseerd. De uitkomsten van onze analyse zijn samengevat in onderstaande tabel.

Tabel 1

	Omschrijving oorzaak vertraging	Bedrag
a.	Start afhankelijk van afronding/samenloop andere projecten.	€ 250.000
b.	Project gestart, maar loopt vertraging op door bezwaren, overleg, vergunningen, etc.	€ 918.000
c.	Start en afronding werkzaamheden afhankelijk van politieke besluitvorming	€ -
d.	Vertraagde investeringen, die begin 2014 worden uitgevoerd.	€ 1.003.000
e.	Over meerdere jaren gefaseerde investeringen, die doorlopen in volgende jaren.	€ 3.560.000
	Totaal	€ 5.731.000

Het doorschuiven van geraamde investeringsuitgaven van 2013 naar 2014 tot een bedrag van in totaal € 5.731.000 betreft met name de volgende investeringskredieten:

- (a) Aanschaf inventaris bibliotheek en diverse softwarepakketten;
- (b) Tramlijn 2;
- (c) Niet van toepassing;
- (d) Afwerken openbare ruimte Kwadrant, openbare verlichting en Herinrichting Hoekweg;
- (e) Riolering, Centrale Huisvesting en bouw diverse scholen.

Model bestuursovereenkomst: Structuur Staat van de Gemeente

Het college heeft een bestuursovereenkomst afgesloten met de provincie Zuid-Holland in het kader van het interbestuurlijk toezicht dat door de provincie wordt uitgeoefend op de gemeente. De gemeente heeft zich verplicht om vanaf de jaarrekening 2013 onderstaande gegevens op te nemen in begroting en jaarrekening. Dit heeft wel als gevolg dat op twee punten (externe veiligheid en omgevingsrecht) de kleur nog niet groen is. Dit komt doordat realisatie pas in 2014 dient plaats te vinden. In ieder onderdeel wordt de voortgang van de maatregel aangeduid met een kleur. Onderstaand wordt uitleg gegeven aan de betekenis van deze kleuren:

Betekenis kleuren:	
	Reeds gerealiseerd
	Is nog niet gerealiseerd, maar realisatie is in 2014 mogelijk
	Wordt niet gerealiseerd

FINANCIËN	ROOD / ORANJE / GROEN	TOELICHTING
De begroting 2014 is materieel in evenwicht		
De meerjarenbegroting 2015-2017 is materieel in evenwicht		
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

RUIMTELIJKE ORDENING	ROOD / ORANJE / GROEN	TOELICHTING
De provinciale ruimtelijke belangen zijn opgenomen in de gemeentelijke ruimtelijke plannen		Er zijn geen gemeentelijke ruimtelijke plannen in strijd met provinciaal beleid vastgesteld. Daar waar provinciaal beleid van toepassing was, is het verwerkt in onze ruimtelijke plannen.
	1. Hoeveel voorontwerpbestemmingsplannen heeft de gemeente in 2013 aan de provincie voorgelegd? Geen 2. Van hoeveel van deze plannen heeft de provincie aangegeven dat ze niet geheel overeenkomen met het provinciaal ruimtelijk beleid? Geen 3. Hoeveel ontwerpbestemmingsplannen heeft de gemeenten in 2013 aan de provincie voorgelegd? 4 stuks 4. Van hoeveel van deze plannen heeft de provincie aangegeven dat ze niet geheel overeenkomen met het provinciaal ruimtelijk beleid? Geen 5. Hoeveel vastgestelde plannen heeft de gemeente in 2013 aan de provincie voorgelegd? 5 stuks 6. Van hoeveel van deze plannen heeft de provincie aangegeven dat ze niet geheel overeenkomen met het provinciaal ruimtelijk beleid? geen	
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

OMGEVINGSRECHT (TOEZICHT, HANDHAVING EN VERGUNNINGVERLENING MILIEU, BOUWEN EN WONEN)	ROOD / ORANJE / GROEN	TOELICHTING
Er is een door de gemeenteraad vastgestelde zelfevaluatie.		Vindt plaats bij de 2 ^e Tussentijdse Rapportage 2014, die in november in de raad wordt behandeld.
Er is een door de gemeenteraad vastgesteld verbeterplan.		Vindt plaats bij de 2 ^e Tussentijdse Rapportage 2014, die in november in de raad wordt behandeld
Vanaf 1-1-2015 is er een door de gemeenteraad vastgestelde eindmeting.		Nog niet van toepassing in 2014; in 2015 verplicht
		De planning is erop gericht om deze zomer een concept verbeterplan en zelfevaluatie ter goedkeuring aan te bieden aan het college van B&W.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

EXTERNE VEILIGHEID	ROOD / ORANJE / GROEN	TOELICHTING
De gemeente levert actuele en volledige informatie voor de provinciale risicokaart		De taken voor het bijhouden van het register risicosituaties gevaarlijke stoffen (RRGS) zijn overgedragen aan de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH). Over de juiste belegging van de taken voor het informatiesysteem overige risico's (ISOR) wordt binnenkort door de gemeente in overleg getreden met de ODH.
		1. Voor risicovolle objecten (RRGS) geldt: de informatie voor de provinciale risicokaart is niet actueel, maar wel geautoriseerd. 2. Voor kwetsbare objecten (ISOR) geldt: de informatie voor de provinciale risicokaart is niet actueel, maar alle objecten (op één na) zijn wel geautoriseerd.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

ARCHIEF- EN INFORMATIEBEHEER	ROOD / ORANJE / GROEN	TOELICHTING
Het archief- en informatiebeheer zijn op orde		De gemeente heeft het concept 'Verslag Kritische Prestatie Indicatoren Gemeentelijke Archiefketen Leidschendam-Voorburg 2013' opgesteld. Dit verslag wordt in mei/juni 2014 door het college en de gemeenteraad behandeld en zal daarna naar de provincie worden verstuurd.
		De toenemende digitalisering kan een risico opleveren voor de betrouwbaarheid van de informatievoorziening en archivering. Duurzame toegankelijkheid van archiefbescheiden heeft prioriteit. Dit geldt met name voor de vervanging van papieren archiefbescheiden door digitale reproducties. Om dit te realiseren is in het voorjaar van 2013 het project "Sprongsgewijs digitaal" van start gegaan. Het project Sprongsgewijs Digitaal loopt en een aantal producten zijn reeds opgeleverd. Zoals bijvoorbeeld het kwaliteitshandboek, scanscenario's en een offerte uitvraag voor het digitaliseren van een deel van de archieven. De aanbestedingsprocedure is recent gestart. De toezichthouder archieven ontvangt het concept verslag en het project initiatie document van "Sprongsgewijs Digitaal" ter kennisname.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

HUISVESTING VERBLIJFSGERECHTIGDEN	ROOD / ORANJE / GROEN	TOELICHTING
Er is volledig voldaan aan de halfjaar-taakstelling en er is geen achterstand		
Er is tijdig voldaan aan de halfjaar-taakstelling en er is geen achterstand		
		<ol style="list-style-type: none"> 1. Voorsprong per 1 januari 2013: 13 personen 2. Fase interventieladder: taakstelling gerealiseerd 3. Taakstelling eerste halfjaar 2013: 19 personen 4. In het eerste halfjaar van 2013 gehuisveste verblijfsgerechtigden/ vergunninghouders: 12 personen 5. Voorsprong per 1 juli 2013: 6 personen 6. Fase interventieladder: taakstelling gerealiseerd 7. Taakstelling tweede halfjaar 2013: 28 -/ - 6 = 22 personen 8. In het tweede halfjaar van 2013 gehuisveste verblijfsgerechtigden/ vergunninghouders: 21 personen 9. Achterstand per 31 december 2013: 1 persoon.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

Single Information Singel Audit (SISA)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Departement	Nummer	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2013 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa				
I N D I C A T O R E N							
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2014 (OAB) Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voerschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
			<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: D9 / 01	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: D9 / 02	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: D9 / 03	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: D9 / 04	
			€ 372.687	€ 63.000	€ 155.722	€ 39.986	
I&M	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï (inclusief bestrijding spoorweglawaaï) Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen
			<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: E3 / 01	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: E3 / 02	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: E3 / 03	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: E3 / 04	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: E3 / 05
			1 BSV 2011.048081 + 2011.057271	€ 0	€ 0	Nee	€ 8.958
			2				
			3				
			4				
5							
SZW	G1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)_gemeente 2013 Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Alle gemeenten verantwoord voor het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of er in (jaar T) geen, enkele of alle inwoners werkzaam waren bij een Openbaar lichaam o.g.v. de Wgr.	Het totaal aantal geïndiceerde inwoners van uw gemeente dat een dienstbetrekking heeft of op de wachtlijst staat en beschikbaar is om een dienstbetrekking als bedoeld in artikel 2, eerste lid, of artikel 7 van de wet te aanvaarden op 31 december (jaar T)	Het totaal aantal inwoners dat is uitgestroomd uit het werknemersbestand in (jaar T), uitgedrukt in arbeidsjaren	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Zie de toelichting in de invulwizer voor hulp bij het invullen en de mogelijke consequenties van een verkeerde keuze		
			<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G1 / 01	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G1 / 02	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: G1 / 03		
			49,00	5,62	Nee		
SZW	G1A	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)_totaal 2012 Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Alle gemeenten verantwoord voor het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SISA (jaar T-1) regeling G1B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G1C-1) na controle door de gemeente.	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Het totaal aantal geïndiceerde inwoners per gemeente dat een dienstbetrekking heeft of op de wachtlijst staat en beschikbaar is om een dienstbetrekking als bedoeld in artikel 2, eerste lid, of artikel 7 van de wet te aanvaarden op 31 december (T-1); inclusief deel openbaar lichaam	Het totaal aantal inwoners dat is uitgestroomd uit het werknemersbestand in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren; inclusief deel openbaar lichaam	Het totaal aantal gerealiseerde arbeidsplaatsen voor geïndiceerde inwoners in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren; inclusief deel openbaar lichaam	Het totaal aantal gerealiseerde begeleid werkenplekken voor geïndiceerde inwoners in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren; inclusief deel openbaar lichaam
			<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: G1A / 01	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G1A / 02	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G1A / 03	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G1A / 04	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G1A / 05
			1 1916 (Leidschendam-Voorburg)	197,50	10,66	161,39	6,96
			2				
			3				
			4				
			5				
			6				
			7				
			100				

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 WWB_gemeente 2013 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Wet werk en bijstand (WWB) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 01</i>	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Wet werk en bijstand (WWB) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 02</i>	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 03</i>	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 04</i>	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 05</i>	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 06</i>
			€ 23.028.130	€ 817.105	€ 883.923	€ 18.627	€ 130.386	€ 0
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2013 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 07</i>	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 08</i>	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 09</i>	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Zie de toelichting in de invulwijzer voor hulp bij het invullen en de mogelijke consequenties van een verkeerde keuze. <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G2 / 10</i>	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 05</i>	Besteding (jaar T) Bob <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 06</i>
			€ 238.680	€ 71.127	€ 0	Ja		
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2013 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 01</i>	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 02</i>	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 03</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 04</i>	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 05</i>	Besteding (jaar T) Bob <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 06</i>
			€ 200.052	€ 61.955	€ 82.674	€ 13.615		
SZW	G5	Wet participatiebudget (WPB)_gemeente 2013 Wet participatiebudget (WPB) Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Het aantal in (jaar T) bij een ROC ingekochte contacturen Let op: Dit is de enige gelegenheid om verantwoording af te leggen over deze taakuitvoering Let op: Deze verantwoording kan niet door een gemeenschappelijke regeling worden uitgevoerd, ongeacht de keuze van de gemeente bij indicator G5/02 <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: G5 / 01</i>	Besteding (jaar T) participatiebudget <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G5 / 03</i>	Waarvan besteding (jaar T) van educatie bij roc's <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G5 / 04</i>	Baten (jaar T) (niet-Rijk) participatiebudget <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G5 / 05</i>	Waarvan baten (jaar T) van educatie bij roc's <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G5 / 06</i>	Besteding (jaar T) Regelluw Dit onderdeel is uitsluitend van toepassing op gemeenten die in (jaar T-1) duurzame plaatsingen van inactieven naar werk hebben gerealiseerd en verantwoord aan het Rijk <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G5 / 07</i>
			1784					

Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de gemeenteraad van gemeente Leidschendam-Voorburg

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in de jaarstukken 2013 opgenomen jaarrekening 2013 van gemeente Leidschendam-Voorburg gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichtingen, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, alsmede de SISA-bijlage.

Verantwoordelijkheid van het College van Burgemeester en Wethouders

Het college van burgemeester en wethouders van gemeente Leidschendam-Voorburg is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening in overeenstemming met het in Nederland geldende *Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten* en de *Beleidsregels toepassing Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT)*, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, in overeenstemming met het in Nederland geldende *Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten*. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen en de *Beleidsregels toepassing WNT*.

Het college van burgemeester en wethouders is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de *Nederlandse controlestandaarden*, het *Besluit accountantscontrole decentrale overheden* en de *Beleidsregels toepassing WNT* inclusief het *controleprotocol WNT*. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten en toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2 lid 7 BADO is deze goedkeuringstolerantie door de gemeenteraad bij raadsbesluit van 5 november 2013 vastgesteld.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van gemeente Leidschendam-Voorburg een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2013 als van de activa en passiva per 31 december 2013 (in overeenstemming met het *Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten* en de *Beleidsregels toepassing WNT*).

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2013 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen en de *Beleidsregels toepassing WNT*.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 213 lid 3 onder d van de *Gemeentewet* vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Den Haag, 7 mei 2014

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. M.E. van Kimmenade RA MGA